

89-4

4

Ervins Ēirumnieks

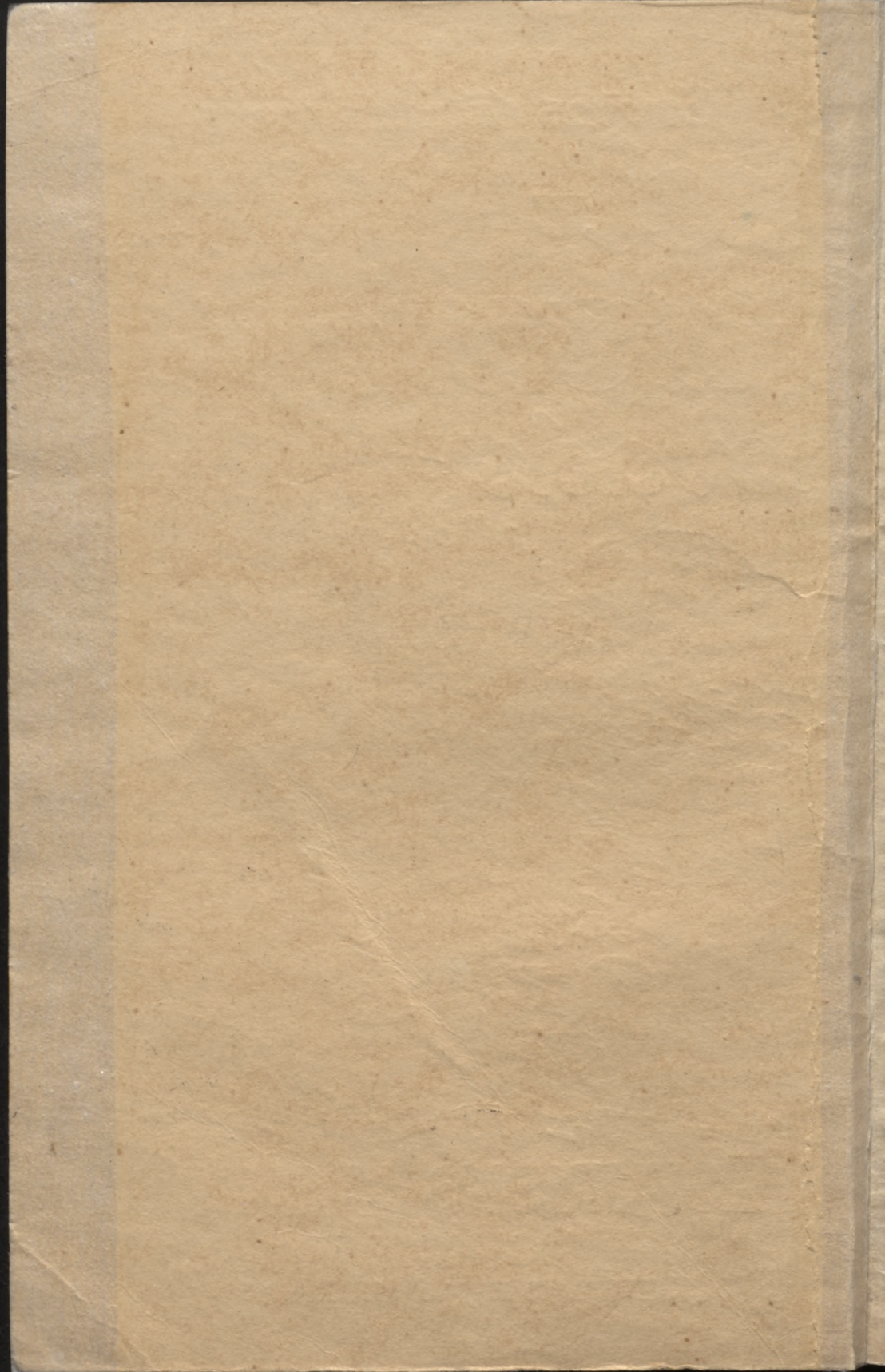
Liel- Dircavas novads

VĒSTURISKS APSKATS

✧ MCM XXXVII ✧

K/S. „JELGAVAS ZIŅAS” IZDEVUMS

L 82-4
4

dybl.
L
9(1...)

Ervīns Tīrumnieks

Liel-Vircavas novads

**Liel-Vircavas pagasta, muižas, draudzes, skolu
un organizāciju vēsture**

1937.

**Jelgavā, MCMXXXVII
K./S. „JELGAVAS ZIŅAS” IZDEVUMS**

~~f 55 6/8 K~~

Šī grahmata eespešta 1000 ešemplaros Anno
Domini MCMXXXVII Jelgawā, Poruša eelā 5,
R. C. „Jelgawas Sinaš“ grahmatu špeestuwē. Wašku
šihmejš un linogreesumu išpildišiš maššlineešš
Vešteriš Sutiš. Foto ušnehmumus išdarijušči
J. Kalzenaus, J. Gobinšch, J. Borgiš, J. Lašdinšch
un E. Šihrumneekš. Rišchejšas išgatawotas firmā
„Gutenberg“.

Vija Lača Latv. PSR
VALSTS BIBLIOTEKA

89 704

0206124117

Priekšvārds.

Ir nenoliedzama patiesība, ka mēs vēl ļoti maz pazīstam savu dzimto zemi, viņas dabu un vēsturi. Sevišķi par pēdējo jāsaprot, ka tikai vispārējos, vilcienos un pavisam konspektīvi mums ir pazīstams latviešu tautas gājiens cauri vēstures gadu simteņiem. Tas pats sakāms arī par kāda šaurāka novada (pagasta, draudzes) vēsturi. Mēs gan esam dzirdējuši ka tur vai tur dzīvojis un darbojies kāds atmodas laikmeta darbinieks, valdījis kāds jautrāks vai bārgāks kungs, bet vispārējos vilcienos iepazīties ar savas tautas likteņiem, viņas dzīves gadugaitās vien ir par maz. Katram lātvietim ir sīki jāpazīst nevien savas tautas vispārējā, bet jo sevišķi sava šaurākā novada vēsturiskā attīstība, jāzin kā dzīvojuši mūsu tēvi, jānācās no viņu darbiem un kļūdām, lai mēs būtu savas neatkarīgās valsts cienīgi.

Vēsture pie mums līdz pat pēdējam laikam atradās pabērna stāvoklī. Mēs pirmkārt, jau ne sevišķi uzcītīgi pētījām to, otrkārt, atradamies tik stiprā vācu vēsturnieku ietekmē, ka tagad, prof. Tenteļa vārdiem runājot, nākās Latvijas vēsturi pilnīgi no jauna uzrakstīt. Lai reizi iznīcinātu vācu vēsturnieku ieaudzināto nevērtības apziņu un visā pilnībā izceltu latvju tautas vēsturiskās un kulturālās vērtības, nacionālā valdība un sevišķi tās galva Dr. K. Ulmanis ir izcilus vēribu piegriezuši vēsturei. Ir nodibināts speciāls vēstures pētīšanas institūts, tiek pētīta mūsu senvēsture, izdarīti izrakumi seno pīļu un pilsētu vietās u. t. t. Tiek pētīta nevien vispārējā mūsu tautas vēsture, bet arī pagastu, draudžu un skolu vēstures.

Sekojojot vadoņa aicinājumam stājos pie Liel-Vircavas novada vēstures uzrakstīšanas. Un bija arī pēdējais laiks to darīt, jo ar katru gadu vairāk aizmirstās senie notikumi. Sevišķi tas sakāms par tādiem notikumiem, kuŗi nekur nava uzrakstīti. Un arī uzrakstītais, kas tagad vairs pieejams ir tik trūcīgs ka lielas pūles jāpieliek lai savāktu kopā vajadzīgo materiālu. Notikumi, kuŗi nav fiksēti uz papīra, ātri padoti aizmirstībai. Tāpat nav uzglabājušās nekādas rakstītas chronikas par Liel-Vircavu un arķīvos sakrātie materiāli pa lielākai daļai kaŗa un juku laikos gājuši zudumā. Tā piem. valsts arķīvā par Liel-Vircavas muižu nav neviena dokumenta. Trūkst paša interesantākā ziņu avota t. s. „Vaku grāmatu“, kas varētu dot bagātīgu materiālu novada vēstures studijām. Pa kaŗa laiku iznīcināts arī Vircavas baznīcas arķīvs. Tas pats sakāms arī par pagastu un skolu.

Nepretendēju savā grāmatā uz pilnīgu precizitāti faktu un materiālu sakārtojumā, jo šī grāmata nav zinātnisks darbs. Tā uzrakstīta galvenokārt tādēļ, lai vēl pieietamos materiālus un atmiņas pasargātu no aizmirstības.

Visiem, kas man nākuši talkā ar palīdzīgu roku šī darba veikšanā, izsaku vissirsnīgāko pateicību. Sevišķa pateicība pienākās Vircavas draudzes māc. J. Romaņa kgm, Dr. phil. Lenca kgm, A. Platais kdzei, V. Veilanda kgm, 16. J. aizs. p. adj. pal. A. Beļavska kgm, J. Šļukas kgm, K. Zvirbuļa kgm, pag. darbv. Ž. Pāliņa kgm, A. Ilziņa kgm, skolas pārzinim J. Borģa kgm, Skolu valdes darbv. E. Ābeles kgm, R. Eigenfelda kgm, E. Sprūdes kgm, T. Kīna kgm, nelaiķim zvēr. adv. Eduardam v. Klopmanim un inženierim G. v. Klopmaņa kgm Vācijā u. c. par atsaucību un palīdzību šī darba sakārtošanā.

Ervīns Tirumnieks.

Liel-Vircavā,
1936. g. Ziemsvētkos

levads.

I. Ģeografisks pārskats.

Liel-Vircavas novads atrodās zaļās Zemgales sirdī — Jelgavas apriņķa dienvidos un pieskaitāms bagātākiem novadiem Latvijā. Tagadējā Liel-Vircavas pagasta platība ir 57,5 kvadrātkilometri un 1935. gada tautas skaitīšanas laikā te dzīvojuši 1148 iedzīvotāji, no tiem 565 vīrieši un 583 sievietes. Kā redzams, ir platības, ir iedzīvotāju skaita ziņā Liel-Vircavas pagasts pieder pie mazākiem pagastiem Jelgavas apriņķī. Bet izsekojot latviešu tautas vēsturiskai attīstībai un ģeografiskām pārvērtībām varam taisīt slēdzienu, ka Liel-Vircavas novads pieder pie vēsturiskām mūsu senču apdzīvotām kultūras vietām. Te nav bijis lielo mežu, jo Jelgavas-Platones-Vilces mežu masīvs gan laikam diezgan tālā senātnē tālāk uz rītiem par tagadējo Jelgavas-Meitenes šoseju nebūs sniedzies.

Liel-Vircavas pagasts robežo no vakariem, ziemeļiem un rītiem ar Vircavas (agrāk Kroņa-Vircavas) pagastu, dienvidrītos ar Jaunsvirlaukas pagastu, un dienvidos ar Sesavas un Elejas pagastiem. Liel-Vircavas pagastu šķērso t. s. Žeimes ceļš, pie kuŗa atrodās arī Liel-Vircavas muiža, pagasta nams, baznīca un bijušais baznīckrogs (tagadējā vietējo saimniecisko organizāciju mītne).

Lielāku upju un ezeru Liel-Vircavas pagasta robežās nav. Pagastu šķērso vairākas mazākas upītes un strauti: Vircava, Audruve, Eleja u. c. Tāpat pagasta robežās, izņemot Skursteņu muižas eglāju, nav lielāku mežu.

Šajā grāmatā pie Liel-Vircavas novada pieskaitīti arī t. s. „Skurstenieši“, kas gan tagad visi vairs pie Liel-Vircavas pagasta nepieder, bet pagastu robežas noapaļojot sadalīti starp Liel-Vircavas un Elejas pagastiem. Bet senātnē visas apkārtejās muižas un viņu saimnieki piederēja Liel-Vircavas baronam, tādēļ tai nejauktu vēsturisko sadalījumu, es savā darbā

centos apskatīt Liel-Vircavas pagastu nevien tādu, kāds viņš ir tagad, bet visu Liel-Vircavas novadu tādu, kāds tas gājis cauri savai vēsturiskai attīstībai.

Tagadējā Liel-Vircavas pagasta robežas ir vairākkārt grozītas. Ap 1500. gadu, kad Ordenis bija galīgi nostiprinājies Latvijā, toreizējais Ordeņa mestrs Valters von Plettenbergs visas Ordenim piederošās zemes izdeva uz lēņu tiesībām saviem vasaļiem. Kā no dokumentiem redzams, 1506. gadā Ordeņa mestrs Valters v. Plettenbergs atdevis Liel-Vircavu līdz ar apkārtējām muižām — Oglaini un Jauno muižu (toreiz saukta arī vēl „Mazvircavu“) baronam Hinrickam (Heinricham) von Klopmanim, ka savam vasalim, uz lēņu tiesībām. Pāris gadus vēlāk šis pats Klopmans saņēma no Ordeņa arī vēl Skursteņu muižu un Liepas muižu. Kāds no vēlākiem Klopmaņiem nopērk vēl Audruvi un Maz-Lauku muižu. Kā redzam, šīs ģimenes rokās toreiz atradies liels apgabals, kas pārsniedz tagadējā Liel-Vircavas pagasta platību. Izsekojot Klopmaņu ģimenes vēsturi redzam, ka šī dzimta zaudē vienu muižu pēc otras. Pēc pirmā (Heinricha) Klopmaņa nāves šī dzimta sazarojās divos zaros, no kuriem viens atrodās Liel-Vircavā, otrs Skursteņu muižā. „Skurstenieši“ arī tikai ap 1889. gadu tiek pievienoti atpakaļ Liel-Vircavas pagastam. Arī Audruves novadu tikai pēc pasaules kara, pagastu robežas noapaļojot, pievieno atpakaļ Liel-Vircavas pagastam.

Tā tad senais Liel-Vircavas novads ir sastāvējis no sekojošām muižām līdz ar šo muižu saimniekiem: Liel-Vircavu kā majorat muižu, pie kuŗas piederēja sekojošas mājas:

1. Austaras	13. Kaļķerunas
2. Brūzieši	14. Kūlas
3. Dzeņi	15. Vanagi
4. Ietmaņi	16. Lipšas
5. Everti	17. Mītuļi
6. Gāžas	18. Pilēni German
7. Kalna Gelbji	19. Pilēni Rullis
8. Lejas Gelbji	20. Ratenieki Pinne
9. Griņas	21. Ratenieki Barkše
10. Grīvenieki (Baznīcas)	22. Reikuļi Liel-
11. Kazāki	23. Reikuļi Maz-
12. Kabļi	24. Rubeņi

25. Zaķi	34. Čivuļi
26. Žūras Liel-	35. Čukuri
27. Žūras Maz-	36. Timmermaņi
28. Skadiņi	37. Toleni
29. Šķiras	38. Kalna Ūteni
30. Šķutes	39. Lejas Ūteni
31. Sproģi	40. Zābakkrogs
32. Stroberģi	41. Liel-Vircavas dzirnavas
33. Strazdi	

Pie Oglaines muižas piederēja sekojošas mājas :

1. Segļi	4. Pičuni Liel-
2. Gelbji (Oglaines)	5. Brakšķi
3. Kārkliņi	6. Kārliši.

Pie Skursteņu muižas piederēja sekojošas mājas :

1. Zūbi	19. Nārvaiši Ate
2. Jūtes	20. Nārvaiši Zariņa
3. Čivul-Brusait	21. Stundas
4. Čivul Meire	22. Ķibildas
5. Ģedvilas	23. Balse ?
6. Lāveikas	24. Zvingeļi
7. Stagari Jāņa	25. Zeltiņi
8. Stagari Zalomona	26. Laženieki Jura
9. Stūrīši	27. Laženieki Gūtman
10. Stanuļi Jāņa	28. Brakši
11. Stanuļi Dāva	29. Putniņi ?
12. Irbēni	30. Viegļais
13. Līči Vidus	31. Slabadas
14. Līči Jaunzema	32. Pečuri
15. Šņipsti Jēkaba	33. Robežnieki
16. Šņipsti Jāņa	34. Staltais krogs
17. Sēneji Grunvalda	35. Fridricha muiža (Pečaji)
18. Sēneji Kauliņa	

Pie Audruves muižas piederēja sekojošas mājas :

1. Grīvenieki (Audruves)	6. Rauģeļi
2. Ludīņi	7. Ķibarti
3. Ziemeļi	8. Kužas
4. Kaņepes	9. Viļumeni
5. Maņķi	10. Slaveitas

Par Mazo Lauku muižu ir zināms, ka tai piederējušas trīs mājas: Libieši un abi Roķi. Bet tā kā Roķi ar Maz-Lauku muižas laukiem nesaiet kopā ar robežām, tad secināms, ka vai nu tās iegūtas vēlākā laikā pirkšanas vai citā ceļā, vai senāk pie šīs muižas piederējušas arī vēl citas mājas, kā piem. Libarti, Cīruļi, bet tie ir tikai minējumi.

1889. gadā Liel-Vircavas pag. robežas paplašināja, dienvidus galā pievienojot t. s. „Skursteniešus“. Liel-Vircavas pagasts tādā kārtā robežoja ar tagadējo Lietuvu.

Latvijas neatkarības laikā robežas atkal grozīja. Pagastu robežas noapaļojot pagasta dienvidus galā pievienoja Elejas pagastam sekojošas saimniecības: Abējus Narvaišus, Stundas, Ķibildas, Zviņģeļus, abējus Laženiekus, Zeltiņus, abējus Sēneļus, Robežniekus, Vieglos, Slabadas, Brakšus un Putniņus. Savukārt Elejas pagasta ziemeļu gala sekojošas saimniecības tika pievienotas Liel-Vircavas pagastam: Audruves muiža, Audruves Grīvenieki, Ludiņi, Ziemeļi, Kaņepes, Maņķi, Rauģeļi, Ķibarti, Kužas, Viļumēni un Slaveitas. Tāpat arī Vircavas pagastam tika pievienotas sekojošas saimniecības: Mituļi, Liel-Žūras, Maz-Žūras, Šķutes, Skadiņi, Kalna Ūteni, Maz-Lauku muiža un Libieši, bet Jaunsvirlaukas pagastam abēji Roķi.

Bez tam, senāk Vircavas baznīcai piederējušas trīs mājas: Liel-Vaitieki, Maz-Vaitieki un Kraukļi, kuŗas tagad ietilpinātas Liel-Vircavas pagastā.

Liel-Vircavas novada dabīgā robeža austrumos jau no senlaikiem ir strauts Skostenis. Aiz tā sākās Vircavas (Kroņa-Vircavas) saimniecības. Tai pašā virzienā uz dienvidiem — Oglaines upe. Oglaines senais nosaukums gan laikam būs bijis Ogleja (vācu: Oglei), kas vedams sakarā ar zemeņu bagātību apkārtējās birzītēs. Dienvidus pusē Liel-Vircavas novadam dabīga robeža ir tagadējā Latvijas robeža ar Lietuvu. Rietumos novadu norobežo Elejas strauts, bet ziemeļos ar Kroņa-Vircavu ir mākslīga robeža, kas liek domāt ka senāk robežas var būt bijušas arī citādas. Ļoti interesanti ir tas, ka ziemeļos no Žūrām līdz Ūteniem iet taisns robežu grāvis, kas liecina, ka robeža starp abām Vircavām ir novilkta mākslīgi. Pierobežas māju vārdu nozīme nav saprotama.

Pie vēsturiski ievērojamām vietām pieskaitāmi vecie zviedru kapi Jaunās muižas „bābu kalnā“ un Viesuļu kalniņš pie Liel-Vircavas, arī īstenībā kapi. Par šīm vietām plašāk būs runa turpmāk.

Par vārda „Vircava“ izcelšanos nav nekādas skaidrības. Tāpat arī nevar noteikti pateikt, ko šis vārds nozīmē. Interesanti atzīmēt, ka latviskais nosaukums „Vircava“, kas ir identisks lejas vācu nosaukumam „Wirzaw“ ir pieturējies, kamēr vēlākais augšvācu nosaukums „Würzau“ gadusimteņu maiņās ir izspiests. Novads savu nosaukumu guvis no upes Vircava (vecos dokumentos: Virsau). Pieņemams, ka šis vārds apzīmē smaržīgu, auglīgu pļavu apgabalu (duftende fruchtbare Wiesenlandschaft „Würzige Aue“).

II. Senvēsture.

Laikmeta kontūrējums.

Tālā senātnē, kad latvieši vēl nebija zaudējuši neatkarību, Liel-Vircavas novads ir ietilpis kā sastāvdaļa Mežotnes vai Tērvetes valstī. Var būt divās domās par to, cik liela patstāvība ir bijusi lielvircavniekiem, jo šejienes ģeografiskais stāvoklis pie toreizējiem apstākļiem, kaŗa vešanas un aizstāvēšanās metodēm nebija diez cik izdevīgs pils resp. nocietinājuma turēšanai. Liel-Vircavā arī nav atrodams neviens senču pilskalns. Bet tam pretī runā sekošais: Apm. 40 gadus atpakaļ Liel-Vircavas barons Francis v. Firkss, pēc izglītības inženiers, netālu no Viesuļa kalna t. s. Egles dziļumā (upes pagriezienā ziemeļu virzienā) novērojis resnu koku atliekas. Tās atrokot un izceļot atrada resnus, kantaini apstrādātus ozola koka pāļus, kuŗi gadusimteņus ūdenī guļot nebija sapūvuši, bet koks bija pārvērties gluži melnā krāsā. Tāpat 1891. gadā meliorējot muižas laukus, otrā pusē upei Kārļu-Zoltneru laukos atrastas dažas senlietas. No sacītā var secināt, ka pretī tagadējai Liel-Vircavas muižai, otru pusē upei ir atradusies senlatvju pils. Nekāds ievērojams nocietinājums tas nevarēja būt, bet vienīgi novada bajāra mītne un robežas cietoksnis.

Daži vēsturnieki domā, ka Tērvetes valsts robežas sniegušās līdz Vircavas upei. Ja tas tiešām tā ir bijis, tad Liel-Vircava ir ietilpusi kā sastāvdaļa Tērvetes valstī. Varbūt gan zem cita nosaukuma un ar citām robežām. Ņemot vērā, ka Tērvete ir bijusi lielāka, spēcīgāka un labāk organizēta kā citas apkārtējās valstiņas — šī hipotēze ir ticama. Ka Tērvete bijusi lielākā un slavenākā no seno zemgaļu valstīm, norāda tas, ka Tērvetes valdniekus vācu vēsturnieki dēvē par Konic (ķēniņu), princeps, dux (hercogu), kurpretī piem. Mežotnē autoritāras varas nav bijis un, piemēram, kad 1219. gadā Mežotne pirmo reizi padevās vāciem, viņas vārdā runā ne viens atsevišķs valdnieks jeb virsaitis, bet vesela deputācija.

Tā tad senie lielvirčavnieki ir piederējuši pie slavēnakās un varonīgākās senlatvju cilts, kas pirmā uzsāka cīņu ar vācu vandaļiem un pēdējā to nobeidza. Neviena no senlatvju ciltīm nevar uzrādīt savā vēsturē tikdaudz cīņu un varonības kā senie zemgaļi.

Senajās chronikās Liēl-Vircavas vārds nav minēts. Tas protams nenozīmē, ka senie lielvirčavnieki nav bijuši zemgaļu liēlo brīvības cīņu līdzgaitnieki. Briesmu un kaŗa gadījumos visi novada ieročus nestspējīgie vīrieši sapulcējās pie sava valdnieka, kurš reizē arī bija kaŗavadonis.

Stāvoklis būs grozījies pēc 1265. gada, kad vāci uzcēla Jelgavas pili. Šis pils garnizons pārvaldīja un turēja savā iespaidā lielāku apgabalu, katrā ziņā arī tagadējo Liēl-Vircavu.

Līdz ar neatkarības zaudēšanu lielvirčavnieki, līdzīgi pārējiem latviešiem, ieslīga gadusimteņu klaušenieku kārtā līdz kamēr 1918. gada 18. novembris iezvanīja latviešu tautai jaunu ēru un deva jaunus mērķus un ideālus, kuŗi savu piepildījumu sasniedza 1934. gada 15. maijā.

Gadu simteņiem ejot notikušas liēlas pārmaiņas nevien cilvēku dzīvē, viņu sociālās, politiskās un sabiedriskās attiecībās, bet arī dabā. Piemēram, droši var apgalvot, ka Vircavas upe senāk bijusi daudz platāka un dziļāka. Tā piem. 1578. gadā barons Filips v. Klopmans iemaina ar Kurzemes hercogu pret kuģošanas tiesībām Vircavas upē kādu muižu. Šodien gan laikam neviens neņemsies apgalvot, ka Vircava būtu kuģojama. Arī zivju bagātība senāk Vircavā bijusi daudz lielāka nekā tagad, kas ir gluži dabīgi, jo upei pamazām izsīkstot, izzūd arī zivis. Tas pats sakāms arī par citiem ūdens dzīvniekiem. Vēl nedaudzus gadu desmitus atpakaļ Vircavas upē bija sastopami liēlie upes gliemēži, kuŗi tagad pilnīgi izzuduši. Tāpat māju nosaukums „Austaras“, kas atrodas uz Vircavas upes krasta, liecina, ka šai upē senatnē dzīvojušas austeres. Tagad Vircavas upē vēl sastopami vēži, bet arī daudz retāk kā gadus pārdesmit atpakaļ.

Gluži tāpat pamazām izzūd arī pārējie senvēstures liecinieki, lai dotu vietu jauniem, pašu latviešu veidotiem darba pieminekļiem. Paceļās jaunas staltas celtnes, vasarā Zemgales laukos skan traktora darba dziesma. Ja senāk muižnieki

varēja sakrāt gadā 40 mārciņas sviesta pašu vajadzībām, tagad ikviens zemnieks spēj nodot eksportam tūkstots kilogrammu. Visa mūsu dzīve iet uz priekšu un uz augšu. Bet vēsture ir vajadzīga. No vēstures mēs mācamies atzīt savas un citu kļūdas, lai no tām izbēgtu nākotnē. Seno latviešu lielākā kļūda bija tā, ka viņi nespēja miera laikā būt vienoti un briesmu brīdī domāt par to bija par vēlu. Septiņi simti gadu ilgie kļūdu laiki lai mums ir labākā mācība, ka tikai vienoti mēs varam pastāvēt kā neatkarīga valsts citu tautu starpā.

Liel-Vircavas novada muižas.

Senajā Liel-Vircavas novadā ietilpa pavisam astoņas muižas līdz ar pie tām piederīgām zemnieku mājām. 1509. gada 12. janvārī Vācu ordeņa mestrs Livonijā Valters von Plettenbergs atdeva savam vasalim Heinricham (Hinrick) von Klopmanim uz lēņu tiesībām Liel-Vircavu (Gross-Würzau), Oglaini (Ogley) un Maz-Vircavu vai Jauno muižu (Neuhof). Pāris gadus vēlāk par nopelniem kaņā pret krieviem Klopmanis saņēma vēl Skursteņu muižu (Schorstädt) un Liepas muižu (Lindenfeld). Pēc tam kāds no vēlākiem Klopmaņiem dibina (droši vien iznīcinot zināmu skaitu zemnieku māju) Fridricha muižu (Fridrichshof) un nopērk Maz-Lauku muižu (Klein-Feldhof) un Audruvi (Audrau).

Turpmāk sīkāk būs apskatītas dažādās pārvērtības kādas piemeklējušas Liel-Vircavas novada pirmos valdniekus baronus Klopmaņus, kāmēr pēc trīs simti gadu valdīšanas šī ģimene zaudē vienu muižu pēc otras, līdz beidzot aiziet no Liel-Vircavas uz visiem laikiem.

Ordeņa mestra V. v. Plettenberga izdots lēņu raksts rakstīts senvācu valodā un latviskā tulkojumā skan sekojoši:

„Mēs, brālis Valters von Plettenbergs, vācu ordeņa mestrs Vidzemē (to Lyflande) atklāti atzīstam un apliecinam ar šo mūsu atklāto vēstuli, ka mēs ar mūsu godājamā līdzpavēlnieka Heinricha Klopmaņa padomu un piekrišanu esam viņam ar visām tiesībām mantojumu devuši un piešķirusi, ko ar šīs vēstules spēku apstiprinam un piešķiram šo zemi, kas Jelgavas apriņķī, (in der ampte tor Mytow) sekojošās robežās atrodas: Vispirms ir jāiet no vietas, kur Audruves upe ietek Vircavā (Int erste antogande uth der Audermunde, also de in der Wirsaw vluth) līdz ozolam, kuņā iecirsts krusts un pie kuņa izrakta bedre pildīta ar oglēm. (Toreiz parasts robežu apzīmēšanas

veids. Ref.). No turienes jāiet no koka uz koku, kuŗos iecirsti krusti uz vienu strautu ko par Eleju sauc. No turienes līdz priedei, kuŗai piesists krusts un izrakta bedre. Tad jāiet taisni un gar vienu bedri uz leju, kur viena priede ar krustu stāv. No turienes jāiet taisni uz augšu līdz vienam ozolam ar krustu. No turienes jāiet no koka uz koku, kas apzīmēti ar krustiem līdz kādai iepakai (syp), tad jāseko uz leju uz Vircavu, kur ozols ar krustu stāv pie kuŗa izrakta bedre. No turienes jāiet taisni līdz vienam citam ozolam un no turienes no koka uz koku, kas ir ar krustiem apzīmēti līdz vienam strautam, kas Oglaine ir saukts un strautam jāseko uz augšu līdz Heinricha Neykircha robeţai. Tai jāseko taisni uz leju līdz tai jau minētai Audruves ietekai Vircavā.

Ar visu visādiem piederīgiem labumiem un ērtību, ka viņas ir sauktas vai tiks sauktas: Iestrādātiem un neiestradātiem tīrumiem, pļavām, ganībām, krūmajiem, mežiem, birzēm, ūdeņiem, strautiem, ezeriem, bišu kokiem, bišu ganībām (bur-tiski „bišu pļavām“), zvejniecībām, putnu ķertuvēm, neko neizņemot, par īpašumu lietošanai, paturēšanai un mierīgi pēc lēņu īpašumu tiesībām uz mūžīgiem laikiem esam devuši. Ka šīs patiesības lielāku svaru un nostiprinājumu mēs esam savu zieģeli šeit apakšā pie šīs vēstules pielikuši, kas ir dota un rakstīta mūsu ordeņa pili Cēsis, piektdienā pēc treju kungu dienas Anno 1509.“

Kā no dāvinājuma akta redzams, tai laikā ap 1500. gadu te būs bijis vairāk mežu nekā tagad, jo kā gan citādi būtu saprotami vārdi „no koka uz koku, kas ir ar krustiem apzīmēti.“ Dāvinājuma rakstā nav nekas teikts par zemniekiem, kas nenozīmē, ka tai laikā šeit būtu bijis neapdzīvots tuksne-sis. Tas, ka nav pieminēts cik zemnieku Klopmanis saņē-m, izskaidrojams pirmkārt ar to, ka zemes kungi toreiz vēl vis-pār paši nemaz nezinaja cik īsti iedzīvotāju vienā vai otrā novadā dzīvo, otrkārt, zemnieks tai laikā nebija nekas vairāk kā tāds „piederīgs labums un ērtība“.

Pirmais Vircavas novada dzimtkungs Indriķis v. Klop-mans ir cēlies no Vestfales muižnieku cilts, kuŗa minēta jau 1206. gadā. Kā Ordeņa bruņinieks un vāsālis viņš vispirms saņē-m lēņos Liel-Vircavu, Oglaini un Maz-Vircavu jeb Jauno

muižu. Četrus gadus vēlāk Klopmanis saņēma no tā pašā ordeņa mestra uz dienvidiem no Liel-Vircavas novada atrodošo un agrāk Heinricham Neykircham piederošo Skursteņu muižas novadu līdz ar mazo Skursteņu muižu (kuŗa, domājams, vēlākos gados pievienota Skursteņu muižai) un Liepas muižu, kā dāvanu par piedalīšanos Ordeņa sarīkotā kaŗagājienā pret Krievijas caru Ivanu III. Kad pie Liel-Vircavas novada piederošās muižas — Liel-Vircava, Oglaine un Jaunā muiža ir cēlušās, nav zināms. Liel-Vircava ir katrā ziņā pirms 1535. gada pastāvējusi, jo šai gadā nomirst Heinrichs v. Klopmans un viņa dēli sadala mantojumu. Vēsturē Liel-Vircavas un Skursteņu muižu nosaukumi minēti tikai ap 16. g. s. maiņu. Oglaine esot „vietā, kur meŗa tumsā vecā smēde Oglaine stāvējusi“ uzcelta. Oglaine dokumentos pirmo reizi minēta ap 1621. gadu un Jaunā muiža ap 1641. gadu.

Kas attiecās uz Liel-Vircavas novadā esošām mājām, tad nav gandrīz nekādu ziņu par to kad tās ierīkotas. 27. februārī 1624. gadā kādā rakstā tiek minētas Plackan, Matc un Jakob Utan (Ūteni) Jaen Gelbe, Mittul, Gasch (Gāzas), Gelb Gekusch, Gelbe Christ.

23. decembrī 1637. gadā minētas: Thollen Gerdt (Tolēni), Thollen Hanss, Jan Lipsen (Lipšas), Suhr Helles (Elejas Žūras?), Henrich Helley, Skir (Šķiras), Jurgen Pilen, Jan Pilen, Jan Ziwill (Jāņa Čivuli), Anting Ziwill, Henrich August, Skadding (Skadiņi), Christ in Diebeslande. (Man neizdevās noskaidrot kur tāda „zagļu zeme“ kādreiz bijusi. Ref.). Kobell Henrich (Kabļi), Martien Wannack (Vanagi), Martien Sucke (Zaķi), Lülloff Gelbe (vai Lielie Gelbji?), Martien Gelbe ((Martiņa Gelbji), Herman Laps, Michel Leyte, Hanssen den Arstenlande (?), Laffer (?), des Schmiedes Jan Pusniek (Jānis Pusnieks no smēdes), Ander Gose (Gāzas), Stromberg (Strobergi), Galle Ziwill (Gala Čiuļi) un trīs jaunieķārtotas saimniecības, kas nav vārdā minētas. Bez tam tiek pieminēts, ka Liel-Vircavas novadā toreiz pastāvējušas vesela rinda izrentētu māju. Domājams, ka rentnieki bijuši vācieši, jo latviešiem mājas toreiz nerentēja. No 1624. un 1637. gada rakstiem ir saprotams, ka izrentēti bijuši abēji Ūteni, Plakani un vieni Gelbji. No 1637. g. rakstiem vēl redzams, ka te dzīvojuši no amatniekiem viens kalējs Jans, viens audējs, divi krodznieki Rüllings un

Lasskey's, trīs mežsargi, no kuņiem divi Pinceri un viens vārdā nesaukts, kuņš t. s. Wildenbusch mežīņā dzīvojis, kā arī viens mednieks. Bez tam trīs vācieši tiek atzīmēti kā māju saimnieki.

Tā kā Liel-Vircavai bija maz mežu, Lielvircavas barons Klopmanis 1606. g. nopirka t. s. Annenburgas mežu (Zālītē). Te ir atzīmētas mājas Matc un mežsargs Pēters Kambers, no kam mežu sāk saukt par Kamberley, ko tautā pārgroza par „Kambarleiti“.

Kādā 1670. gada rakstā tiek pieminēts viens audējs un mājas „Barthold.“

1685. g. tiek atzīmētas kā pie Oglaines muižas piederošas sekojošas mājas: Kivull, Braks (Brakšķi), divas mājas Pitsun (Pičūnas), treji Safrani, (tagad tikai vieni), jaunierikotas mājas Woyteck (Vaitiekas), divi Ģelbji, Sädling (Segļi), Wiske. Mājas Kivull un Wiske, kā arī divi Safrani būs vēlākos laikos pievienoti muižai.

1780. gadā atzīmēts „viens vācu kroģeris Zeiferts“ Zābakkrogā, 1790. gadā „viens mazkalējs Jannies saukts“ un 1794. gadā kroģeris Janis Grencmans Vircavas Raibā krogā.

1797. gadā tiek atzīmētas sekojošas mājas: Pinzer (Pinceri), Skutten (Šķutes), Pihlen, Sakke (Zaķi) un Willumen (Viļumeni). Pēdējie pie Audruves. (Pincēru mājas salīdz. ar līdzīga uzvārda mežsargu no 1730. g.)

1790. gadā Liel-Vircavai līdz ar Oglaini un Jauno muižu bija 54 mājas un 3 krogi. Kopējā zemes platība sastādīja 3417 ha, tā tad pāri par 10.000 pūrv. Iedzīvotāju skaitu šai laikā Liel-Vircavas novadā var vērtēt uz 1800.

Liel-Vircavas bagātais un auglīgais novads jau senos laikos ir bijis biezi apdzīvots. Tā piem. 1605. g. Liel-Vircavas muiža sūtīja 3 bruņotus jātniekus kaņā pret zviedriem. Tā kā pēc toreizējiem Kurzemes kaņa noteikumiem no katrām 10 mājām kaņa gadījumā bija jāsūta 1 jātnieks, tad Liel-Vircavai toreiz būs piederējušas vismaz 30 mājas.

Kas attiecās uz Liel-Vircavas baronu un zemnieku attiecībām, tad, spriežot pēc veciem rakstiem un dokumentiem, varam teikt, ka Liel-Vircavas dzimtkungi nav bijuši tie sliktākie starp toreizējiem baroniem. Tā kādā aktā no 1699. gada

29. maija § 14. lasam: „Zemniekus nevajaga pāri par viņu parastiem pienākumiem un taisnību dzīt.“ Citā vietā ir minēts, ka zemnieku ietaisītie parādi tiktu atprasīti pamazām, bet ja zemniecībai tie tomēr būtu par smagiem, tad „zemes kungs grib labu darīt un tos atlaist.“ Tāpat arī liels atlaisto skaits šķiet norāda uz tolaik samērā labām attiecībām barona un zemnieku starpā.

Vēl daži vārdi būtu sakāmi par toreizējiem Liel-Vircavas baroniem Klopmaņiem.

Pirmajam Liel-Vircavas baronam bija divi dēli, Johans un Otto. Ap 1535. gadu, tēvam nomirstot, viņi sadala mantojumu tādēji, ka Johans dabū Liel-Vircavu un Oglaini, bet Otto — Skursteņu muižu. Skursteņu muižas zaram izmirstot 1590. gadā visas muižas atkal nonāk kāda Johana v. Klopmaņa īpašumā. 1578. gadā Filips v. Klopmanis no Skursteņu muižas iemaina ar Kurzemes hercogu G. Ketleru pret kuģošanas tiesībām Vircavas upē (tā tad toreiz Vircavas upe bijusi ievērojami dziļāka un plašāka), kādu muižu Würzhof. Kur tā atradusies man neizdevās noskaidrot. Tai pat laikā viņš pārdod par 7000 markām Kurzemes hercogienei Annai, dzim. Meklenburgas princesei, Guth uf der Grīven. Arī šī vārda tagadējo apzīmējumu man neizdevās noskaidrot.

Jau minēju, ka 1590. gadā visas apkārtējās muižas atkal nonāk viena Klopmaņa rokās. Tas bija Johans v. Klopmanis. Viņš 1595. gadā arī lika uzcelt Liel-Vircavas baznīcu. Viņam piederēja 7600 ha liels īpašums, ko viņš 1606. gadā vēl palielināja nopērkot Kamarlejas mežu. Zviedru - poļu karā viņš piedalījās ar 6 bruņu jātniekiem. Kaujā pie Kircholmas 17. sept. 1605. gadā, Kurzemes bruņotiem jātniekiem arī piekrita gods kauju izšķirt, pie kam Zēdermanlandes hercogs Kārlis, vēlākais Zviedrijas karālis, tikko izglābās no gūsta. Poļu-Kurzemieņu sabiedrotais kaņaspēks guva bagātu kaņa laupījumu un ir iespējams, ka Johans Klopmanis par savu kaņalaupījuma daļu nopirka pāris gadus vēlāk Kamberleju. Par šo mežu viņš samaksājis 3200 markas skaidrā naudā, melni-brūnu zirgu 600 marku vērtībā un peles krāsas zirgu 150 marku vērtībā.

Par Klopmaņiem runājot jāsaka, ka tie šai laikā ieņēmuši ievērojamu stāvokli Kurzemes hercogu galmā. Tas un mūžīgie kaņi šķiet arī būs galvenais iemesls vēlākai muižu zaudē-

šanai. Otto Klopmans aizdevis ordeņa mestram Vilhelmam v. Firtenbergam 30.000 markas kaŗa vešanai ar krieviem. Šis pats Klopmans kā Bauskas komturs nodod mestra uzdevumā Bauskas pili poļu karāja pilnvarotam. 1569. g. viņš paraksta Kurzemes-Lietuvas ūnijas līgumu. (No šīs ūnijas, kā zināms, nekas nav iznācis). Arī vēlākie baroni Klopmaņi ir spēlējuši lielu lomu Kurzemes hercogistes galmā, gan kā padomnieki, gan novadu pārvaldnieki, pilskunģi vai hercoga kaŗaspēka virsnieki.

Bet turpināsim izsekot senās Liel-Vircavas vēsturei. Pēc dažu gadu mierīgas dzīves sākās trīsdesmitgadu kaŗš. 1620. gada ziemā hercogs Fridrihs apciemo Johanu Klopmani Skursteņu muižā un lūdz naudu kaŗa vešanai. Tad Klopmans pārdod par 700 dālderiem Würzhofu un šo summu nodod hercogam. Pēc viena gada šis Klopmans nomirst atstādams 8 dēlus un 6 meitas. Mantinieki noslēdz līgumu, pēc kuŗa muižas nav ieķilājamas un pārdot tās var tikai ar visas ģimenes piekrišanu. Pēc šī līguma Vilhelms Klopmans dabū Liel-Vircavu, Oglaini un pusi no Kamberlejas, bet Georgs Klopmans Skursteņu muižu un otru pusi Kamberlejas. Pārējie brāļi dabūja katrs 3000 poļu guldeņus.

Bet kaŗu un juku laikos mierīgā dzīve tika ruinēta un Vilhelms Klopmans izrentē savas muižas kambarkungam Johanam Plateram v. d. Brōle uz 6 gadiem par 20.000 floreņiem. Uzglabājušās ziņas par tā laika sējumu platību Liel-Vircavas muižā. Toreiz izsēti 156 pūri rudzu, 2 pūri kviešu, 300 pūri auzu, 100 pūri miežu, 30 pūri griķu un 2 pūri zirņu. Kādas toreiz bijušas ražas — nav zināms.

Bet arī šī muižu izrentēšana nav palīdzējusi. Mūžīgie kaŗi un kontribūcijas, pa daļai arī toreizējais muižnieku priecīgais dzīves veids beidzot noved pie tā, ka 1641. gadā Vilhelms v. Klopmans pārdod jau minētam Plāteram savus īpašumus par 42.000 poļu guldeņiem. Bet Liel-Vircava ilgi nepalika Plātera rokās. 1651. gadā jaunais Georgs Johans v. Klopmans, Georga Klopmaņa dēls, apprecēja Margaretu Annu v. Plāter, kuŗa dabūja Liel-Vircavu līdzī pūrā un tā Liel-Vircava no jauna nonāca Klopmaņu rokās. 1686. gadā Klopmans pārdod Georgam von Bolšvingam Oglaines muižu par 16.120 poļu floreņiem, bet šis darijums vēlāk tika atcelts, jo pārējie Klop-

maņi, balstoties uz kādreizējo ģimenes nolīgumu, cēla protestu un paņāca pārdošanas līguma anulēšanu.

1692. gadā Georgs Johans v. Klopmans aizdod Kurzemes hercogam Fridricham Kazimiram 27.000 guldeņu un saņem par to ķilā Kulpju muižu. Vispār šis Georgs Fridrichs bijis enerģisks vīrs un viņa saimniekošanas laikā Liel-Vircavas novads stipri uzplauka. Savā testamentā viņš starp citu noteica, ka t. s. „kroņa platem“ — Vircavās jātņieku dienēsta bruņām (Servus cum equo et plata) jāpaliek vienmēr pie muižas.

Viņa dēls Otto Johans daudz ceļoja pa ārzemēm un bija muižas izrentējis par 19.000 Alberta floreniem savai mātei, dzimušai von Manteifel. Rentes līguma 10. § nosaka, ka mēs-lus, sienu un salmus nedrīkst izvest no īpašuma robežām, bet 11. §, ka malku vispārējam patēriņam drīkst cirst vienīgi Kam-berlejas mežā. Bez tam nomnieci bija uzlikts par pienākumu turēt pavisam 155 lopus (zirgus un govīs).

1701. gada 11. augustā Zviedrijas karālis Kārlis XII. uz-turējās Skursteņu muižā un gāja ar saviem kaņapulkiem cauri Liel-Vircavas novadam uz Jelgavu. Vēlāk viņš savu galvēno no-metni ierīkoja Kroņa-Vircavas pilī.

1702. gada februārī Liel-Vircavā notikusi vēsturiski ievē-rojamā, jaunā Zviedrijas karāļa Kārļa XII. un skaistās grāfienes Auroras fon Kōnigsmark, satikšanās, kuņai karālis Augusts Stiprais bija uzdevis pierunāt Kārli XII. slēgt mieru.

Pa Ziemeļu kaņā laiku Liel-Vircavas novads tika galīgi izpostīts un iedzīvotāji pa daļai uz Vidzemi izvākti un tikai pēc Nystedtes mīerialīguma varēja atgriesties atpakaļ. Bet arī tad vēl nebija miera. Poļu-leišu bandas Oginska vadībā sīroja pa Jelgavas apkārtni un izlauņija vēl atlikušo.

Otto Johans v. Klopmans mirst 14. jūnijā 1714. gadā un īpašumi pāriet viņa brāļa Georga Fridricha rokās. Jāatzīmē vēl, ka Otto Johana atraitne Šarlote dzim. v. Knigge apprecē-jās ar Georgu v. Medemu un kļuva vēlākās Kurzemes herco-gienes Dorotejas un dzejņieces Elizes von der Recke vecmā-miņa.

Postošās kaņā sekas sasniedza savu kulminācijas punktu 1710. gadā, kad visā zemē plosījās mēris. Cilvēku mērim uz pēdām seko lopu mēris. Kad pēc pāris gadiem lopu skaits

ir kautcik atjaunots, 1714. gadā atkal izceļās lopu sērga un Liel-Vircavā no 97 govīm paliek tikai 4. Vienīgi Oglainē visi lopi paliek sērgas neskārti.

1727. gadā Kurzemē ierodās Polijas karāļa komisija Ermelandes biskapa un ģenerāļa Döhnhofa vadībā. Šī komisija kādu laiku uzturās Liel-Vircavas pili.

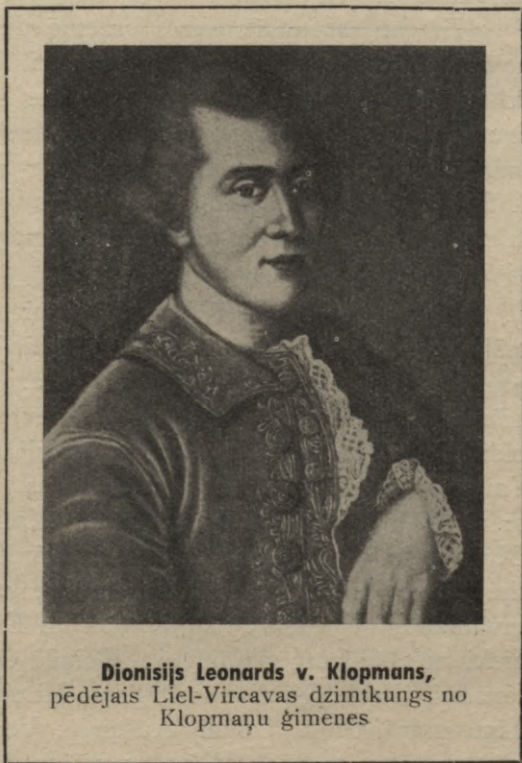
1730. gadā barons Georgs Fridrihs Klopmans norentē no ķeizarienes Annas Kalna muižas apgabalu. Pēc viņa nāves starp Liel-Vircavas un Skursteņu muižas Klopmaņiem izceļās strīdus, kuŗu izšķir tiesa tādējādi, ka atdala Liel-Vircavu un Oglaini „ex conventione majorum“ no pārējā ģimenes īpašuma, tādējādi atceļot kādreiz ģimēnē noslēgto vienošanos.

Georga Fridricha dēls Adams Fridrihs v. Klopmans bija atkal ļoti enerģisks vīrs. 1751. gadā viņš nopērk par 50.000 Alberta floreņiem Žeimes apgabalu, kopā ar pilsētiņu un 3 muižām 1500 ha kopplatībā. Tai laikā uz Žeimes apgabalu, tagadējā Lietuvā, izceļojuši daudzi vircavnieki. Atzīmējams, ka Žeimes luterāņu draudzē kā mācītājs tolaik darbojās Vecais Stenders. Adama Fridricha Klopmaņa dēls Adams Fridrihs pēc rakstura bija līdzīgs tēvam. Viņš nedaudzos gados savu īpašumu kopplatību gandrīz dubultojis. 1765. gadā viņš pārdod Žeimi par 55.000 Alberta floreņiem un nopērk Pavircavu (1540 ha), Wagarizek (447 ha) un Goszynski (650 ha), kopā par 60.000 Alberta floreņiem. Minētās muižas tagad atrodās Lietuvā.

1775. gadā viņš nopērk Audruvi un Jaun-Vircavu (?) par 122.000 Alberta floreņiem un 1776. gadā Maz-Lauku muižu par 30.000 Alberta floreņiem. Šai laikā Klopmaņu īpašumu kopplatība sasniegusi 8000 ha ar 12 muižām. Viņš no jauna dibina Fridricha muižu. (Tag. Pečaji. Kur atradusies Jaun-Vircava, man neizdevās noskaidrot).

Pēc Adama Fridricha II. nāves, muižu saimniecība sāk strauji iet uz leju. 20 gadus, līdz viņa dēla Dionisija-Leonarda pilngadībai, īpašumus pārvalda viņa atraitne un nolaiž muižas tiktāl, ka jaunais Dionisijs v. Klopmans, pēc īpašumu pārņemšanas, spiests dažas muižas tūlīņ pārdot. 1798. gadā viņš pārdod Maz-Lauku muižu par 6000 valsts dālderiem, 1799. gadā Oglaini par 20.000 valsts dālderiem, Gošinsku par 30.243 Alberta

florēpiem. 1801. g. Andruvi, Jaunvircau un Fridricha muižu par 26.000 valsts dālderiem. Ar to viņš sev uz laiku Liel-Vircavu gan saglābj, bet neilgi. 1820. gadā pārdod ūtrupē Liel-Vircavas muižu par 151.000 rubļiem sudrabā. Līdz ar to uz visiem laikiem atstāj Liel-Vircavu baronu Klopmaņu ģimene, kuŗa savā laikā bijusi viena no iespaidīgākām un bagātākām muižnieku ģimenēm Kurzemē. Liel-Vircavu nopērk Dietrichs v. Grothuss. Viņš muižu atdāvina savai meitai Adelheidei, kuŗa apprecās ar baronu Vilhelmu v. Hānu. Viņu dēls Eduards Hāns muižu vēlāk pārdeva savam brālim Richardam. Tas atdeva muižu savai meitai Elizabetei, kuŗa apprecējās ar baronu, inženieri Franči v. Firksu, vēlāk šķīrās no pēdejā un apprecēja otrreiz kādu angli Mekšu. Tā kā viņiem bērnu nebija, muižu mantoja viņas krustdēls Reimars v. Hāns, kuŗš kā Landesvēra seržants krita 1919. gadā cīņās ar lieliniekiem. Tad muižu mantoja viņa māsa Hildegarde, kuŗai to Latvijas valdība atsavināja, piešķirot Jaunās muižas centru.

Dionisijus Leonards v. Klopman,
pēdējais Liel-Vircavas dzimtkungs no
Klopmaņu ģimenes

Tāda īsumā ir Liel-Vircavas muižu valdnieku vēsture.

Tagadējās Liel-Vircavas muižas vecā vieta ir bijusi otrā pusē upei. Tas secināms no apstākļa, ka ap tagadējo muižu ir samērā jauni koki, bet otrā pusē upei pretī Zoltnera jaunsaimniecībai, ap t. s. „Jāņa kalniņu“, vēl nedaudzus gadus desmitus atpakaļ atradušies milzīgi ozoli un vīksnes. Apm. 50 gadus atpakaļ tur barons Hāns veco koku vietā licis iestādīt

jaunus. 1891. gadā, izvedot Liel-Vircavas lauku drenažu, Zoltneru un Kārļu laukos atrastas dažas senlietas un ēku pamatu atliekas. Tagadējo Liel-Vircavas pili būvējis barons Dionisijs v. Klopmans 1803.—1808. g. Tai laikā būvēta arī muižas klēts. Pils būvēta vecās pils vietā, kurai bijis pirmais stāvs no mūra, bet otrs brūni krāsotū baļķu. No kāda pils pagraba, cauri pamatiem uz bazniņas pusi, gājusi ala, kuņas galu barons licis aizbērt. Kad īsti muiža pārcelta uz tagadējo vietu, nav zināms.

Kā jau tas tolaik bija Kurzemē parasts, arī Liel-Vircavas novadā bijuši vairāki uzdambēti ezeri. Gadus 3—4 te turēts ūdens, kas pēc tau nolaists, un zeme strādāta tīrumā. Šādos tīrumos pēc tam audzis lieliski. Šādu uzdambējumu atliekas vairākās vietās redzāmas vēl tagad. Pazīstamais vēsturnieks J. Straubergs savā grāmatā „Sīpeles pagasts senās dienās,“ saka, ka šāds lauku appludināšanas paņēmieni plaši pielietots visā Zemgalē.

Klaušu laikos Liel-Vircavas muižas pagasts aptvēris 40 mājas. No tām septiņām ir putnu vārdi — divi Pilēni, Vanagi, Rubeņi, Kraukļi, Dzeņi un Strazdi. Tad ļoti tuvas kaimiņu mājas tiek apzīmētas ar piederības vārdu lielie, mazie, piem. Lielie Reikuļi, Mazie Reikuļi, Lielie Vaitieki, Mazie Vaitieki, Lielās Žūras, Mazās Žūras, vai arī kalna, lejas, piem. Kalna Ģelbji, Lejas Ģelbji, Kalna Ūteni, Lejas Ūteni. Divas kaimiņu mājas ir ar blakus vārdiem — Ratenieki Barkšķe un Ratenieki Pinne. Tad mājas, kas ļoti tuvu kopā, bet savādākiem vārdiem: Kaļķerunas un Ērverti, Kabļi un Grīvenieki un beidzot vieninieki: Griņi, Čukuri, Kūlas, Sproģi, Ietmaņi, Stroberģi, Gāžas, Šķīras, Mituļi, Lipšas, Kazāki, Zaķi, Timermaņi, Čivļi, Tolēni, Austaras. Vecos dokumentos vairākkārt minētas arī kādas Pinceru mājas, bet kur tās atradušās un kam piederējušas, man neizdevās noskaidrot. Ģimenes vārds „Pincers“ pagastā ir trijās mājās — Rateniekos, Ūtenos un Ērvertos, bet tā kā uzvārdi te tika doti tikai pag. gada simteņa sākumā (ap 1835. g.), tad šai jautājumā skaidrību dabūt nav iespējams. Ļoti var būt, ka tagadējās Pinceru ģimenes cēlušās no jau 1637. gadā atzīmētiem mežsargiem Pinceriem. Pēc klaušu atcelšanas pamazām izzūd sakars starp muižu un saimniekiem, resp. pagastu. Ap 1880. gadiem, kad tiek ieviesta

krievu tiesa un policijas iekārta arī Baltijas guberņās, baroniem atliek vienīgi dažas vecas „rektes.“

Pēc 18. novembra 1918. gada Liel-Vircavas muiža pārgāja valsts īpašumā un tika sadalīta jaunsaimniecībās, bet pili nodeva pagasta pašvaldībai, kuŗa te ierīkojusi izrikojumu telpas un pagasta 4-klasīgo pamatskolu. Liel-Vircavas jaunie latvieši staigājot pa plašajām pils telpām un atceroties baigos klaušu laikus, lai kvēlāk mācās milēt savu brīvo dzimteni.

Kas attiecās uz pārējām Liel-Vircavas muižām, tad arī tās ir atsavinātas un sadalītas. Jaunās muižas centrs atstāts baronu Hānu pēcnācējiem. Audruve pēc barona Klopmaņa mainījusi vairakkārt īpašniekus, līdz beidzot to nopircis latvietis Jānis Kīns. Par Jāni Kīnu ar visdziļāko cieņību runājot jāsaka, ka šis vīrs ir īsts latviešu enerģijas un neatlaidīga darba paraugs. Viņš ir nēvien divas reizes nopircis Audruves muižu (pirmo reizi muižu iepērkot, otrreiz atpērkot atsavinātās jaunsaimniecības), devis saviem dēliem un meitām augstskolas izglītību, bet arī priekšzīmīgi nostādījis savu saimniecību.

Arī otru pie Liel-Vircavas novada kādreiz piederējušo Maz-Lauku muižu pēc vairāku īpašnieku maiņas nopircis latvietis Annus — tagadējā Vircavas pagasta vecākā V. Annusa tēvs. Tāpat arī Fridricha muiža ir nonākusi latvieša Zušā rokās.

Dažam, varbūt, liksies lieki, šai grāmatā tik plašu vietu ierādīt Liel-Vircavas muižām un viņu vēsturei. Bet nav jāaizmirst, ka senos laikos muiža bija centrs, ap kuŗu saistījās latviešu tautas likteņi. Pareizi izprazdami toreizējo iekārto un muižnieku likteņus, mēs arī pareizi sapratīsim latviešu tautas likteņus cauri tumšajiem gadsimtiem viņas vēsturē.

Virnavas draudze.

Virnavas draudzē ietilpst Liel-Virnavas un daļa Virnavas, Platones, Sesavas un Jaunsvirlaukas pagastu. Senāk draudzes robežas bijušas daudz plašākas, tā piem., no seniem dokumentiem redzams, ka pie Virnavas draudzes ir piederējušas tādas mājas, kā: Kurļi, Stagari, Plauķi u. c., kuŗi tagad atrodās Sal-

Virnavas baznīca.

gales draudzes robežās. Tas, šķiet, būs vedams sakarā ar to, ka kādu laiku senajiem Liel-Virnavas baroniem Klopmaņiem ir piederējusi Kulpju muiža, tā tad arī visas apkārtējās mājas. Un baroni Klopmaņi, kā zināms, bija Virnavas draudzes patroni.

Senāk draudzes pārvaldē draudzes locekļiem-zemniekiem nekādas noteikšanas nebija. Visas draudzes garīgās un laicīgās lietas, izņemot vienīgi tās, kuŗas atradās tieši mācītāja kompetencē, kārtoja baznīcas patrons — muižas īpašnieks. 1832. gadā ar jauno baznīcu likumu gan tiek ieviests pērminderu institūts, bet arī tiem draudzes dzīvē bija maza noteikšana. Tikai pēc 1918. gada 18. novembra latvieši ieguva neatkarību arī garīgā ziņā.

Virčavas baznīca atrodas iepretīm mācītāja muižai — pākalnā uz Virčavas upes kreisā krasta. Baznīca nav gaŗa, bet ievērojami plata (pa iekšpusi 50 pēdas). Baznīca celta no plieņu un zemesakmeņu mūra, kuŗš ļoti biezs. No plieņu klintīm celts arī tornis. Koka konstrukcijas baļķi nezāģēti, bet rupji aptēsti.

Virčavas baznīca ir viena no vecākām baznīcām Zemgalē. Viņu cēlis Liel-Virčavas barons Johans von Klopman sen. no 1590—95. gadam. Pilnīgi nobeigta un iesvētīta baznīca ir 1595. gadā. Johans v. Klopman dāvinājis baznīcai arī pirmo zvanu. Šis zvans ar ierakstu „Johannes Klopman Anno 1595“ vēl atradās baznīcas tornī ap pagājušā gadsimta vidu, tad tas aizvākts uz Krieviju, bet kad un kamdēļ tas darīts, man neizdevās noskaidrot.

Maria Luize v. Klopman
dāvinājusi Virčavas baznīcai zvanu.

Otru, vēl tagad esošo zvanu, 1709. gadā dāvinājusi „Baronesse Luize, Maria, Sybilla v. Klopman, Reichsfreiin von Knigge aus dem Hause Endorf, Prov. Sachsen, der Gemahlin des Ober-Schlosshauptmanns v. Tückum Georg-Fridrich v. Klopman“ ar savu brāli Georgu Fridrichu von Knigge. Daudz vēlākā laikā šo zvanu, pēc ieraksta spriežot, ir licis pārliet barons Hāns.

Jau 1606. gadā, kad tika izdarīta baznīcu vizitācija, Virčavas draudzei ir bijis savs mācītājs (gan vārdā nesaukts). Šai laikā ir ierīkota arī Virčavas mācītāja muiža. Mācītāja muižas dārzā atrodās ļoti lieli un veci koki, vismaz tikpat veci

kā vecās Liel-Vircavas pils vietā (skat. „Liel-Vircavas novada muižas“), kas liecina, ka mācītāja muiža ir katrā ziņā jau ap 1600. gadu ierikota.

Lielāki kapitālremonti Vircavas baznīcā izvesti četras reizes. 1680. gadā Georgs Johans v. Klopmans izveda baznīcas kapitālremontu pirmo reizi, izdodot 1000 Alberta florenus un norakstot šim nolūkam nākotnē vēl 1000 Alberta florenu. Adams v. Klopmans 1754. g. lika izremontēt baznīcu otrreiz un dāvināja altari un kungu krēslus. 1762. g. viņš lika izbūvēt baznīcas velves zem grīdas. Tajā laikā atjaunota arī baznīcas jumta konstrukcija, jo iepriekšējam jumtam ir bijis cits leņķis. Trešo reizi baznīca remontēta 1906. g., kad tai ielikta arī dēļu grīda. Un beidzot 1933. gadā draudzes dāmu komiteja izdarīja lielāku kapitālremontu un baznīcu izdaļoja.

Pēc mana ieskata maldīga ir doma, ka Vircavas baznīca būtu celta vēl katoļu laikos. Ordeņa mestrs Valters v. Plettenbergs jau 1525. gadā dāvināja Rīgas pilsētai ticības brīvību un protestantisms te strauji izplatījās. Drīzi pēc tam to pārnesa arī uz laukiem, jo ordeņa vasaļi viens pēc otra sāka pāriet luterticībā. Šo pāriešanu vēl vairāk veicināja daudzu vācu valdnieku piesliešanās protestantismam. Te jāpiezīmē, ka Vācijas valstju valdnieku rīcība vienā vai otrā virzienā tolaik stipri ietekmēja apstākļus Livonijā. Par zemniekiem runājot jāsaka, ka tiem toreiz nemaz nejaūtāja, pie kādas ticības viņi grib piederēt. Pie kādas ticības skaitījās viņu kungs, pie tās skaitīja arī zemniekus. Bija pat tādi gadījumi, kad muižas īpašniekiem mainoties, jaunājam īpašniekam bija cita ticība un tajā „pārkristīja“ arī zemniekus. Piem. Skaistkalnē.

Lai nu kā, bet pilnīgi skaidrs ir, ka 1595. gadā, kad izbūvēja Vircavas baznīcu, te jau bija nostiprinājies luterānisms. Šo uzskatu neapgāž arī tas, ka senāk baznīcā atradušies daudzi gleznojumi un kokgriezumi. Tais laikos, pēc pārejas no katoļticības luterānismā, pārņēma līdzīgi arī daudzus katoļu tīri specifiski katoliskus ticības izpausmes atribūtus. Jau pieminētie gleznojumi Vircavas baznīcā atradušies vēl apm. 50 gadus atpakaļ. Tie bijuši dažādi vāpēni un eļļas gleznas, krāsotas uz lielos rāmjos iestrādātiem dēļiem. Vecā altāra glezna bijusi tumšos krāsos toņos ieturēta un tās iebūvējums bagātīgi izgriezts kokgriezumiem un dažādiem tēliem, starp tiem:

spārnoti eņģeļi, Pēteris ar atslēgu rokā, Jānis Kristītājs, u. c. Tagadējā altāra glezna ir gaišās krāsās ozolkokā gludi iestrādāta un maksājusi 500 rubļu, kas savākti starp draudzes locekļiem labprātīgu ziedojumu ceļā. Kur palikuši jau minētie kokgriezumi un gleznojumi, nav zināms. Vēl palikusi no tiem laikiem uz sievietes galvas veida pamata uzbūvētā kancele, tirā baroka stilā, un uzejas kāpju apmargojums, tāpat baznīcas patronu sēdvietas. Ērģeles būvētas 1870. gadā. Kā no veciem dokumentiem redzams, 21. jūnijā 1870. gadā starp Liel-Vircavas draudzes mācītāju H. Czernay un Jelgavas firmu J. C. Herrmann noslēgts līgums par ērģeļu būvi. Ērģelēs izmaksājušas 550 rubļu. Kā vēlāk redzams, starp mācītāju un Hermaņa firmu izcēlušās domstarpības, līdz beidzot iejaukusies konsistorija un devusi mācītājam rīkojumu noslēgto summu samaksāt.

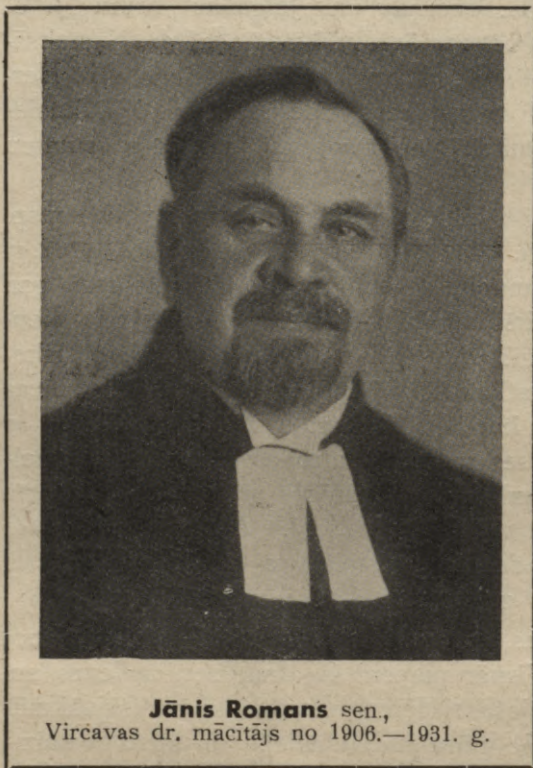
Zem baznīcas senāk bijušas vairākas pagraba velves resp. muižnieku liķu kambari. Tos ierīkojis, kā jau minēju, 1762. g. barons Georgs v. Klopmanis. Šie liķu kambari laikam gan būs bijuši diezgan pavirši būvēti, jo ļaudis vasarās pa dievkalpojuma laiku bieži ģībuši. Tad uz krievu valdības rīkojumu 1869. gadā liķu atliekas izvāktas un apglabātas baznīcas dienvidus pusē, kopējā kapā, bet pagrabi vēlāk piepildīti ar smiltīm. Ieeja no ārpuses pagrabos atrodās baznīcas ziemeļrītu pusē, starp ģērbkambari un baznīcas mūri. Ta aizbērtā un aizmūrēta, bet vieta vēl labi redzama. Aiz šīs aizbērtās ieejas viens pagraba nodalījums zem altāra palicis neaizbērts un tur, kā stāsta, 1905. gadā slēpušies revolucionāri.

Nav skaidri zināms, cik lieli bijuši senāk draudzes nodokļi t. s. „siecīņi“. Vispār pieņemtās draudzes nodevas ap. 1600. gadu bijušas sekojošas: Hercogu zemnieki maksājuši mācītāja uzturam pa $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{2}$ pūra rudzu, miežu un auzu no saimniecības, $\frac{1}{12}$ — $\frac{1}{4}$ markas no katra rentnieka vai laukstrādnieka un muižnieki maksāja pa 3 markas no katrām 10—20 saimniecībām, vai par 40 strādniekiem. Bez tam katrai baznīcai piešķīra 2—4 zemnieku saimniecības, kā arī nodevas skolas un nespējnieku uzturēšanai. Vircavas draudzei, kā zināms, vēl līdz pēckara laikiem (1920. g.) piederējušās trīs mājas — abēji Vaitieki un Kraukļi.

Kad Liel-Vircavas barons Klopmanis 1686. g. 24. jūnijā

pārdod Georgam von Bolšvingam Oglaini, pārdošanas ligumā minētas arī baznīcas nodevas: „Bolšvinga kungs dabū divus krēslus Vircavas baznīcā un vienu apglabāšanas vietu piedalītu. Patronāta tiesības paliek Liel-Vircavas namam.“ Tājāk ligumā noteikts, ka Bolšvingam jānodod baznīcas uzturēšanai 6 pūri rudzu, 6 pūri auzu un 6 valsts dālderī, „kā tas jau no veciem laikiem ir pieņemts“.

Pirmais vārdā minētais Vircavas draudzes mācītājs ir Joachims Šuppijs, kas šē darbojies no 1633. līdz 1636. gadam.

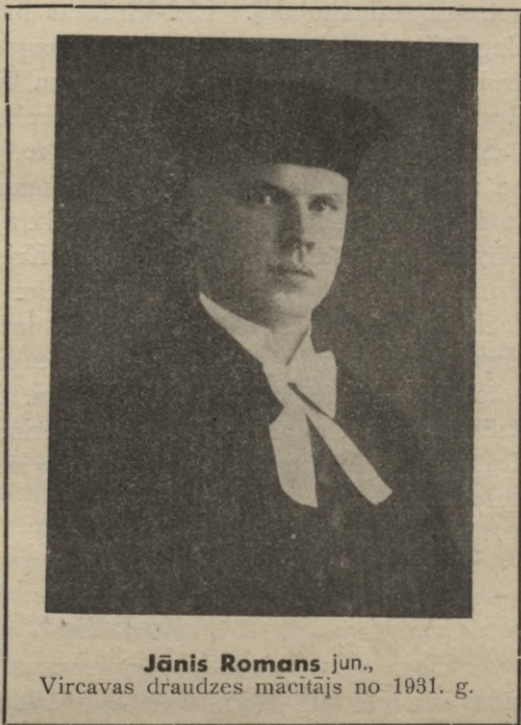

Jānis Romans sen.,
Vircavas dr. mācītājs no 1906.—1931. g.

Pēc tam Vircavas draudzi apkalpojuši sekojoši mācītāji: Christian Wendlau (1642.—47.) Johannes Fabricius (1648.—56.) Andreas Brunnen-graeber (1658.—92.), Georgius Wachsmann (1693.—1711.), Johann, Daniel Poelchau (1718.—1750.), Christian Huhn (1751.—59.). Christians Huhns 1759. g. tiek iecelts par Kurzemes superintendentu un pāriet dzīvot uz Jelgavu. Pēc viņa uz Liel-Vircavu vajadzēja nākt vecajam Stenderam, kuŗš tolaik apkalpoja Žeimes lu-

terāņu draudzi, Lietuvā. Bet Stenders sarunāto vietu atsacīja un aizbrauca uz Vāciju. Pēc atgriešanās no turienes viņš, kā zināms, darbojās kā mācītājs Sēlpils un Sunakstes draudzēs. Viņa atsacīšanos ved sakarā ar toreizējā muižas īpašnieka, kuŗš tautā ticis saukts par „Sarkano kungu“, brutālo rakstūru. Pēc tam Vircavas draudzē darbojušies sekojoši mācītāji: Gothard Wilhelm Conradi (1760.—69.), Jacob-

Friedrich Rostkovius (1770.—97.), Christoph Ludvig v. Bahder (1797.—1843.), Carl Wilhelm v. Bahder (1843.—67.). (No 1818.—43. g. kā adjunkts). H. Czernay (1867.—75.). Pēc mācītāja Czernay draudzei dažus gadus pastāvīga mācītāja nav bijis un draudzi apkalpojuši kaimiņu draudžu mācītāji: Serafims no Zaļās draudzes, Krauze no Jelgavas un kāds Kupfers. Ilgāku laiku (vienu gadu) te bijis kāds mācītājs Bernevics (1876.). [1878. gadā uz Vircavu kā mācītājs pārnāk kāds pārvācojies latvietis Voldeņārs Peitans, kuŗš darbojies še līdz 1905. gadam, kad aizgājis penzijā. Šis mācītājs, tāpat kā visi iepriekšējie vāciskā gara apustuļi, nekādu cieņu draudzes acīs iegūt, protams, nevarēja. Tādēļ arī 1905. gada nemienu un revolūcijas laikā draudze sacēlās arī garīgā ziņā. Viens pēc otra te ierodās divi mācītāji — Gilberts un Plamšs, bet abus draudze ignorēja un tie spiesti aiziet. Reiz lieta

Jānis Romāns jun.,
Vircavas draudzes mācītājs no 1931. g.

noiet pat tiktāl, ka mācītāja muižā tiek izdauzīti logi un pats mācītājs spiests noslēpties pieliekamā kambarī. Tad 1906. g. baznīcas patronese — Liel-Vircavas baronese atļauj draudzei pašai izvēlēties sev mācītāju. Draudze aicina uz Vircavu Jelgavas „Latviešu Avīžu“ redaktoru, mācītāju Veismani (rakstnieku Pavasaru Jāni), kuŗš Jelgavu negrib atstāt, bet ieteic savu studiju biedri Jāni Romāni, kuŗš tolaik darbojās kā adjunkts Liepājā. Romāns vietu pieņem un 1906. gadā pārnāk uz Liel-Vircavu. Bet vietējā vācu muižniecība vilās, ja domāja, ka Romāns būs tāds pat padevīgs muižnieku kalps, kā līdzšinējie mācītāji. Romanim

jau drīzi pēc iestāšanās amatā iznāk sadursme ar muižniecību. Oglaines pārvaldnieks, barons Roenne pieprasa lai Romans noturētu viņa vācu kalpiem, pāris desmit skaitā, vācu valodā dievkalpojumu. Romans uz to atbild, ka Vircavā ir tikai latviešu draudze, kuŗas mācītājs viņš ir un atsakās vācu diev-vārdus noturēt. Arī uz konsistorijas aizrādījumu Romans atsakās to darīt. Tālāk, Romanim bija sadursme ar baznīcas patronu, vaiņagu dēļ. Liel-Vircavas baroni bija sākuši saviem aizgājējiem uz kapiem noliktos vaiņagus pārvietot baznīcā. Tā ar laiku baznīcā gandrīz visas sienas bija nokārtas vaiņagiem. Romans licis šīs grabažas izmest laukā, par ko atkal izcēlās konflikts. Beidzot baroni panāca to, ka Romani 1912. gadā no mācītāja vietas atstādināja. Romans savukārt pārsūdzēja šo lēmumu senatā un lieta ieilga līdz pasaules kaŗam, kuŗš pārgrozīja pašos pamatos nevien Krievijas, bet arī Latvijas dzīvi, likvidējot visas senās muižnieku „rektes“ un privilēģijas. Lielu moralisku atbalstu Romanim sniedza Vircavas draudze, kuŗa „baznīcas kaŗu“ laikmetā vienprātīgi stāvēja aiz sava mācītāja. Mācītājs Jānis Romans sen. darbojās Vircavas draudzē līdz savai nāvei — 20. septembrim 1931. g. Pēc tam par draudzes mācītāju ievēlēja viņa dēlu Jāni Romani jun., un kuŗš draudzi apkalpo vēl tagad.

Kapsētas.

Pie Vircavas draudzes pieder t. s. „Baznīcas kapi“ pie baznīcas un bez tam vairākas citas vēlāk ierīkotas kapsētas: Mi-gaļās, Strupdegunos u. c. Baznīca celta uzkalnā, un nostāstī vēsta, ka ļaudis zemi saneši ar rokām. Tas noticis laikā ap 1571. gadu, pār kuŗu vēsturnieks *) stāsta, ka visā zemē valdījis bads. Uzturs darbiniekiem bijis visai plāns — maizes rieciens un putra, ielieta koka silē. Tai laikā (1571. g.) baznīcu vizitācijā, ko izdarījis Stennings Jelgavas, Dobeles un Bauskas apriņķos, konstatēts tāds bads, ka tūkstošiem cilvēku miruši bada nāvē. Atzīmēti pat gadījumi, kur vecāki nonāvējuši un apēduši savus bērņus. Par to arī nav jābrīnās, jo visa zeme tolaik neskaitāmos kaŗos un jūkās bija pilnīgi izpostīta.

*) Tetš, Kirchengesch. B. 3. 279 lpp.

Virčavas baznīcas kapos apglabāts rakstnieks Juris Alunāns, kuram uzcelts skaists piemineklis. 1936. gadā Virčavas draudze uzstādīja uz sava ilggadīgā mācītāja Jāņa Romāņa kapa pieminekli.

No seniem laikiem uzglabājusies kāda instrukcija amatniekiem, kas izdarījuši Strupdeguņu kapu vārtu un zvanu torņa remontu. Tā skan sekojoši:

Likkumi

Par Strubbdeggunu kappu tohrņa jumtina uztaisīšanu un kappu vahrtu sataisīšanu.

I.

Uz Strubbdeggunu kappiem kļūs pulksteņa turņa jumta uztaisīšana un kappu vahrtu sataisīšana uz mazaksohlišanu izdota tai 22. april š. g. (gads nav atzīmsts. Ref.), ka vēlākām punktēm runnats.

II.

Pulksteņa turnis kur nodruppis pirms ar kaļķiem jāpievitte, kur ķieģeļi vallam palikkuši un nodruppuši par jaunu jāsaliek javitte un jāizlāpa ta ka papriekš bijis. Jumtu būs ar dzelzs blekki apsist kas tāpele 10 mārciņas sver, katrā jumta zemaka stūrī būs likt renniti no blekka ka 12 cellas garra kur uhdens no jumta notekk, tādas rennites irr 8 vajadzīgas. Blekkim par jumta mūri pāri vaijag sniegt 5 cellas, jo pie jumta apkārteju taisnu zimzu būs tapat ar blekki apsist. Jumta viddu būs likt dzelzs krustu no jumta līdz gallam 5 pedas garru ar šķēs dzelzi kas 3 pēdas garra, dzelzs plattums 4 cellas, biezums $\frac{1}{2}$ cellas, krusts melns jamāle, blekka jumtu ar koši zaļļu eljas pehrvi labbi jānomale.

III.

Kappu vahrtiem kas uz vakkara pussi stāv 2 stabbi no kohka jauni jāieliek, abbeji vahrti no jauna jānomahlē ar kohši zaļļu eljas pervi. Lieciniekus (strādniekus. Ref.) pie ta darba ka II. punktā runnahts dabuhn tas ammatnieks par velti no pagasta . . . dienas pa 1 cilvēku. (Dienu skaits ligumā nav minēts. Ref.).

IV.

Pulksteņa namma jumta uztaisīšana un vahrtu sataisīšana ka II. un III. punktē runnats ir taksierets — 45 rubl. no kam mazaksohlišana iesākas. Pie sohlišanas tiek pielaists kas $\frac{1}{6}$

dallju no taksieretas vehtības drohšības naudu iemaksa. Ja tas kam piesists gribbetu atkahpties tad tam iemaksata drohšības nauda un strahdatu darbu japaspehle. No sohlišanas laika rēķinats 4 nedēļas laika to darbu vajjag pabeigt. Ja tas nenotiek tad sohlitais savu iemaksahtu drohšības naudu paspehle un darbs tiek par jaunu izsohlits, turpretim kad darbs viss pabeigts un tie pie šiem kappiem piederrigi pagasta priekš-

„Bābu kalns“

nieki tam ammatniekam apliecinašanas rakstu devuši ka pareizi strahdats, kļūs visa nohsolita nauda tam ammatniekam riktīgi aizmaksata.

Krohna Vūrzavas pagast. vec. J. Aufmann.

Krohna Vūrzavas pag. priekšn. D. Evaldsohn.

Jaun-Platones pagast. priekšn. Indriķ Zvirbul.

Par riktīgu norakstū J. Aufmann.

Tā kā šim izsoles dokumentam trūkst gada datuma, varam noteikt izsoles laiku tikai apmēram. Tas gan būs noticis laikā ap 1865. g., kad Vidus-Kutēnu saimnieks J. Aufmanis ir bijis Vircavas pagasta vecākais. No šilīguma redzāms arī tas, ka kapsētas remontu vairs neizdara draudzes vadība, bet pagastu pašvaldības.

Bez jau vēl tagad pastāvošām kapsētām Liel-Vircavas novadā ir vairāki senkapi. Tā piem. Jaunās muižas tuvumā ir

divas senkapu vietas. Viena ir t. s. „bābu kalns“, kas atrodās Jaunās muižas birzes ziemeļu pusē un tagad pilnīgi apaudzis ar krūmiem. Šajā uzkalnā apm. 40 gadus atpakaļ, Liel-Vircavas barons Francis v. Firkss kāda senātnes pētnieka vadībā izdarija izrakumus, pie kam atrada ģindeņus ar ievērojami lieliem galvas kausiem, vecas naudas u. c. senlaiku priekšmetus. Apkārtnes iedzīvotāji „bābu kalnu“ sauc arī par „Zviedru kapiem“. Vai tie ir tiešām zviedru laika karotāju

„Viesuļa kalniņš“

kapi, vai vēl vecāki, par to tagad vairs grūti būs spriest, jo nav zināms, kur palikušas toreiz izraktās senlietas.

Otrie — Jaunās muižas kapi atrodās tuvāki pie muižas kā „bābu kalns“. Tie atrodās vakaros no muižas, iekalniņā, lielceļa malā. Vēl apm. 50 gadus atpakaļ kapsētas vieta bija redzama un tikusi saudzēta, bet Jaunās muižas nomniekiem mainoties, nākošais nomnieks Getkens kapsētu sācis apstrādāt. Par šīm abām kapsētām veci ļaudis stāsta, ka tur spokojušies. Senāk kapi bijuši arī Dzeņu laukā pie Kraukļu robežas un Vaitieku māju robežās.

Netālu no Liel-Vircavas muižas pie Vircavas upes atrodās t. s. „Viesuļa kalniņš“ — Liel-Vircavas baronu ģimenes kapi. Tagad tie stipri nolaisti, krusti nokrituši un nolausti.

Bez baroniem tur apglabāti arī muižas kalpotāji. Kapi uz Viesuļa kalniņa ierīkoti, domājams, ap 1800. gadu, vai nedaudz agrāk, jo senāk baroni savus mirušos guldīja zem baznīcas atrodošās kapu velvēs. Kas uz „Viesuļa kalniņa“ atradies pirms tam — nav zināms. „Viesuļa kalniņa“ tuvumā atrastās seno pāļu atliekas liek domāt, ka senatnē tur bijušas ēkas. Daži domā, ka te uz kalniņa kraujas atradusies Liel-Vircavas senlatvju pils.

Vircavas draudzes pašvaldība.

Līdz pat lielajam pasaules kaŗam Vircavas draudze skaitījās patronāta draudze, kur visa noteikšana piederēja Liel-Vircavas baronam, kā baznīcas patronam. Zemnieku līdzdarbība draudzes dzīvē izteicās vienīgi baznīcas apmeklēšanā un draudzes nodokļu maksāšanā. Pasaules kaŗa laikā zemgalieši spiesti iet gaitniecības ceļus un izklist kur kurais. Viena daļa paliek Vidzemē, citi aizklist vēl tālāk uz Igauniju un Krieviju. Tikai pēc neatkarības cīņu sekmīgas nobeigšanas, varēja sākt domāt par garīgās dzīves izveidošanu.

1920. gada ziemā Liel-Vircavā sanāk kopā Vircavas draudzes locekļi un izvēl draudzes padomi sekojošā sastāvā: A. Putraims, G. Eigenfelds, R. Eigenfelds, P. Auza, J. Bergmanis, Kr. Vecmanis, J. Viļķeris, J. Eigenfelds, M. Lejnīeks, T. Helmanis, J. Eliass, P. Bruzinskis, J. Blūmbergs, D. Valdmanis, K. Pāliņš, A. Kazāks, J. Pincers, M. Zvirgzdiņš, J. Sietnieks, J. Melkus, A. Cimmermanis un Fr. Spertals. Draudzes valde darbojās sekošā sastāvā: A. Putraims (priekšnieks), D. Valdmanis, F. Špertals, G. Eigenfelds un J. Bergmanis.

Draudzes padomes sēdē 20. aprīlī 1920. gadā, piedaloties Jelgavas prāvestam J. Reinhardam, nolemj aicināt uz Vircavu atpakaļ mācītāju J. Romani.

Tā kā mācītājs dzīvo Jelgavā, draudzes padome izrentē 1922. g. 22. oktobrī muižas telpas kādam Zadovskim pientavas ierīkošanai. Vēlāk (1923. g. 21. februārī) telpas pārņem Liel-Vircavas piensaimnieku sabiedrība un ierīko te pientavu.

Tā paša gada Lieldienās draudzes padome sarīko savu pirmo bazāru, kuŗa sarīkošanai padome ieceļ komisiju sekošā

sastāvā: J. Blumbergs, P. Auza, Kr. Vecmanis, M. Zvirgzdiņš, Kr. Zvirbulis, P. Bruzinskis un R. Eigenfelds. Bazārs izdevās teicami.

1923. g. ievēlēta draudzes padome sekošā sastāvā: A. Putraims, P. Auza, P. Bruzinskis, A. Ilziņš, J. Melkus, J. Bergmanis, Kr. Vecmanis, K. Pāliņš, R. Eigenfelds, J. Sauķitens, J. Blumbergs, V. Brauers, Ž. Eigenfelds, Kr. Eigenfelds, J. Auza.

Padome konstruējoties ievēl valdi sekošā sastāvā: A. Putraims (priekšnieks), J. Melkus, R. Eigenfelds, J. Sauķitens un Ž. Eigenfelds un revīzijas komisiju, kurā iegāja: J. Blumbergs, V. Brauers un A. Ilziņš.

1923. g. 5. augustā draudzes padome ievēl J. Bergmani, Kr. Vecmani, P. Bruzinski, R. Eigenfeldu, V. Braueri un Kr. Eigenfeldu kā pārstāvjus tautas nobalsošanas komisijā par Jēkaba katedrāles atdošanu katoļiem.

Draudzes nodevas 1923. g. noliktas 20 sant. no personas bezzemniekiem un 1 sant. no pūrvietas — zemes īpašniekiem. 1925. gadā šīs nodevas paaugstina uz 50 sant. un 2 sant.

Ērgelniekam līdz 1926. gadam maksāts 4 latī no reizes.

1926. g. draudzes padome nolemj maksāt ērgelniekam Ls 20, — mēnesī.

1926. gadā ievēlētās draudzes padomes sastāvs: A. Putraims, J. Bergmanis, Kr. Koškins, J. Šļūka, P. Bredrichs, A. Ilziņš, A. Braunbergs, Kr. Vecmanis, K. Pāliņš, Fr. Kaļķenieks, R. Eigenfelds, Kr. Zvirbulis, J. Melkus, J. Auza un Kr. Eigenfelds. Vēlāk Putraima vietā, kuŗš pāriet dzīvot uz Rīgu, draudzes padomē nāk J. Bumbiers.

Draudzes valdē šai laikā darbojušies: Kr. Vecmanis (priekšnieks), A. Braunbergs, J. Melkus, R. Eigenfelds un J. Bergmanis.

Revīzijas komisijā: P. Bredrichs, A. Ilziņš un Fr. Kaļķenieks.

1927. g. draudzes padome paaugstina draudzes nodokli uz 1 latu no personas un 5 sant. no pūrvietas.

Draudze atdabū no Krievijas savu zvanu un iegādājas kroplukturus. Vienu lukturi dāvina J. Kīns.

1929. gadā draudzes padome nolemj atpirkt no A. Romaņa viņam piešķirto jaunsaimniecību 14 ha lielu un pievienot to mācītāja muižai.

1929. gadā ievēlētās draudzes padomes sastāvs: J. Melkus, P. Bredrichs, J. Šļūka, Kr. Koškins, J. Kokle, Kr. Zvirbulis, A. Braunbergs, Ž. Eigenfelds, Kr. Eigenfelds, A. Ilziņš, V. Kāns, Kr. Vecmanis, J. Bergmanis, A. Paučus, J. Skadiņš, J. Blumbergs, Fr. Pridats un J. Vanags.

Valdē: Kr. Vecmanis (priekšnieks), J. Melkus, K. Zvirbulis, A. Braunbergs un J. Kokle.

Revīzijas komisijā: P. Bredrichs, A. Ilziņš un Fr. Pridats.

Pēc J. Melkus nāves padomē nāk Ž. Pāliņš, kuŗu ievēl arī valdē. Ž. Pāliņš vēlāk no valdes locekļa amata atsakās un viņa vietā valdē ievēl Kr. Koškinu.

1930. g. draudzes padome nodod Jelgavas muzejam t. s. „Kungu krēslus“ — baznīcas patronu sēdvietas. 1932. gadā tika ievēlēta draudzes padome, kuŗa darbojas vēl tagad: J. Šļūka, Kr. Zvirbulis, P. Bredrichs, A. Braunbergs, Kr. Koškins, J. Kokle, Fr. Kaļķenieks, R. Eigenfelds, A. Grinbergs, Ž. Eigenfelds, J. Sauķitens, A. Ilziņš, Ž. Aufmanis, A. Paučus, Kr. Vecmanis, J. Bergmanis, J. Skadiņš, J. Blumbergs, P. Annus un Ž. Skadiņš.

Valdē darbojas: Kr. Koškins (priekšnieks), J. Kokle, Kr. Zvirbulis, A. Paučus, A. Braunbergs. Mirušo valdes locekļu Kr. Koškina un A. Braunberga vietā valdē tiek ievēlēti R. un Kr. Eigenfeldi.

Revīzijas komisijā: P. Bredrichs, Ž. Aufmanis un P. Annus.

Mirušā draudzes priekšnieka K. Koškina vietā Baznīcas virsvalde par draudzes priekšnieku iecēla J. Kokli.

Draudzes padome visā darbības laikā cieši sadarbojusies ar draudzes dāmu komiteju (tagad b-bas „Par ticību un baznīcu“ Liel-Vircavas nodaļa).

Tā kā Vircavas baznīcas ērģeles stipri nolietotas, padome jau 1926. gadā nolēma dibināt „Ērģeļu fondu“. Patreiz šai fondā ir uzkrājies ap Ls 4000.— un drīzumā draudze cer iegādāties jaunas ērģeles.

Draudzes locekļu skaits 1936. gadā ir apm. 700. No Liel-Vircavas pagasta draudzē ietilpst 130 saimniecības, Vircavas — 43, Platones — 91, Jaunsvirlaukas — 22 un Sesavas — 10.

Par draudzes kopējiem (pērminderiem) nekādu ziņu no agrākiem laikiem nav uzglabājies. No 1920. gada Virca-

vas draudzē ir sekoši draudzes kopēji: Jēkabs Melkus (miris), Jānis Sauķitens (miris), Kristaps Pāliņš, Pēteris Auza, Kristaps Vecmanis, Jānis Bergmanis, Jānis Blumbergs, Jānis Skadiņš, Pēteris Bruzinskis, Jānis Kokle (no 1924. g.), Krišjānis Zvirbulis (no 1924. g.), Žanis Eigenfelds (no 1924. g.), Indriķis Brašus (no 1924. g.), Ansis Paučus (no 1924. g.), Pēteris Dempelsons (no 1924. g.) un Ansis Eigenfelds (no 1924. g.).

Baznīcas apkopēja un zvanītāja pienākumus izpildījuši Mārtiņš Zvirgzdiņš no 1920.—31 g. un Emīlija Zvirgzdiņš no 1931. g.

Ērģelnieka pienākumus Vircavas draudzē pirms kara izpildījuši skolotāji. No 1920. līdz 1924. gadam ērģelnieka pienākumus izpilda Augusts Putraims un no 1924. gada Augusts Ilziņš.

1934. gada 26. augustā biedrības „Latvju Jaunatne“ Liel-Vircavas nodaļa piestiprināja Vircavas baznīcā piemiņas plāksni pasaules karā un Latvijas brīvības cīņās kritušiem locekļiem. (Skat. attēlu). Piemiņas plāksnes uzstādīšanu ierosināja 1931. gadā biedrības „Latvijas Sargi“ Liel-Vircavas nodaļa, kas veica arī visus priekšdarbus. Biedrībai „Latvijas Sargi“ likvidējoties, plāksnes uzstādīšanu uzņēmās „Latvju Jaunatnes“ Liel-Vircavas nodaļa. Uzstādīšanas svinībās kā valdības pārstāvis piedalījās Zemkopības ministrs L. k. O. k. J. Kauliņš un armijas mācītājs L. k. O. k. P. Apkalns.

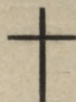
Vircavas draudzes dāmu komiteja.

Vircavas draudzes dāmu komiteja dibināta 1. maijā 1927. gadā. Dāmu komiteja pie dibināšanas spraudusi sev par mērķi garīgās dzīves veicināšanu, līdzekļu vākšanu draudzes vajadzībām, jaunatnes un nespējnieku atbalstīšanu u. t. t.

Līdz ar draudzes dāmu komitejas nodibināšanos no draudzes padomes pleciem tiek noņemts līdzekļu vākšanas darbs un visi turpmākos gados veiktie lielie darbi, kā: baznīcas remonts, ērģeļu fonda papildināšana, pieminekļa uzstādīšana nel. mācītājam J. Romanim, trūcīgo bērnu un nespējnieku apdavināšana u. c. ir dāmu komitejas nopelns.

1. maijā 1927. g. noturētā dibināšanas sanāksmē piedalījās 12 dāmas, kuŗas izvēlēja valdi sekošā sastāvā: C. Šļūkas kdze (priekšniece), M. Bredricha kdze (viņas vietniece), O. Ziles jkdze

Svētceļniek, vietai šai gaŗām kad ej,
Varoņus pieminot galvu liec.
Plūdonis.

Par dzimtās zemes neatkarību
kritušie Vircavas draudzes dēli:

Aufmanis Paulis
Akermanis Eduards
Auza Gustavs
Alenders Teodors
Klabats Jānis
Kazāks Voldemārs
Rudzītis Fricis Alberts
Rikmanis Jēkabs
Lazdiņš Alberts
Lazdiņš Hermanis
Grīnbergs Eduards Jēkabs
Grīnbergs Valdis Jānis
Sauķitens Arvīds
Treiguts Jēkabs
Melkus Valdis
Švikulis Ānsis
Preņģis Pēteris
Maziņais Jānis
Timermanis Voldemārs

Pasaules karā un Latvijas brīvības cīņās kritušo Vircavas draudzes locekļu
piemiņas plāksne Vircavas baznīcā. Plāksni darinājis koktēlnieks J. Brašus.

(sekretāre), A. Ilziņa kdze (valdes locekle), O. Aufmaņa kdze (kasiere). Par goda priekšsēdētāju vienbalsīgi ievēl mācītāja Romaņa kdzi.

Līdz ar nodibināšanos Vircavas draudzes dāmu komiteja uzsāk intensīvu darbību un īsā laikā sagādā draudzei nepieciešamos līdzekļus.

1930. gadā ievēlēta jauna valde sekošā sastāvā: A. Mituļa kdze (priekšniece), E. Koškina jkdze (viņas palīdzē), O. Bērziņa jkdze (sekretāre). Valdes locekles A. Ilziņa un O. Aufmaņa kdzes. Kandidātes O. Sauķitena un M. Līcis kdzes.

Dāmu komiteja 1930. gadā izgatavo baznīcai tepiņus un altara segas, bet 1931. gadā sarīko māc. J. Romaņa 25 gadu darba jubileju.

1932. gadā draudzes dāmu komiteja nolemj izdarīt baznīcā kapitālremontu, kas izmaksā Ls 1574,84.

Tai pašā gadā (1932.) 28. februārī saskaņā ar Baznīcu virsvaldes norādījumu draudzes dāmu komiteju pārveido par biedrības „Par ticību un baznīcu“ Liel-Vircavas nodaļu. Nodaļas valdē ievēl A. Mituļa kdzi (priekšniece), E. Koškina jkdzi (viņas vietniece), A. Ansons jkdzi (sekretāre), O. Aufmaņa kdzi (kasiere), M. Bredricha kdzi (mantzine). A. Sauķitena un M. Znotiņa kdzes (valdes locekles), kandidātos L. Bredricha kdze, K. Āriņa kdze un E. Eigenfelda jkdze. Revīzijas komisijā ievēl: E. Šņickovska jkdzi, C. Šļūkas kdzi un L. Eķis kdzi.

Biedrības „Par ticību un baznīcu“ Liel-Vircavas nodaļa pārņem līdz ar darbības uzsākšanu visus bij. Vircavas draudzes dāmu komitejas aktīvus un pasīvus.

1932. gadā biedrība uzņēmās arī jauno kapu ierīkošanu, kā arī sarīko vairākus izrīkojumus līdzekļu iegūšanai šai un nākošos gados.

1933. gadā Lāveiku māju īpašniece K. Stundas jkdze novēl draudzei Ls 3000.— Šīs summas 0/0/0 var ik gadus izlietot baznīcas vajadzībām. 1934. gadā J. Bilkina kdze dibina pie biedrības „Krišjāņa Bilkina fondu“, iemaksājot tajā Ls 500,— Šīs summas 0/0/0 biedrība var izlietot savām vajadzībām.

1935. gadā ievēlēta valde sekošā sastāvā: A. Mituļa kdze (priekšniece), E. Koškina jkdze (viņas vietniece), A. Platais kdze (sekretāre), M. Bredricha kdze (mantzine), O. Aufmaņa kdze (kasiere). O. Sauķitena un M. Znotiņa kdzes (valdes locekles).

Kandidātos Aumeistara, Melkus un Renebuša kdzes. Revīzijas komisijā M. Viškera, E. Pāliņa un E. Strautnieka kdzes.

1936. gadā valde pārvēlēta un visas līdzšinējās valdes un revīzijas komisijas locekles ievēlētas no jauna. Valde un revīzijas komisija šādā sastāvā darbojas līdz šim laikam.

1936. gadā biedrība „Par ticību un baznīcu“ Liel-Vircavas nodaļa kopā ar draudzes padomi uzstādīja pieminēkli Vircavas baznīcas kapos, nelaiķim mācītājam Jānim Romanim. Bez tam biedrība ievedusi skaistu tradīciju — ik gadus Ziemsvētkos tiek dedzināta eglīte trūcīgiem pagasta bērniem.

Liel-Vircavas pagasta vēsture.

Pagastu pirmsākumi.

Pēc neatkarības zaudēšanas t. i. sākot ar 1300. gadu, latvju tauta 600 gadus atradās nebrīvā stāvoklī. Visu mūsu dzīves kārtību un veidu tad noteica svešas varas, kuŗām gar latvju tautas vajadzībām un centieniem bija vismazāk daļas. Latviešu zemnieks ilgus gadu simtus bija akls ierocis svešu varu rokās. Viss centrs, ap kuŗu noritēja mūsu tautas dzīve, bija muiža. Muižas kungs varēja savus zemniekus pārdot, mainīt, vai arī likt nomaitāt, bez ka saņemtu kādu sodu par to. Muižas kungs pēc savas patikas varēja uzlikt klausus un darbus, deva likumus un bija savu zemnieku augstākais tiesnesis.

Tāds stāvoklis ilga gadusimteņus, nevien Latvijā, bet arī citās zemēs. Bet lielais humanisma laikmets ietekmēja zemnieku stāvokli nevien Vakareiropā, bet atstāja savu iespaidu arī uz latviešu zemnieku dzīvi. No pašu muižnieku vidus pacēlās balsis, ka ir kautkas jādara, lai zemnieku stāvokli uzlabotu. Bet gadu simteņos iesakņojušās ierašas un tradīcijas tik viegli laust nebija iespējams. Tomēr pēc ilgām un karstām cīņām Vidzemes un Kurzemes muižnieku Landtagos, beidzot uz Krievijas ķeizara Aleksandra I. priekšlikumu, muižnieki bija spiesti kautcik uzlabot zemnieku dzīves apstākļus. Dzimtbūšana bija jāatceļ. Un 1818. g. 30. augustā, Jelgavā, Krievijas ķeizara Aleksandra I. klātbūtnē pasludināja zemnieku brīvlaišanas likumu. Bet šis likums zemniekam faktiski nekā nedeļa. Izņemot to, ka viņu vairs nevarēja kā suni pirkt un pārdot, viņš nekā cita ar šo likumu nebija ieguvis. Zeme joprojām palika muižnieku īpašums un latviešu zemnieks no dzimts cilvēka pārvērtās klausīniekā.

Bet šie 1818. gada zemnieku likumi ievērojami ar to, ka ar šiem likumiem tika likti pirmie pamati pagastu pašvaldībām. Visa Latvija tika sadalīta pagastos,

kuŗu robežas sakrita ar līdzšinējām muiŗu novadu robežām. Pilntiesīgie pagasta locekļi (pagasta saimnieki) sanāca kopā un izvēlēja no sava vidus pagasta vecāko un pagasta tiesneŗus. Bet šis pagasta pašvaldības iestādes bija padotas muiŗas īpaŗniekam un visi viņu lēmumi bija jādod muiŗas īpaŗniekam apstiprināšanai. Arī ņo amata personu ievēlēšana notika tādeji, ka pagasta sapulce izvēlēja kandidatus, no kuŗu vidus muiŗnieks tad izvēlējās attiecīgās amatpersonas (bez ņaubām — sev patīkamākos). Pie viņa glabājās arī pagasta naudas lādes atslēgas. Bez tam muiŗniekiem tika atstātas tiesības uzlikt zemniekiem miesas sodus. ņāds stāvoklis latvieŗu zemnieku, protams, apmierināt nevarēja. Vairākās vietās izcēlās zemnieku nemieri, kuŗus gan asiņaini apspieda, bet kuŗi tomēr lielā mērā paātrināja tājāku reformu izveŗanu. Tā radās 1849. gada zemnieku likumi. ņie likumi gan ienesa zināmus atvieglojumus zemnieku dzīvē, bet pagastu pašvaldību līdzinējo veidu negrozīja. Bet arī ņajā ziņā jau bija sagaidamas pārmaiņas, jo krievu valdībai lāga nepatika vācu muiŗnieku lielā uzkundzēŗanās Baltījas guberņās. Ne jau latvieŗu zemnieku labā, bet vienīgi vadoties no ņi iemesla krievu valdība izdeva 1866. gada 1. oktobrī jauno pagastu pašvaldību likumu. ņis likums atbrīvoja pagasta pašvaldību no muiŗnieku uzraudzības un stipri paplaŗināja pagasta pašvaldības iestāŗu rīcības kompetences. Seviŗķi tas sakāms par pagasta valdi. Līdz tam laikam pagasta pašvaldības svarīgākā iestāde bija pagasta tiesa, tagad tās vietā stājās pagasta vecākais un viņa palīgi (t. s. „priekŗnieki“).

Liel-Vircavas pagasts.

Tāpat kā visā Latvijā, arī pie Liel-Vircavas muiŗas ir pastāvējis līdz 1868. gadam Liel-Vircavas muiŗas pagasts. Kā jau minēju, pagasta svarīgākā instance toreiz bija pagasta tiesa. Tā, no veciem dokumentiem redzams, ka 1865. gadā māju izpirkŗanas līgumus apliecinājuŗi pagasta tiesa „Gros-Würzau Gemeinde Gericht“ un dokumentu parakstījis Gemeinde Gerichts Vorsitzer (tiesas priekŗsēdētājs). Arī zīmogam sekoŗs uzraksts: „Gros-Würzau Gem. Gerichts Siegel.“ Uz kāda dokumenta gadu vēlāk uzspiests zīmogs ar sekoŗu uzrakstu: „Lielās - Würzaues pagasta tiesas zieģelis.“

No 1866.—1918. gadam pagasta pašvaldības darīšanas kārtoja un pagasta saimniecību vadīja sekošas pārvaldes instances: 1) Pagasta iedzīvotāju pilnasapulce, kuŗā ar balstiesībām varēja piedalīties visi pagasta saimnieki, rentnieki un no strādniekiem katrs desmitais, t. s. „desmitnieks.“ Sievietēm toreiz balsstiesību nebija. Pagasta iedzīvotāju pilnasapulces ievēlēja pagasta vietniekus (tagadējā padome), pagasta tiesnešus, pagasta vecāko un viņa palīgus (priekšniekus) un vajadzības gadījumā izvēlēja vēl atsevišķas komisijas.

Pagasta vietnieki (skaitā apm. 15) savās sanāksmēs apsprieda un lēma par pagasta saimniecību. Viņi kontrolēja arī pagasta valdes darbību, jo atsevišķas revīzijas komisijas toreiz nebija. Bez tam viņi izvēleja pagasta iestāžu darbiniekus: darbvedi, skolotājus, magazīnu uzraugu, nespējnieku saimnieku u. c. Pagasta vietnieku sapulcēm visumā piekrita tagadējās pagasta padomes kompetence, ar zināmām robežām.

Pagasta vecākais un viņa palīgi visumā izpildīja tos pašus pienākumus ko tagadējā pagasta valde.

Mazliet savādāks stāvoklis bija pagasta tiesai, bet pēdējās darbība jāapskata atsevišķi un plašāk.

Liel-Vircavas pagasta arhīvs pa kara un revolūcijas laiku iznīcināts un līdz ar to gājuši zudumā vietnieku un valdes personālie saraksti. Arī valsts arhīvā par Liel-Vircavas pagastu atrodami vienīgi pāris nenozīmīgi dokumenti. Tamdēļ laikmets līdz 1915. gadam ir jāapskata tikai vispārējos vilcienos. Arī vecāko pagasta darbinieku atmiņā nav uzglabājušies daudz maz sakarīgi fakti, lai no tiem varētu izlobīt toreizējos pagasta amatpersonu personālos sastāvus. Zināms vienīgi tas, ka pagasta vecākais pirms pasaules kara ir bijis J. Ansons. Pārējo pagasta amata personu sastāvu šīs grāmatas autoram nebija iespējams rekonstruēt.

1905. gads.

Latvju tauta, kļūdama arvien turīgāka un intelligentāka, nevarēja samierināties ar Krievijā valdošiem apstākļiem. Sevišķi vēl jo tamdēļ, ka visā Eiropā tautas ieguva pašnoteikšanos un brīvību. Zināmā mērā Eiropas tautu brīvības kustību iespaidoja lielā franču revolūcija un Amerikā valdošā brīvība un vienlīdzība. Tikai Krievijā nekā no visa tā nejuta un katru brīvākn

domu te centās nomākt jau pašā sākumā. Ja glēvā un garīgi neattīstītā krievu tauta to vēl panesa, tad toreiz samērā augsti inteliģentās mazās tautas — somi, igauņi un latvieši to ilgāk negribēja vairs ciest. Somi jau agrāk bija ieguvuši zināmu autonomiju un latvieši un igauņi tādu gribēja panākt 1905. gadā. Bez tam kā smags slogs uz šo mazo tautu pleciem gulās pārkrievošanas centieni, kādus krievu valdība sāka konsekventi izvest Baltijā. No vācu dūres bēgot mēs bijām uzskrējuši krievu pātagai. Inteliģentās latvju un igauņu tautas ar šādu stāvokli samierināties, zināms, nevarēja. Tā izcēlās 1905. gada nemieri. Augšminētie motīvi bija šo nemieru patiesais iemesls un viņu dziļākā vērtība slēpās tai apstākļi, ka 1905. gada revolūcijā, gluži tāpat kā atbrīvošanas cīņās, latvju tauta izgāja vienota. Tur gāja plecu pie pleca zemnieks ar pilsētas strādnieku, laukstrādnieks ar skolotāju. Viens no 1905. g. idejiskiem cīnītājiem J. Akurāters par to raksta*):

„1905. gada revolūcija bija vairāk atmoda kā revolūcija. Tauta ievilka elpu savās gadsimtu nospiestās krūtīs. Un šis elpas vilciens bija tik varens, ka sadrebēja baronu pilis, vētra pārskrēja pār visu Krieviju. Tauta sajuta sevi pirmo reizi apzinīgi kā dzīvu kopotu organismu un saprata arī savas tiesības... Tur bija pati tauta ārpus partijām un šķirām. Un grūti vēl ir noteikt, vai vairāk kalpu, vai saimnieku, strādnieku, vai inteliģentu paņēma cara cilpa un baronu soda ekspedīciju lodes un štiki. Tur bija visa tauta kopā — ta bija visas tautas liesma, visas tautas elpa un cīņa“.

Tā par šo laikmetu raksta viens no 1905. g. idejistu vadoņiem. Bet, diemžēl, brīvības kustības vadību savās rokās sagrāba veikalnieki — marksisti, kuŗu vadoņi ar izlaupītām pagastu kāsēm aizmuka uz ārzemēm, bet soda ekspedīciju bārdzība vērsās pret mazajiem ļaudim. Revolūcija tika apspiesta, bet tautas dvēselē iemesto brīvības dzirksteli apslāpēt nespēja nekāda vara. Tā gaiši uzliesmoja 18. novembrī 1918. gadā.

Liel-Vircavas pagastu 1905. g. notikumi skāra samērā maz. Te nebija neviena pret ko vērsties tautas dusmām. Vircavnieki savas mājas bija jau izpirkuši un ar muižu tiem vairs

*) Pasaules vēsture 320. lpp.

nebija nekādu darīšanu. Lielāki nemieri izcēlās vienīgi sakarā ar liel-vircavnieku prasību pēc tiesībām izvēlēties pašiem mācītāju, bet šim konfliktam bija tīri lokāla nozīme, kas revolucionārus nemaz nevarēja interesēt, jo marksisti jau toreiz sludināja sacelšanos nevien pret caru un muižniecību, bet arī pret baznīcu.

Liel-Vircavā tajā laikā darbojies arī kāda revolūcionāra komiteja, bet sevišķas ietekmes uz apkārtnes iedzīvotājiem tai nav bijis. Tāpat arī soda ekspedīcijas Liel-Vircavas pagastu skārušas ļoti maz. Toreizējais vietējā krievu kaņaspēka pavēlnieks plkv.-lt. Širinkins, Vircavā, bija ļoti humāns cilvēks un pateicoties tam, ka pazina personīgi daudzus vircavniekus, viņš vēlāk, būdams vietējās kaņatiesās priekšsēdētājs, panāca daudzu apvainoto attaisnošanu. 1905. gadā šeit nav arī notikušas nekādas dedzināšanas. Izlaupīta vienīgi pagasta kase, bet laupītāji, šķiet, bijuši svešnieki. Vispār liel-vircavnieki nemieru laikā bijuši stipri pasīvi. Tas arī ir bijis pilnīgi pareizi, jo revolūcijas vadība atradās šaubīgu vīru rokās un latviešu nopietnākie vadoņi brīdināja tiem neuzticēties, kas arī vēlāk izrādījās pareizi, jo, kā jau sacīju, barveži laikus aizmuka ar salaupīto naudu uz ārzemēm, kamēr visu soda ekspedīciju bārdzību nācās izciest ideālistiem un dažreiz pat tādiem cilvēkiem, kas revolūcijā nemaz dalību nebija ņēmuši.

Arī mūsu tautas vadonis Dr. K. Ulmanis toreiz brīdināja nepārsteigties. Viņš sludināja gluži pareizu uzskatu, ka vispirms latviešiem ir jāklūst saimnieciski stipriem, lai pēc tam tie varētu sākt runāt par politisku neatkarību, jo pasaulē viss padots zināmiem likumiem, kuņus varas ceļā nav iespējams grozīt. Negatavu augli var gan nō koka noraut, bet pats viņš nokrīt tikai nogatavojies. Arī Krievijas izkurtējusi valsts iekārta bija nolemta sabrukšanai, tikai 1905. gadā vēl bija par agru to gaidīt. Un šī iekārta būtu sabrukusi arī tad, ja to nepasteidzinātu pasaules kaņš. Bet 1905. gada revolūciju nevar nosodīt un viņas ietekme uz visu turpmāko gadu dzīvi ir nenoliedzama. Tāpat nevar nosodīt tos ideālistus, kuņi gāja cīņā par tautas brīvību un nolika savas dzīvības uz šīs brīvības altara, vai arī vēlāk bija spiesti dzīvot trimdā. Bet nosodāmi gan ir šīs revolūcijas „ģenerāļi“. Bet šo jautājumu iztirzāšana nepiekrīt šīs grāmatas uzdevumam.

Pēc 1905. gada nemieriem dzīve iegāja normālās slīdēs. Latvieši ar neizsīkstošu enerģiju ķērās pie savu saimniecību uzlabošanas. Pateicoties tam, latviešu tautas turība un intelliģence pastāvīgi pieauga un iesākoties pasaules karā, latviešu tauta jau bija tiktāl nobriedusi, ka varēja uzskatīt sevi par nāciju, kam tiesības uz pašnoteikšanos. Un šīs neatkarības alkas, reiz pamodinātas, nespēja vairs apslāpēt ne vācu okupācijas vara, ne lielinieku asiņainais terrisors. Notikumi bija gājuši savu dabīgo gaitu un 1918. gada 18. novembris bija latvju tautas ilgu un ziedoto dzīvību cienīgs piepildījums. Latvijas neatkarība bija proklamēta un vēl pēc diviem gadiem to vairs nekāda vara nespēja apdraudēt.

Sadzija karā sistās brūces, atgriezās gaitniecības ceļos klīdušie bēgļi un gaišajos Zemgales laukos atkal sakās jauna dzīve. Latvietis nu stāvēja stingri uz savas zemes un ielika jaunradīšanas darbā visu savu spēku un enerģiju.

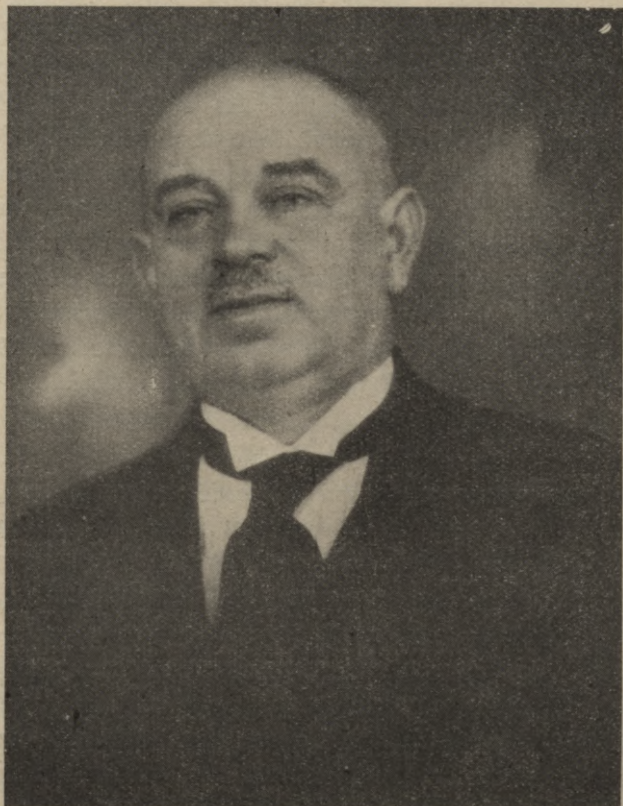
1915. gada vasarā liel-vircavnieki bija spiesti meklēt patvērumu pāri Daugavai. Bija jāatstāj mājas, ziedošie lauki un jādodās nezināmā svešumā. Daudzi liel-vircavnieki palika Vidzemē, daudzi aizklīda vēl tālāk uz Igauniju un Krieviju, mājas palika tukšas, visa dzīve apstājās. Un tikai 1917. gadā, kad vāci okupēja arī Vidzemi un Igauniju, bēgļiem tika dota iespēja atgriezties dzimtenē. Līdz ar to varēja sākt domāt par pagasta sabiedriskās dzīves atjaunošanu. Bet tad šeit ienāca lielinieku karaspēks un sāka darboties dažādas komitejas un tribunāli.

Par lielinieku darbību Liel-Vircavā ziņas ir ļoti trūcīgas. Šeit ir gan darbojusies pagasta izpildu komiteja, bet pēdējās sastāvu neizdevās noskaidrot. Tāpat pagasta arhīvā nav uzglabājušās ziņas par aizsargu nodāļas dibināšanu u. c. svarīgākiem notikumiem.

Pagasta pārvalde neatkarīgās Latvijas laikā.

1920. g. 1. maijā sanāca uz pirmo sēdi Latvijas Satversmes sapulce, kuŗa pieņēma nevien valsts, bet arī pašvaldību satversmi. Uz šīs satversmes pamata izveidojās pagastu pašvaldības visā Latvijā. Tika ievestas aizklātas vēlēšanas, bals tiesībās vienlīdzību guva nevien strādnieki un bezzemnieki, kuŗi senāk pagasta pārvaldē (pagasta iedzīvotāju sapulcēs) sū-

tīja „desmitniekus“, bet arī sievietes. Pēc valsts saeimas parauga arī pagasta padomes locekļi sastādījās no atsevišķu partiju pārstāvjiem, jo gandrīz visām partijām bija pagastos nodaļas. Tas, protams, ražīgu darbu tikai traucēja, jo dažu partiju

Jānis Šjūka,

Liel-Vircavas sabiedrīks darbinieks, kas atrodas gandrīz visu Liel-Vircavas sabiedrisko pasākumu priekšgalā.

ļaudis tīši dzina demagoģiju, lai izsistu sev politisku kapitālu. Arī pāršķirstot Liel-Vircavas pagasta padomes sēžu protokolus redzāms, ka vietējie sociāldemokrātu pārstāvji balsojuši pretīm, vai arī prasījuši ierakstīt protokolā savas atsevišķas domas visos jautājumos, kur lieta grozījies ap aizsargiem, baznīcu

un nacionālām organizācijām. Un ar šīm „atsevišķām domām“ bieži bija jārēķinās, jo apriņķa valdē sēdēja kreiso pārstāvji, un ja arī tur nekā nevarēja panākt, tad vēl taču palika 30 saeimas deputāti. Un tai laikā, kad katrs saeimas deputāts bija mazs nekronets ķeizars, tas nozīmēja milzīgi daudz. Tamdēļ arī beidzot lieta nonāca tiktāl, ka tautā zuda cienība nevien pret saeimu, kuŗas locekļi likumdošanas vietā nodarbojās ar vienas iedzīvotāju šķiras rīdīšanu pret otru, bet pret pašu satversmi, kuŗa tādas lietas atļāva. Ar laiku bija nobriedusi vajadzība grozīt valsts satversmi, bet visvarenie politiķi Zemnieku Savienības iesniegto satversmes grozījumu projektu izgāza cauri. Tad ministru prezidents Dr. Kārlis Ulmanis un kuŗa ministrs ģenerālis J. Balodis izšķīrās par saeimas padzišanu. 15. maijā 1934. gadā notika svarīgās pārmaiņas mūsu valstī, kuŗas nomierināja politiķu satrauktos ļaužu prātus, deva miera un drošības sajūtu zemniekam un strādniekam, un radoša darba iespēju visiem, kam ir griba strādāt Latvijas labā.

Ir notikušas nevien lielas pārmaiņas valsts dzīvē, bet arī zemnieku vispārējā stāvoklī un darbā. Ar Latvijas lauksaimniecības kāmeras nodibināšanu ir nevien koncentrēta vienās rokās visa agronomiskā palīdzība, bet arī radīts saimniekošanas plāns un plānveidīga saimniekošana. Ar rajonu agronomu institūta ieviešanu ir dots jauns impulss agronomiskai palīdzībai.

Lielas pārmaiņas 15. maijs ir ienesis arī pagastu pašvaldību iekārtā. Ir gan palikušas pagastu padomes un valdes, bet pagastu priekšgalā ir nostādīts pagasta vecākais, kuŗam dotas plašas tiesības, bet uzlikta arī liela atbildība. Darbs pagastu pašvaldībās nostādīts uz racionālākiem pamatiem, ņemot vērā visu pagastu iedzīvotāju vajadzības un pieņākumus.

Pagasta padome un valde.

1919. gadā ievēlētā pagasta padome darbojās līdz 1922. g. sekojošā sastāvā.

Padomes priekšsēdis Augusts Braunbergs.

Padomes locekļi: Atis Kauliņš, Indriķis Jākobsons, Jānis Rūdelis, Jānis Bērziņš, Jānis Pāliņš, Fridrihs Kaufmanis, Andrejs Tētiņš, Jēkabs Sietnieks, Jānis Auzēns, Mārtiņš Zvirgzdiņš, Indriķis Unāms, Jānis Landmanis, Indriķis Šveicers, Pē-

teris Zakevics, Eduards Eliķis, Jēkabs Ansons un Jēkabs Melkus.

1922. gadā ievēlētās pagasta padomes sastāvs:

Padomes priekšsēdis: Fridrichs Kaufmanis.

Padomes locekļi: Krišjānis Zvirbulis, Jānis Šļūka, Indriķis Jākobsons, Jēkabs Melkus, Jānis Auzēns, Augusts Ilziņš, Indriķis Stunda, Jānis Kokle, Kārlis Prūsis, Jānis Rūdels, Ansis Cimmermanis, Žanis Vāverīts, Ansis Saulītis un Jānis Pinte.

Pagasta valdes priekšsēdis: Jēkabs Melkus.

Valdes locekļi: Kārlis Prūsis, Krišjānis Zvirbulis, Ansis Saulītis un Jānis Pinte.

1924. gadā ievēlētā pagasta padome sekojošā sastāvā:

Padomes priekšsēdis: Fridrichs Kaufmanis.

Padomes locekļi: Krišjānis Zvirbulis (pr-ža biedrs), Jēkabs Melkus, Jānis Šļūka, Krišus Košķins, Fricis Kaļķenieks, Ansis Saulītis, Jānis Steps, Kristaps Rudzītis, Jānis Auzēns, Jēkabs Lazdiņš, Jānis Kokle, Indriķis Stunda, Jānis Pinte, Indriķis Jākobsons un Andrējs Tētiņš.

Valdes priekšsēdis: Jēkabs Melkus.

Valdes locekļi: Jēkabs Lazdiņš, Kristaps Rudzītis, Jānis Steps un Krišjānis Zvirbulis.

1928. gadā ievēlētā pagasta padome sekojošā sastāvā:

Padomes priekšsēdis: Fridrichs Kaufmanis.

Padomes locekļi: Krišjānis Zvirbulis, Indriķis Jākobsons, Jānis Šļūka, Jānis Kīns, Kristaps Rudzītis, Indriķis Stunda, Fricis Kaļķenieks, Kristaps Jansons, Ansis Goldbergs, Kristaps Goldbergs, Ansis Zabulis, Pēteris Jansons, Jēkabs Melkus un Jānis Steps.

Pagasta valdes priekšsēdis: Jānis Kīns.

Valdes locekļi: Jānis Steps, Kristaps Rudzītis un Fricis Kaļķenieks.

1931. gadā ievēlētās pagasta padomes sastāvs:

Padomes priekšsēdis: Fridrichs Kaufmanis (vēlāk Jānis Šļūka).

Padomes locekļi: Jānis Šļūka, Paulis Bredrichs, Ansis Goldbergs, Pēteris Redisons, Kristaps Goldbergs, Krišjānis Zvirbulis, Indriķis Jākobsons, Fricis Kaļķenieks, Kārlis Prūsis, Jānis Kīns, Jānis Steps, Kristaps Rudzītis, Pēteris Jansons un

Indriķis Stunda. Izstājušos padomes locekļu — Fr. Kaufmaņa vietā padomē nāca Jānis Rūdelis un P. Redisona vietā Vilis Zāģeris.

Pagasta valdes priekšsēdis: Jānis Steps.

Valdes locekļi: Kristaps Rudzītis, Kārlis Prūsis un Fricis Kaļķenieks.

Pēc 15. maija 1934. gada pārmaiņām Liel-Vircavas pag. padome līdz šim laikam darbojās sekojošā sastāvā:

Padomes priekšsēdis: Jānis Šļūka.

Padomes locekļi: Paulis Bredrichs, Krišjānis Zvirbulis, Indriķis Jākobsons, Fricis Kaļķenieks, Kārlis Prūsis, Jānis Kīns, Jānis Steps, Kristaps Rudzītis, Indriķis Stunda, Pēteris Štrauchmanis, Kārlis Aumeistars, Artūrs Grīnbergs, Jānis Rūdelis un Alberts Atrasts.

Pagasta vecākais: Fricis Kaļķenieks.

Valdes locekļi: Kristaps Rudzītis un Kārlis Prūsis.

Pagasta revīzijas komisija.

No pagastu pašvaldību pirmsākumiem līdz Latvijas pastāvēšanas laikam pagasta valdes un citu pagasta iestāžu darbību kontrolēja pagasta vietnieki. Atsevišķa revīzijas komisija sāka darboties tikai Latvijas neatkarības laikā.

1922. g. pagasta padome ievēlējusi revīzijas komisiju sekojošā sastāvā: Jānis Šēnfeldts (pr-js), Artūrs Engurs un Hermanis Platais.

Sākot ar 1925. gadu revīzijas komisijas vēlēja reizē ar pagastu padomēm.

1925. g. ievēlēja revīzijas komisija sekojošā sastāvā: Augusts Braunbergs (pr-js), Jānis Zariņš un Artūrs Upenieks.

1928. g. ievēlēti: Augusts Braunbergs (pr-js), Emīls Pincers un Roberts Kapele.

1931. g. ievēlēti: Augusts Braunbergs (pr-js), Emīls Pincers, Pēteris Krauklis un Paulis Landmanis.

Pēc 15. maija 1934. g. līdz šim laikam darbojās revīzijas komisija sekojošā sastāvā: Emīls Pincers (pr-js), Dāvids Valdmanis un Jēkabs Velze.

Zemes vērtēšanas komisija.

Pamatojoties uz apriņķa valdes priekšrakstu Liel-Vircavas pagasta padome ievēlēja zemes vērtēšanas komisiju (1. okt.

1921 prot. № 10), sadalot pagastu divos iecirkņos. I. iec. komisijā ievēlēja: Ati Kauliņu, Indriķi Unāmu un Jāni Rūdeli. II. iec. komisijā: Jēkabu Ansonu, Jāni Pāliņu un Jēkabu Sietnieku.

1923. g. 3. nov. (prot. № 11) pagasta padome ievēlēja jaunu nekustamu īpašumu vērtēšanas komisiju, sastāvošu no 5 locekļiem: Jāni Šļūku, Fridrichu Kaufmani, Indriķi Jākob-

Liel-Vircavas pagasta valde un darbinieki.

Sēd no kreisās: valdes loc. Kr. Rudzītis, pagasta vecākais Fr. Kaļķenieks, darbvedis Ž. Pāliņš.

Stāv no kreisās: Liel-Vircavas pag. vec. pol. kārtibn. J. Salnis, pagasta valdes loc. K. Prūsīšs, darbv. pal. Arn. Kalniņš un pag. ziņnesis V. Duncis.

sonu, Indriķi Stundu un Jāni Kokli. Nākošā sēdē (1. dec. prot. № 12) ievēlēja vēl divus locekļus — Eduārdi Šņickovski un Krišjāni Zuti.

6. sept. 1930. gadā (prot. № 8) pagasta padome ievēl zemes vērtēšanas komisiju sekojošā sastāvā: Frici Kaļķenieku, Kristapu Rudzīti, Albertu Zeķi, Pēteri Jansonu, Krišjāni Zuti, Artūru Enguru, Eduārdi Šņickovski, Ati Dunkuli, Juri Kleķeri, Jāni Citronu, Pauli Bredrichu un Dāvidu Valdmani.

Tagad šāda komisija vairs nedarbojās un viņas pienākumus pārņēmusi pagasta valde.

Ienākumu nodokļu vērtēšanas komisija.

Pamatojoties uz attiecīgas iestādes rīkojumu (Vald. Vēstn. № 45. 1921. g.) Liel-Vircavas pagasta padome savā sēdē 2. aprīlī 1921. g. (prot. № 4) ievēlējusi progresīvā ienākuma nodokļa vērtēšanas komisiju sekošā sastāvā: Indriķis Jākobsons, Jānis Bērziņš, Jānis Landmanis, Jēkabs Ansons un Jānis Pāliņš. Substituti: Roberts Kalniņš, Pēteris Zakevics, Atis Kalniņš un Augusts Braunbergs.

4. martā 1922. g. (prot. № 3) pagasta padome pārvēlot komisiju, tajā ievēlēja: Indriķi Jākobsonu, Jēkabu Ansonu, Jāni Bērziņu, Jāni Pāliņu un Jāni Landmani. 1923. g. komisija darbojās sekojošā sastāvā: Fridrihs Kaufmanis, Jānis Šļūka, Jānis Kokle, Indriķis Jākobsons un Jēkabs Velze.

1924. g. komisija darbojās sekojošā sastāvā: Jānis Kokle, Indriķis Jākobsons, Jānis Šļūka, Fridrihs Kaufmanis un Jēkabs Velze.

1925. g. komisija darbojās sekojošā sastāvā: Krišs Koškins, Jānis Steps, Fricis Kaļķenieks, Indriķis Jākobsons un Fridrihs Kaufmanis.

1927. gadā šī komisija pārvēlēta sekojošā sastāvā: Indriķis Jākobsons, Fricis Kaļķenieks, Fridrihs Kaufmanis, Andrejs Tētiņš un Krišs Koškins.

Arī šīs komisijas pienākumus tagad pārņēmusi pagasta valde.

Būvkomisija.

Lai varētu noteikt un apvērtēt, kādi remontu būtu vajadzīgi Liel-Vircavas pilī, piemērojot to skolas vajadzībām, pagasta padome savā sēdē, 3. maijā, 1928. g. ievēlēja sevišķu būvkomisiju apstākļu noskaidrošanai uz vietas. Šajā komisijā iegāja: Kristaps Jansons, Indriķis Jākobsons, Jānis Borģis, Kristaps Rudzītis un Krišjānis Zvirbulis. Par šīs komisijas darbību nekādi dati nav pieejami.

Žūpības apkarošanas kurators.

Lai sekmīgi varētu cīnīties ar saistošo noteikumu pārkāpējiem reibinošo dzērienu tirdzniecībā, Liel-Vircavas pagasta padome savā sēdē 1926. g. 3. jūlijā (prot. № 7) ievēlējusi

Kristapu Rudzīti par žūpiņas apkarošanas kuratoru Liel-Vircavas pagastā. Kādā virzienā izpaudusies Rudzīša darbība šai amatā, nav zināms. Šis postenis, droši vien, ticis radīts tamdēļ, lai pagasta pašvaldība varētu saņemt no žūpiņas apkarošanas fonda apm. Ls 500,— pabalsta, kāds bija paredzēts. (Vircavas pagasta valde piem. par šo naudu savā laikā iegādājās lepnu radio aparātu un pēc pāris gadu „izmunsturēšanas“ nometa kaktā.) Jo citādi Liel-Vircavas pagastā nekādu rītenkrogu un žūpiņas perekļu nav bijis.

Citas komisijas.

Bez jau minētām, Latvijas pastāvēšanas laikā pagastā darbojušās daudz un dažādas komisijas. Piem. saeimas un pašvaldību vēlēšanās, budžeta izstrādāšanai, labības pieņemšanai u. c., kuŗu darbības laiks ir bijis dažu dienu garš.

Liel-Vircavas pagasta tiesa.

Pagasta tiesu sākumi Kurzemē meklējami jau 18. g. s. beigās. Muižu īpašnieki atrada, ka izdevīgāki ir atstāt sodīšanu par dažādiem sikiem pārkāpumiem pašu zemnieku izvēlētai tiesai. Sevišķi vēl jo tamdēļ, ka muižnieki bija nodrošināti, ka šīs tiesas spriedīs tā, kā viņi to gribēs, jo pirmo tiesu sastāvā iegāja muižas īpašnieka pārstāvis. Bez tam arī pašus tiesnešus izraudzījās muižas īpašnieks no pagasta priekšliktiem kandidātiem un, visbeidzot, tiesu lēmumi bija jānodod muižas īpašniekam apstiprināšanai.

Tamdēļ arī pašā sākumā katrā muižā bija savi noteikumi un likumi, uz kuŗiem pamatojās vietējo pagasta tiesu darbība.

Nav uzglabājušies noteikumi, uz kuŗu pamata darbojusies Liel-Vircavas muižas pagasta tiesa. Bet tā kā visumā šie likumi bija līdzīgi, tad pievedīšu šeit citu muižu pagasta tiesu likumus. Tā, piem. Strutelē, barona Franka 1793. g. izdoto „*Strutteleß walfstaß liffumu*“ § 4. nosaka, ka tiesas sastāvā ieiet 3 godīgi saimnieki, 2 vagari un 2 meijeri. Un § 8: „Tiesai būs ikvienu cilvēku rāmi izklausīt pēc tām gaudām, tās runas un vajadzību labi izmeklēt, izdibināt un apdomāt, un tad ikvienam tiesu tā spriest, ka Dievam un dzimtkungam domā atbildēt.“

Lindes-Birzgales muižas pagasta tiesa (1804. g.) sastāvējusi no pagasta saimniekiem uz trim gadiem vēlēta tiesneša (kuŗu mēdza saukt arī par „lielo tiesas vīru“), resp. tiesas priekšsēdētāja un diviem locekļiem, no kuŗiem viens desmitnieku (strādnieku) vēlēts pārstāvis un viens muižas uzraugs (muižas īpašnieka pārstāvis)*).

Toreiz pagasta tiesas savas sēdes parasti noturēja muižā, reizi nedēļā — sestdienās.**) Tad arī darbinieki, kas pa nedēļu bija kautkā nogrēkojušies, sestdienas vakarā dabūja pērienu un varēja iet mājās.

Šīs tiesas, atkarībā no atsevišķu muižu likumiem, varēja uzlikt sekošus sodus:***) nolūgšanos tiesas priekšā, rokas bučošanu, cietumu, sitienus ar tievu koku vai plenīcu un rikstes. Strutelē varēja sodīt ne vairāk kā ar 20 pātagas sitieniem vai 6 pāriem rikšu. Lindē-Birzgalē — 30 pātagas sitieniem un zagļus ar 30 pāriem rikšu. Bez tam pagasta tiesa raudzījās, lai zemnieki kārtīgi izpildītu uzliktās kļaušas un nenolaistu savas saimniecības. Par nolaidīgu muižas kļaušu izpildīšanu pagasta tiesa vispirms uzlika vainīgajam miesas sodu, un ja arī tas nelīdzēja, tad to uz dzimtkunga rikojumu izlika no mājām. Pagasta tiesas spriedumus izpildīja muižas vagars.

Jāpiezīmē, ka muižas pagastu tiesas uz aagstāk aprādīto noteikumu pamata darbojās gan gandrīz visās muižās, bet bija neoficiāla, muižas īpašnieka ieviesta iestāde. Pagasta tiesas uz valsts likuma pamata sāka darboties pēc 1817. gada. Arī tad vēl tiesnešus izraudzījās muižas īpašnieks, bet gan no zemnieku vidus. Tāpat muižas īpašniekam bija jādod apstiprināšanai tiesu lēmumi. Pagasta tiesas uzdevums bija izspriest mazākas krimināl- un civilsūdības, gādāt par bāriņiem, bez tam, tā kā toreiz pagastu pašvaldības tikai veidojās, pagasta tiesas kompetencē ietilpa daudzas tīri administratīvas lietas, piem. tiltu labošana, pagasta magazīnas pārzināšana u. t. t.

Pēc 1866. g. zemnieku likumu izdošanas, pagasta tiesas atbrīvoja no visiem administratīviem pienākumiem, kuŗus pārņēma pagasta valde. Citādi viss visumā palika pa vecam.

*) A. Švābe „Kurzemes muižu tiesības“. Izgl. min. mēnešraksta №№ 3, 4 un 5, 1931. g.

**) Turpat.

***) Turpat.

Muižas aizbildniecību no pagastu tiesām noņēma 1899. g. izdotie pagastu tiesu likumi Baltijas guberņām. Uz šī likuma pamata pagasta tiesas darbojās neatkarīgi no muižas un bija uzraudzības ziņā padotas valsts tiesu iestādēm. Pagasta tiesas varēja izspriest: prasības līdz 100 rubļiem, sīkās krimināllietas, mantinieku apstiprināšanu, bāriņu, aizgādniecības un adoptācijas lietas un aktu apliecināšanu. Šis likums palika spēkā līdz Latvijas valsts nodibināšanai.

Latvijas neatkarības laika sākumā pagasta tiesu darbība tiek stipri sašaurināta. No pagasta tiesu kompetencēm izņem krimināllietas un mantinieku apstiprināšanu. Pagasta tiesa nevar pieņemt arī piedziņas lietas augstāk par 100 latiem. Vēlāk šo summu gan paaugstina uz Ls 500,—. Visumā pagasta tiesu darbība stipri sašaurinās. Sevišķi nepatīkamu un apgrūtināšu sajūt zemnieki mantojuma lietu izņemšanu no pagasta tiesu piekritības, jo tagad mantinieku apstiprināšana ir gaŗa un sareţģīta procedūra, kur bez advokāta palīdzības grūti iztikt.

1933. gada 13. jūlijā saeima pieņem pārgrozījumus un papildinājumus pagasttiesu nolikumā, kuŗi stājas spēkā 1. janvārī 1934. g. Ar tiem pagastu tiesām uzlikts jauns pienākums — palīdzība mantojumu lietu kārtošanā un paplašinātas tiesības pie aktu sastādīšanas un testamentu taisīšanas. Bet arī šie pārgrozījumi nedod pagasta tiesai tiesības apstiprināt mantiniekus, kā tas bija pirms kaŗa.

Liel-Vircavas pagasta tiesas archīvs pa kaŗa laiku iznīcināts un visi vecie dokumenti, pēc kuŗiem būtu iespējams rekonstruēt tiesas personālo sastāvu pirmskaŗa laikā — nozuduši. No māju iepirkšanas kontraktiem redzāms, ka 1860. gadā Liel-Vircavas pagasta tiesas priekšsēdis ir bijis Liel-Reikuļu māju saimnieks Ansis Reichmanbergs un viņa palīgs, piesēdētājs (Beisitzer) — Kuļikovskis. Vēlāk pagasta tiesā vispirms kā tiesnesis, tad līdz pašam pasaules kaŗam kā priekšsēdis darbojies Otto Reichmanbergs (tagad tiesas loceklis). Pirms pasaules kaŗa Liel-Vircavas pagasta tiesa darbojusies sekojošā sastāvā: priekšsēdis Otto Reichmanbergs, locekļi: J. Bruzinskis un J. Stunda. Vēlāk M. Zvirgzdiņš.

Latvijas pastāvēšanas laikā pagasta tiesa darbojusies sekojošos sastāvos:

1922. gadā 2. dec. (prot. № 14) pagasta padome savā sēdē

izvēl pagasta tiesu sekojošā sastāvā: Jānis Šļūka (priekšsēdētājs), Otto Reichmanbergs, Jānis Zariņš un Jēkabs Velze. Kandidātos: Ansis Cimmermanis un Dāvids Valdmanis.

1925. g. 23. dec. (prot. № 13) pagasta tiesa pārvēlēta sekojošā sastāvā: Jānis Šļūka (priekšsēdētājs), Otto Reichmanbergs, Jēkabs Velze un Hermanis Platais. Kandidāti: Jānis Rūdels un Fricis Kaļķenieks.

1929. g. 2. martā ievēlēta jauna pagasta tiesa: Jānis Šļūka (priekšsēdis), Otto Reichmanbergs, Janis Steps un Paulis Bredrichs. Kandidāti: Kristaps Rudzītis un Fricis Kaļķenieks.

1931. g. 7. nov. ievēlēta pagasta tiesa sekojošā sastāvā: Jānis Šļūka (priekšsēdētājs), Paulis Bredrichs, Alberts Zeķe un Atis Dunkulis. Kandidāti: Krišjānis Zutis, Alberts Atrasts un Jānis Citrons.

1935. gadā ievēlēta pagasta tiesa, kuŗa darbojās līdz šim laikam: Jānis Šļūka (priekšsēdētājs), Paulis Bredrichs, Otto Reichmanbergs un Alberts Zeķe.

Tiesas rakstvežu pienākumus izpildījuši pagasta darbveži.

Liel-Vircavas pagasta darbveži.

Sakarā ar to, ka pa kaŗalaiku Liel-Vircavas pagasta arķivs iznīcināts, nav iespējams izzināt visu to darbvežu vārdus, kas Liel-Vircavā strādājuši.

Pirmais zināmais pagasta tiesas rakstvedis (Gemeinde Gerichtsschreiber), vai kā viņu tolaik sauca — „skriveris“ ir E. Edels, kas Liel-Vircavā darbojies ap 1865. gadu. Pēc tam ir zināms, ka šeit strādājuši: Stirna, Zile un beidzot Freimanis līdz 1904. gadam. Pēc Freimaņa nāves par Liel-Vircavas pagasta darbvedi ievēl Pauli Bredrichu, kuŗš šeit nostrādā līdz 1929. gada 1. janvārim, kad aiziet pensijā. Paulis Bredrichs aktīvi piedalās vietējā sabiedriskā dzīvē un ieņem vairākās organizācijās vadošus amatus. Viņa kundze rosīga aizsardze un biedrības „Par ticību un baznīcu“ valdes locekle. Pēc Bredricha aiziešanas pensijā Liel-Vircavas pagasta padome savā sēdē 1929. g. 5. janvārī par pagasta darbvedi ievēl Žani Pāliņu, kuŗš no 1927. gada darbojās Liel-Vircavā kā darbveža palīgs. Pāliņš darbveža pienākumus izpilda vēl tagad.

Darbveža palīgi pēc 1920. gada bijuši: Elfrīda Freimanis no 1921.—23. g., Alma Pincers no 1923.—27. g., Žanis

Pāliņš no 1927.—29. g., Alīda Zvingelis 1929. g., Teodors Taurītis no 1929.—36. g. (tagad darbvedis Zalves pagastā) un Arnolds Kalniņš no 1936. gada.

Pagasta ziņneši pēc pasaules kara bijuši: Artūrs Krūms (1921. g.), Jānis Alksnis (1922. g.), Kristaps Kokle (1922.—29. g.), Valdis Mucenieks (1930.—32. g.) un Vilis Duncitis no 1932. g.

Liel-Vircavas pagasta nams.

Tagadējais Liel-Vircavas pagasta nams atrodas pagasta pašvaldībai piederošās Kazāku mājās, bet pirms šo māju iegūšanas tas atradās vecā skolas nama otrā stāvā. Bet pirms tam tas atradies arvien tais mājās, kur dzīvoja pagasta vecākais. Tā kā skola būvēta 1862. gadā, tad pirms tam pagasta galvenā amatpersona bija nevis pagasta vecākais (Gemeinde Aeltester), bet gan pagasta „lielais tiesas vīrs“ (Gemeinde Gerichtsvorsitzer), tad secinams, ka pagasta valdes un tiesas nams varēja atrasties kādu laiku gan tais mājās, kur dzīvoja pagasta tiesas priekšsēdētājs, jo pavisam senajos laikos — pagasta pirm-sākumā — ap 1800. gadu pagasta tiesas savas sēdes noturēja muižā. Tiesas „skriveris“ izpildīja arī barona rakstveža pienākumus.

Liel-Vircavas pagasts jaunajā Latvijā.

1934. gada 15. maija notikumi ienesa lielas pārmaiņas nevien valsts, bet arī pašvaldību dzīvē. Arī te tika iznīcināts partiju ārdošais iespaids uz ražīgu darbu, jo dažā labā pagastā pagasta padome bija izvērtusies par saeimu miniaturā un dažu grupu padomes locekļi, paklausdami direktīvām no augšas, jauca katru labi domātu pasākumu. Liel-Vircavas pagasta pašvaldības darbā politiskās pretešības sevišķi asi gan nav izpaudušās, bet pāršķirstot senāko gadu padomes sēžu protokolus, redzam, ka vietējie sociāldemokrāti, cik vien varēdami, strādājuši pretim katram pilsoņu ierosinātam pasākumam.

Pēc 15. maija pašvaldība ir atsvabināta no jebkādas ne-labvēlīgas ietekmes un pagasta vecākais ar valdes locekļiem var strādāt netraucēti. Un ar gandarijumu jāatzīmē, ka Liel-Vircavas pagasta pašvaldības darbinieki ir pareizi sapratuši savus uzdevumus. Taupīgi saimniekojot, Liel-Vircavas pagasta

valde pat nav izmantojusi visu atļauto nodokļu normu. Šai ziņā tas gan laikam būs viens no nedaudziem pagastiem Latvijā un vienīgais tāds Jelgavas apriņķī.

Liel-Vircavas pagasta dzimtsarakstu nodaļa.

Līdz 1921. gadam dzimšanu, miršanu un laulību reģistrāciju izdarīja vienīgi garīdznieki. 18. februārī 1921. gadā satversmes sapulce pieņēma likumu par civilstāvokļa aktu reģistrāciju, ar ko arī tika likti pamati dzimtsarakstu nodaļām.

1922. gada 5. janvārī tieslietu ministrija ar rakstu uzdod pagasta valdei noorganizēt dzimtsarakstu nodaļu. Pagasta padome par dzimtsarakstu nodaļas pārzini ievēl Augustu Braunbergu, kurš šo amatu ieņem līdz savai nāvei — 1935. gada februārim. Pēc tam par dzimtsarakstu nodaļas pārzini ievēl pagasta darbvedi Žani Pāliņu, kurš šo amatu izpilda arī vēl tagad.

1928. gada martā saeima pieņēma pārgrozījumus un papildinājumus civilstāvokļa aktu reģistrācijas likumos. Šie pārgrozījumi atļauj reģistrāciju izdarīt arī garīdzniekiem. Pēc šo noteikumu pieņemšanas, dzimtsarakstu nodaļās darbs gan nesamazinājās, bet stipri samazinājās līdzekļi.

Liel-Vircavas pagasta apdzīvotās vietas.

1936. gadā Liel-Vircavas pagastā skaitījās sekošas apdzīvotas vietas:

Vietas nosaukums	Īpašnieks	Zemes platība ha
Audruves muiža	Jānis Kīns	53,2
Avotiņi	Andrējs Pavītols	14,1
Jauntaurēni	Marta Hilbichs	14,2
Kūpeņi	Jēkabs Kūpenis	14,8
Viesturi	Voldemārs Šteinhardts	19,3
Zariņi	Eduārds Klabats	1,8
Austaras	Ella Sprūde	35,4
Brūzaiši	Voldemārs Bruzinskis	50,1
Brakšļi	Erna Pāliņš	55,7
Brači - koka	Vladimirs Vilkers	54,0
Brači - Jaunie	Dore Brants	14,0

Vietas nosaukums	Ipašnieks	Zemes platība ha
Brači - Briežu	Ansis Brants	14,0
Brači - Skangaļi	Ansis Brants	14,0
Brači - Zaķu	Irma Mangus	14,1
Briežu skola	Liel-Vircavas pag. pašvald.	15,9
Liepas	Alberts Atrasts	20,4
Rasmas	Fricis Krengelis	14,2
Purmaļi	Emilijas Bruzinskis mant.	69,1
Bērziņi	Emma Ziemelis	35,9
Dzeņi	Laima Zakevics	44,9
Erverti	Annas Pincers mant.	46,5
Kalna Ģelbji	Katrīne Bruzinskis	48,3
Lejas Ģelbji	Paulis Bredrichs	47,6
Oglaines Ģelbji	Lizete Bredrichs	43,1
Gāžas	Eduārdš Šnickovskis	52,5
Griņi	Krišjānis Zvirbulis	40,9
Ģedvilas	Jēkabs Kadiķis	65,8
Grīvenieki - Audruves	Kr. Koškina mant.	43,9
Grīvenieki - Baznīcas	Lizete Grīnbergs un Valerija Cidovics	48,8
Ietmaņi	Janis Citrons	48,3
Kārkliņi	Roberts Bergmanis	55,0
Kārlīši	Augusts Pirksts	50,1
Kazāki	Liel-Vircavas pag. pašv.	40,8
Kraukļi	Kārlis Gabers	38,0
Kūlas	Valda Dargevics	47,5
Kabļi	Ēriks Dargevics	46,5
Kaņepes	Krišjānis Rūtenfelds	94,7
Ķibartī	Ženiņa Graudiņš	38,6
Kužas	Pēteris Pētersons	46,8
Jaunā muiža	Madlene Hāns	55,0
Vidzemnieki	Jānis Steps	33,6
Žagatiņas	Andrējs Tētiņš	13,6
Eglītes	Ansis Cimermanis	13,1
Pumpuri	Dāvids Valdmanis	14,2
Upenieki	Dāvids Deģis	14,3
Brūveri	Pēteris Šmits	13,9
Lejnieki	Žanis Lejnieks	13,6

Vietas nosaukums	Ipašnieks	Zemes platība ha
Osīši	Roberts Atrasts	13,1
Tiltiņi	Jānis Bikša	12,1
Mūrnieki	Pēteris Krasovskis	12,2
Birznieki	Jānis Švītiņš	11,7
Jūtes	Paulis Skadiņš	34,2
Ļāveikas	Irmgarde Čakste	98,6
Lipšas	Nikolajs Zariņš	37,9
Ludiņi	Jānis Ziemelis	40,7
Liči	Paulis Šteinharde	56,8
Kaļķerunas	Krišjāņa Kaļķenieka mant.	42,4
Tomēni	Jānis Rudzis	14,5
Zoltneri	Žanis Zoltners	14,7
Kārļi	Kārlis Aumeistars	14,6
Gulbji	Pēteris Glaudiņš	13,8
Sūnas	Fricis Kupče	14,1
Pārstrauti	Krišjānis Krūms	13,7
Brieži	Mārtiņš Briedis	13,5
Dūmiņi	Jānis Kokle	11,3
Kļavas	Voldemārs Šveicars	13,0
Papardes	Juris Kleķers	13,7
Ciruļi	Teodors Skuja	12,4
Stariņi	Alfrēds Ulmanis	13,0
Liekneji	Dāvids Taube	10,5
Indrani	Konstants Jeremovics	11,7
Līgotņi	Augusts Līgotnis	11,9
Bajari	Kārlis Prūsis	11,5
Vilniši	Dāvids Zvirbulis	11,6
Visbuļi	Andrējs Rudzis	12,5
Jaunzemji	Ādams Kalniņš	12,8
Purņi	Emilija Kālenbergs	12,9
Liepiņas	Paula Lazdiņš	12,5
Laimdoti	Jēkabs Mārtinsons	12,8
Lagzdas	Žanis Lagzda	12,8
Cielavas	Alfrēda Ķirveļa mant.	12,8
Uplejas	Arnolds Šveicars	12,9
Vēsmiņas	Žanis Būmanis	7,8
Ataugas	Vilis Jākobsons	7,8

Vietas nosaukums	Īpašnieks	Zemes platība ha
Alejas	Jānis Borisovs	15,9
Viesuļi	Anete Braunbergs	12,4
Modernieki	Liel-Vircavas piensaimn. s-ba	12,7
Mācītāja muiža	Vircavas draudze	56,2
Roņi	Ādolfs Romanis	14,2
Silmači	Roberts Eigenfelds	2,0
Sprīdiši	Voldemāra Pāliņa mant.	1,9
Gobas	Jānis Pētersons	2,1
Ziediņi	Georgs Lēvalds	1,9
Namdari	Indriķa Kristiņa mant.	2,0
Akmentiņi	Vilis Lēvalds	1,9
Krastiņi	Mārtiņa Zvirgzdiņa mant.	1,7
Varoņi	Alida Zakevics	1,8
Dzelzītes	Pēteris Vitols	1,8
Ezergaiļi	Jēk. Krūmiņa mant.	1,7
Viesturi	Augusts Rozenbachs	10,1
Lielceļa Stūrīši	Miķelis Balodis	15,8
Līdumnieki	Jānis Drēģers	16,5
Ozoli	Pēteris Ozols	16,3
Imanti	Marija Iklavs	15,4
Puriņi	Indr. Klabata mant.	15,5
Saulīši	Ansis Saulītis	15,4
Tīrumnieki	Olga Brežinskis	15,7
Ābelītes	Jānis Rūdelis	16,3
Ieviņas	Jānis Atrasts	16,5
Brīvnieki	Kristaps Rudzītis	16,9
Ventiņi	Teodors Biriņš	13,3
Maņķi	Eduards Rūtenfelds	40,0
Oglaine	Valsts īpašums	196,9
Vecvagari	Dāvs Platais	13,0
Pļavenieki	Kristaps Goldbergs	13,4
Zemnieki	Roberts Zusters	13,2
Liel-Vircavas sudmalas	Jānis Prīverts	7,4
Pečaji (Fridrichshofa mājas)	Krišjānis Zutis	62,8
Pilēni Rulle	Jānis Jambickis	37,2
Pilēni Germana	Jūlija Austera mant.	40,5
Lielie Pičuni	Kristaps Pāliņš	36,4

Vietas nosaukums	Ipašnieks	Zemes platība ha
Mazie Pičuni	Vilis Šotmanis	85,8
Ratenieki Pinne	Austra Zakevics	39,8
Ratenieki Barkške	Emīls Pincers	39,7
Rubeņi	Anša Kazaka mant.	38,2
Rauģeļi	Atis Dunkuls	37,4
Mazie Reikuļi	Milda Viškera	44,6
Lielie Reikuļi	Otto Reichmanbergs	78,8
Strazdi	Zidonija Tirumnieks	50,5
Staiguļi	Emīlija Zariņš	52,0
Segļi	Ansis Bredrichs	46,5
Saprāni	Elīza Krūmiņš	34,2
Sproģi	Pēteris Bruzinskis	46,8
Stroberģi	Olga Aufmanis	47,5
Staltais krogs	Dāva Zvingeļa mant.	29,7
Jāņa Stanuļi	Jānis Štrauchmanis	41,2
Dāva Stanuļi	Jānis Landmanis	40,5
Stūrīši	Alberts Zeķe	46,4
Velzes Šnipsti	Eižens Velze	42,0
Stundas Šnipsti	Indriķis Stunda	42,4
Jāņa Stagari	Dāvida Ansona mant.	44,6
Zalomona Stagari	Edmunds Kaufmanis	43,8
Slaveitas	Edmunds Sauķītēns	40,6
Skursteņu m.	Hermanis Konrādijs	55,0
Tauriņi	Jēkabs Brusis	15,2
Vitoliņi	Juris Elmanis	15,1
Kalniņi	Jānis Bundža	15,1
Kalēji	Jānis Garjānis	15,4
Ūdri	Augusts Stīlģeris	17,6
Krūmiņi	Jānis Krūmiņš	17,3
Zeķes	Friča Zeķes mant.	1,9
Ezeriņi	Jānis Remesis	14,1
Eglāji	Pēteris Bārdiņš	15,6
Ozolkalni	Marianna Siliņš	17,5
Dravenieki	Alvīne Siliņš	17,1
Zemgaļi	Arturs Engurs	14,1
Apiņkalni	Augusts Grinbaums	2,1
Medņi	Atis Dvarelis	16,9

Vietas nosaukums	Īpašnieks	Zemes platība ha
Skujenieki	Pēteris Galviņš	18,8
Sīļi	Andrējs Kļaviņš	17,5
Strazdiņi	Alfrēds Stūre	7,5
Paulkalni	Jānis Stunda	17,3
Ciniši	Jānis Mežsargs	1,8
Zemnieki	Roberts Kapele	16,4
Šķīras	Lavīze Kīns	50'6
Tolēni	Otto Grundulis	16,4
Timermaņi	Jēkaba Timermaņa mant.	50,5
Lejas Ūteni	Žanis Zakevics	45,0
Vanagi	Tālivalds Kīns	65,8
Viļumēni	Fr. Kazaka mant.	65,8
Liel - Vaitieki	Arturs Grīnbergs	36,3
Maz - Vaitieki	Jura Ulmaņa mant.	37,9
Čiuļi	Karline Timermanis	37,2
Brūzaiša Čivīlas	Arturs Skadiņš	34,1
Meire Čivīlas	Ad. Zvingeļa mant.	42,7
Čukuri	Zenta Polītis	41,6
Zūbi	Jānis Reiss	58,8
Jaunie Zūbi	Lizete Romaļevskis	22,3
Ziemeļi	Em. Strautnieka mant.	78,8
Zaķi	Pēteris Lukevics	46,1
Zābakkrogs	Fr. Reichmaņa mant.	11,2
Liel - Žūras	Irmas Folkmanis mant.	35,7
Akotī	Jānis Miezis	16,9
Arāji	Jānis Zāģeris	16,3
Būdnieki	Kārlis Birkenbaums	16,6
Druviņas	Pētera Jansona mant.	16,5
Gaidas	Jānis Pinte	16,5
Galenieki	Krišjānis Balodis	16,2
Jaunās Liepas	Augusts Osis	14,2
Noras	Jāņa Blūmberga mant.	16,4
Zemzarīši	Augusts Klēbachs	16,2

Liel-Vircavas pagasta skolas.

Skolu pirmsākumi Zemgalē meklējami jau hercogu laikos. Jau pirmais Kurzemes hercogs Gothards uzdeva Jelgavas mācītājam Būlovam izdarīt 1563. gadā vispārēju baznīcu revīziju. Šai revīzijā konstatēti tik lieli trūkumi, ka hercogs sasauca 28. februārī 1567. gadā visus hercogistes zemes īpašniekus un lika tiem priekšā dibināt baznīcas, skolas un nespējnieku patversmes. Pēc tam ir zināms, ka tikušas nodibinātas 8 skolas. Zināms, pa visu Kurzemi un Zemgali kopā ņemot, tas bija ārkārtīgi niecīgs skaits. Arī vēlāk skolu skaits nav daudz audzis, jo ap 1650. gadu Kurzemes hercogistē ir tikai 15 vidusskolas (t. s. „latīņu“ skolas) un 6 pamatskolas. Šais pamatskolās bijuši 10 skolotāji un apm. 300 skolēni. Arī turpmākos gadu desmitos tautskolas (tagadējās pamatskolas), kuŗām būtu vislielākā ietekme uz zemnieku garīgo attīstību, tikai pavisam gausi attīstījās, kam par iemeslu bija muižniecības pretestība jebkāda veida latviešu garīgā apvārkšņa paplašināšanai. Tikai ap 1800. gadu skolu skaits sāka pieaugt, bet daudzi apstākļi arī tagad to kavēja. Vispirms, trūka skolotāju. Skolotāju amatu ieņēma ķesteri un muižnieku bijušie sulaiņi un kučieri. Skolotāju atalgojums bija tik niecīgs, ka tie nodarbojās arī vēl ar kādu blakus amatu (skrodera, kurpnieka u. t. t.). Tikai pēc tam, kad 1840. gadā tika nodibināts Irlavas skolotāju seminārs, tika radīts spējīgu skolotāju kadrs, uzlabots viņu atalgojums un skolu skaits strauji pieauga. Bez tam, sakarā ar jaunajiem zemnieku likumiem, par skolām zināma noteikšana bija arī pagastu pašvaldībām.

Kad īsti Liel-Vircavā dibināta pirmā skola nav noteikti zināms. Pirmā skolas ēka, kur tagad atrodas Liel-Vircavas nespējnieku patversme un pasts, celta 1862. gadā, bet ir ziņas, ka pirms tam mācības noturētas Melderose. Bet jau daudz agrāk (jau 18. gadusimtenī, ap 1790. gadu) pagasta saimnieki paši uzturējuši vairākas privātas skolas. Tās atradušās Tole-

nos, Kalna Ģelbjos un Ērvertos. Abās pēdējās mājās tās pastāvējušas vēl ap 1875. gadu. Šeit skolotāji bijušas sievietes. Arī mācības programma šeit bijusi plašāka kā vietējā pamatskolā, jo vietējie saimnieki savus bērnus pēc vietējās pagasta skolas nobeigšanas sūtījuši „papildināties“ uz jau minētām privātskolām.

Liel-Vircavā darbojušās trīs pagasta skolas — Liel-Vircavas, Briežu un Skursteņu novados.

Liel-Vircavas pamatskola.

Liel-Vircavas pagasta skolas*) pirmā ēka atrodas t. s. Žeimes lielceļa malā, blakus pagasta magazīnas klētij un celta 1862. gadā. Liel-Vircavas barons Hāns gribējis lai skolu nosauc viņa sievas Agates vārdā, par ko solījis pat skolēniem zināmu daļu uztura, bet pagasta vietnieki (t. s. „fleksiberi“) tam nav piekrituši. Skolas augšstāvā bijis pagasta tiesas nams.

Pirmais skolotājs šai skolā bijis Fricis Heuschrecks. Viņš izpildījis arī baznīcas ķestera vietu. Kā palīgs viņam strādājis Lukševics, kuŗš prata krievu valodu. Pats Heuschrecks krieviski neprata un šo valodu, kā arī vispār jauno, krievu ievesto skolas kārtību neatzina. Kā mazu raksturīgu sīkumu atstāta šādu gadījumu: Uz skolas liecībām zem pārējā teksta atstāta vieta skolotāja parakstam. Heuschrecks pārstriņojis vārdu „skolotājs“ un uzrakstījis „skohlmeistars“.

1890. gadā par skolotāju ievēlēts Krišjānis Grabe, kuŗš še darbojies līdz 1898. gadam. 30. aprīlī 1898. gadā viņš miris ar kakla tuberkulozi. Grabes laikā kā palīgskolotājs Liel-Vircavā strādājis J. Aberbergs, kuŗš šo laikmetu raksturo sekojoši:

„Es aizgāju uz Liel-Vircavu 1897. gada rudenī. Toreiz skolotājs Grabis bija slims ar kakla diloni un pagasta valde bija nolēmusi turēt viņam palīgu. Man bij toreiz tikko palikuši 19 gadi un vecākajā nodaļā bija četri zēni ar mani vienā vecumā un viens pat vecāks. Vispār, redzēt vēl pirmzīmiņu klasē 14 un 15 gadus zēnus un meitenes, nebija nekāds retums. Mums bija tikai viena klases telpa, bet skolēnu skaits

*) Vērtīgus datus par Liel-Vircavas pagasta skolu šīs grāmatas autoram sniedza bij. skolotājs J. Aberberga kgs.

bija pāri par 50, tad vienu daļu novietojām blakus, ķēķa telpās, kur bija atdalīts mazs nodalījums. Bērni bija paklausīgi un saprātīgi, un Grabis, lai gan jauns cilvēks (viņam bija tikai 29 gadi) bija ļoti labs audzinātājs. Strādāt gan man bij vienam jāstrādā, jo Grabis bija bieži slimis un slimība ātri progresēja — jau 1898. g. pavasarī viņš nomira. Grabis Liel-Vircavā bija nācis pēc vecā Heuschrecka, tas bija arī vēl dzīvs, bija baznīcas ērģelnieks un dzīvoja vecajā ķēķa mājiņā, pie lielceļa. Viņš bija uz vecām dienām palicis tāds savādnieks, vairījās no ļaudīm un maz viņu dabūja redzēt. Ļaudis runāja, ka viņa īstais vārds esot Sisenis, tas varēja arī tā būt. Kaimiņu skolās strādāja — Laivenieks Briežu skolā un Kreichbergs Platonē. Ar tiem tikamies pa reizei Jelgavā. Abi bija centīgi skolotāji un sirsnīgi darba biedri. Laivenieks bija labs koņa vadonis, bet man personīgi labāki patika Kreichbergs, viņš no kaimiņiem vienīgais bija ar stingrāku mugurkaulu un nepadevās pārāk ne pārkrievotājiem inspektoriem, ne vāciešiem. „Mādžu“ skolā — Kroņa-Vircavā — toreiz strādāja Gothards, rāms vīrs, mierīgs un labsirdīgs. Mums bija jāiztop diviem kungiem — inspektoriem un bāroniem. Inspektori bija tālu, atbrauca reizi gadā, dažu gadu nemaz, baroni un mācītāji ikdienas bija uz kakla. Liel-Vircavas muižas īpašniece bija baronese Hahn, viņa tik daudz interesējās par skolu, ka sarīkoja bērniem eglīti un apdāvināja ir bērnus, ir skolotājus. Mani gan bija toreiz piemirsusi, nemaz nebija zinājusi, ka tāds vīrs arī tur atrodās. Bet vēlāk atsūtīja man glītus marmora rakstāmgalda piederumus. Par to mums bija jāiet pie viņas uz pili ar jaungada laimes vēlējumiem. Vecais mācītājs Peitans bija viens no rāmākiem un nekustīgākiem cilvēkiem, kādus esmu redzējis. Ticības mācības viņš revīdēja reizi gadā un citu laiku lika mūs mierā.

Pie saimniekiem mani pārsteidza pārticība, jo pats biju nācis no trūcīga apvidus. Reti kāds saimnieks strādāja pats uz lauka, totiesu viņi ļoti labi prata vadīt saimniecību un pārzināja savas kūtis un katru druvas stūri. Lielākā daļa saimnieku bija savā starpā radi un ļaudis smējās, ka viss pagasts piederot divām ģimenēm — Bredrichiem un Ansoniem. Mani pārsteidza arī saimnieku tolaik augstā intelliģence. Pie visa tā bija savādi redzēt skolā zēnus tipiskos „klopmaniešu“ apģērbos: pagari svārki, īsas bikses — līdz ceļiem, un gaŗas zeķes, pāri

ceļiem. Par skolu pagasts gādāja pietiekoši, skolotāja Grabja attiecības ar pagasta vairāk izglītotiem saimniekiem bija draudzīgas. Algu mēs no pagasta saņēmām kārtīgi. Skrīveris toreiz bija Freimanis, jelgavnieks, vēl jauns cilvēks, skolai lielākā mērā labvēlīgs, viņa palīgs Ansons, Mazā Reikuļa dēls, mūsu mājās, t. i. skolā, pastāvīgs viesis. Tā es no sava pirmā darba pamatskolā atminos tikai labu. Vienīgais, kas mums šad tad sarūgtināja dzīvi, bija Zizmas barons Sakens. Viņš bija lokalās skolu komisijas loceklis un samērā bieži atkūlās pie mums. Mēs nevarējām īsti saprast, ko viņš meklēja — par mācībām viņš interesējās maz un izturējās klasē ļoti aušīgi.“

Tiktāl skol. Aberberga atmiņas. No tām redzam, ka Liel-Vircavā skolotājiem tolaik bijuši ļoti labi darba apstākļi salīdzinot ar skolām dažā labā citā vietā. Vispār laikmetu līdz 1900. gadam var raksturot maz vārdos: skolas tolaik bija tādas, kādi bija vietējie baroni un mācītāji.

Pēc Grabes par skolotāju pagasts ievēlēja Valdmani, ko inspektors neapstiprināja, bet iecēla par skolotāju Adolfu Treivertu. Pēc Treiverta kā skolotājs Liel-Vircavas pagasta skolā līdz pasaules kaņam darbojās Augusts Ilziņš.

1915. gadā mācības bija jāpārtrauc un tās varēja atjaunot tikai 1918. g. rudenī skolotāja J. Eisberga (Ledus) vadībā. Jānis Ledus — vecs skolotājs un pazīstams biškopis šeit sabija īsu laiku. Pēc viņa skolā strādāja skolotāji Zariņš un Zelma Melkus. 1919. g. rudenī, Bermondta uzbrukuma laikā, mācības atkal pārtrauca. Skolas darbus atjaunoja 20. nov. 1920. gadā skolotāju Luras Bredrichs un Zeltas Melkus vadībā.

1924. gada rudenī skolu pārceļ no vecām telpām uz Liel-vircavas pili. Lai gan pils telpas ir ļoti plašas, taču tās nav domātas skolas vajadzībām un telpu iekārtošanā jāpārvar daudz grūtību. 1924./25. g. mācības gadā skolu apmeklēja 50 skolēni — 19 zēni un 31 meitene, 1925. g. pavasarī skolotājas L. Bredricha un Z. Melkus apprecas, pie kam pirmā atstāj skolotājas vietu, bet Z. Māriņš-Melkus turpina strādāt. 1. augustā 1925. gadā par skolas pārzini pagasta padome ievēl Jāni Borģi no Nitaures, Vidzemē. 23. aprīlī 1926. g. Zemkopības ministrija ierāda skolas vajadzībām apm. 20 metru platu zemes gabalu ap skolu, pēdējās vajadzībām. Pēdējos gados gan, sa-

karā ar mazpulka nodibināšanos, šis niecīgais zemes gabals neapmierina skolas vajadzības.

Vairākas reizes ir pacelts jautājums par jaunas skolas ēkas celšanu, jo Liel-Vircavas muiža atrodas vienā pagasta galā. Tā, pagasta padome savā sēdē 4. decembrī 1926. g. nolēma, ka tagadējās pils telpas jāpārbūvē skolas vajadzībām, bet 1928. g. 2. jūnija sēdē šo lēmumu atcēla. 1936. g. pagasta padome nolēma celt jaunu skolas ēku vairāk pagasta vidū.

1928. g. rudenī skolotāja Zelma Māriņa-Melkus pārgāja par skolotāju uz Briežu skolu. Viņas vietā Jelgavas apriņķa skolu valde atsūtīja uz vienu gadu rezerves skolotāju Almu Mucenieks, kuŗu pagasta padome 1929. g. 3. aug. sēdē pieņēma par otro skolotāju.

1934. g. 1. augustā skolotāja Alma Kārkliņa-Muceniece skolotājas vietu atstāja. Viņas vietā, dažus mēnešus, strādāja rezerves skolotāja Laura Alute, bet sākot ar 29. janvāri 1935. g. kā otra skolotāja Liel-Vircavas pamatskolā strādā Paulīne Neilande no Jelgavas.

Liel-Vircavas pamatskola ir četrklasīga un vairāki mēģinājumi pārvērst to sešklasīgā pamatskolā — beigušies nesekmīgi. Tas sagādā neērtības daudziem pagasta iedzīvotājiem, kuŗi spiesti savus bērnus pēc četrklasīgās pamatskolas beigšanas sūtīt uz kaimiņu pagastu skolām. Cerams, ka pēc jaunā skolas nama uzbūves, skolu pārvērtīs pilnā sešklasīgā pamatskolā.

Lielākais skolēnu skaits Liel-Vircavas pamatskolā pēdējos gados ir bijis 1933./34. mācības gadā, kad še mācījās 66 skolēni — 43 zēni un 23 meitenes.

18. novembrī 1935. gadā pie pamatskolas nodibinājās mazpulks, kuŗu vada skolas pārzinis J. Borģis. Mazpulkā 16 dalībnieki.

Skolas bibliotēkā ir 521 grāmata, no tām 72 grāmatas ir Vadoņa draudzīgā aicinājuma dāvatās.

Bez tam 1930./31. mācības gadā skola iegādājās J. Bokuma firmas Liepājā, harmoniju, kas maksāja Ls 764,20.

Liel-Vircavas 4-klasīgās pamatskolas uzturēšana izmaksā valstij ap Ls 5.500,— gadā, vai ap Ls 90,— uz skolnieku.

Briežu skola.

Briežu skola sākusi darboties 1879. gadā. Skola ierīkota bij. Platkāju krogā. Pēdējais krodznieks tur bijis kāds Paķesa, kamdēļ arī skola no sākuma saukta par „Ķesu skolu“.

Pirmais skolotājs Briežu skolā bija Ernests Freimanis. 1884. gadā viņš aiziet uz citurieni un viņa vietā par skolotāju nāk Irlavas skolotāju semināra absolvents Jānis Laivenieks. Laivenieks Briežu skolā nostrādājis 29 gadus un bijis nevien labs audzinātājs, bet arī enerģisks sabiedrisks darbinieks un koŗa vadonis. Viņa korī piedalījuŗies dziedātāji no plaŗas apkārtnes.

Laivenieks ļoti milējis arī dārzkopību un savā darbības laikā pie Briežu skolas iekojis tik plaŗu augļu dārzu, kāda nav ne pie vienas no apkārtējām skolām.

Kā audzinātājs Laivenieks bijis ļoti stingrs. Bet ŗi stingrība savienota ar skolotāja amata labu praŗanu devusi ļoti labus rezultātus. Viņa skolu beiguŗie audzēkņi bijuŗi labi sagatavoti.

1913. gada vasarā Laivenieks nomirst. Viņa vietā par skolotāju nāk viņa meita Anna, kas te nostrādā līdz pasaules kaŗam, kad mācības tiek pārtrauktas.

1919. gadā skolas darbus atjaunojot uz Briežu skolu par skolotāju pārnāk no Kroŗa-Vircavas pamatskolas skolotāja Olga Zile. Sākumā bija ļoti grūti strādāt, jo pa kaŗa laiku skola bija izpostīta, trūka inventāra un mācības līdzekļu.

1921./22. mācības gadā skolā sanāk 56 bērni. Liel-Vircavas pagasta padome savā sēdē 7. janv. 1922. g. pieņem par otru skolotāju Zinaidu Neimani. Vēlāk skolēnu skaitam samazinoties, 1923. gada augustā Neimane pāriet par skolotāju uz Ergēmi, bet Zile turpina strādāt viena.

1928. gada 25. janvārī skolotāja O. Zile apprecās un atstāj Briežu skolu, pārejot par skolotāju uz Latvijas Neredzīgo Inŗitūtu, Rīgā. Līdz mācības gada beigām viņas vietā strādā rezerves skolotājs Voldemārs Bērziņŗ, bet ar 1. augustu 1929. g. uz ŗejieni pārnāk Liel-Vircavas pamatskolas skolotāja Zelma Māriņa.

1932. gada 31. jūlijā Briežu 4-klasīgo pamatskolu slēdz, jo tajā pēdējos gados skolēnu skaits bija noslīdējis uz 12. Skolas

audzēkņus un inventāru pievienoja Liel-Vircavas pamatskolai un skolotāja Zelma Māriņa aizgāja penzijā.

Skursteņu skola.

1876. g. 30. oktobrī Skursteņu muižas pagasta vietnieki (sēdes prot. № 42) uz pagasta vecākā Kalniņa ierosinājumu nolemj celt, kopā ar Galamuižas pagastu, skolu. Pagasta vietnieki deleģē Zību un Laženieku saimniekus izlūgt skolas celšanai vajadzīgo atļauju, izmaksājot tiem 4 rubļus braukšanas naudas. Skolu nolemj celt pagasts, vajadzīgos materiālus pievedot klausu kārtā, tāpat skolas būves izdevumus sadalot uz pagasta saimniecībām. Skolu sāk būvēt 1877. gadā, bet 1879. gada 1. februāra sēdē Skursteņu muižas pagasta vietnieki nolemj būvdarbus pārtraukt materiālu trūkuma dēļ. Skolas būvei pietrūkstošos kokus Skursteņu muižas īpašnieks Konrādijs atteicies dot. Pagasts iesūdzējis Konrādiju tiesā un Dobeles iecirkņa tiesa (Dobl. Kreisgerichte) nospriedusi, ka Konrādijam koki jānodod. Tad būvdarbi atkal atjaunoti un 1881. gada rudenī skola iesvētīta un tajā uzsāktas mācības. Skolas būve izmaksājusi 700 rubļus un to cēlis būvmeistars Jākobsons. Kā pirmais skolotājs Skursteņu skolā darbojās dažus gadus skolotājs Brediķis. Pēc tam uz šejieni par skolotāju pārnāk skolotājs Berzinskis, kas nostrādā te līdz pasaules kaņam. Pēc pasaules kaņa, skolās mācībām atjaunojoties, Berzinskis atgriežas atpakaļ uz savu veco darba vietu, bet pagasta padome viņu neapstiprina.

1920. gada septembrī Skursteņu skolā par skolotāju tiek ievēlēta Marija Pilaps, kuņa šeit darbojās vēl tagad.

No 1921.—24. gadam kā otrs skolotājs Skursteņu skolā strādā Vilis Kvieta. Kvieta bija nevien skolotājs, bet arī rosīgs sabiedriska darbinieks un kuņa vadonis. Viņš izpildīja arī Sesavas baznīcas ērgelnieka pienākumus.

1924. gadā Skursteņu skolā par skolotāju un skolas pārzini Liel-Vircavas pagasta padome ievēl Amāliju Jurcevu, kuņa šeit strādā vēl tagad. Jurceva izpilda arī Sesavas baznīcas ērgelnieka pienākumus, vada kori un vispār ņem dzīvu dalību sabiedriskā darbā.

1928. gadā skolu, sakarā ar pagastu robežu noapaļošanu, pievieno Elejas pagastam. Skolas vadība ar gandarījumu atzīmē Liel-Vircavas pagasta pašvaldības gādību par skolu.

Patreiz skolā sagādāts pilns komplekts attiecīgo mācības līdzekļu un inventārs. Sekojot vadoņa draudzīgam aicinājumam, Liel-Vircavas—Skursteņu Izglītības biedrība „Gaisma“ likvidējoties nodeva skolai savu biblioteku ar apm. 1000 sēj.

Pa kara laiku skolas inventārs izvazāts, jo te vāci bija ierīkojuši gūstekņu nometni. Daži skolas soli tomēr vēl uzglabājušies no pirmskara laikiem.

Pie skolas darbojās 871. mazpulks skol. Jurcevas vadībā un 613. Latvijas Jaunatnes Sarkanā Krusta pulciņš skol. Pilupes vadībā.

Liel-Vircavas novada sabiedriskās iestādes.

Agronomiskā palīdzība.

Pirms 1935. gada agronomiskā palīdzība visā Latvijā tika izvesta bez noteikta plāna un atrazdamies vairāku politisku grupu rokās, bija stipri skaldīta. Dažādo centrālo organizāciju darbinieki apkaņoja viens otru, tāpat kā apkaņojās pašas organizācijas. Agronomi gan sēdēja pilsētās, centrālo organizāciju birojos, apriņķu valdēs, bet zemniekiem no tiem bija maz prieka.

Šo stāvokli radikāli grozīja nacionālā valdība, likvidējot visas centrālās organizācijas un koncentrējot visu agronomisko palīdzību Latvijas Lauksaimniecības Kameras rokās. Līdz ar to tika radīts agronomiskās palīdzības plāns un radīts rajona agronomu institūts. Tagad, pēc divu gadu darba, var jau redzēt jaunās kārtības teicamos panākumus.

1935. gadā tika nodibināts Elejas agronomiskais rajons, kuņā ietilpst arī Liel-Vircavas pagasts. Kā rajona agronomu visu laiku šeit darbojās agr. Austrā Jirgens. Viņš arī daudz darījis sava rajona lauksaimniecības kultūras pacelšanā.

Kas attiecas uz lopkopību, tad ar gandarijumu jāatzīmē, ka arī zemgalieši sāk nopietnāku vērību piegriezt šai svarīgai lauksaimniecības nozarei. Arī Liel-Vircavas pagastā veidojas labs sugas lopu materiāls un daži ganāmpulki atzistami jau par ļoti labiem. Liel-Vircavas „Vidzemnieku“ M. un J. Stepu saimniecībā arī atrodās ganāmpulks, kas vairākus gadus ir turējis Zemgales rekordu. Lielākā daļa šejienes lauksaimnieku savu ganāmpulku izkopšanā turās pie LB virziena. Liel-Vircavas I lopkopības pārraudzības biedrība ietilpst II Jelgavas lopkopības instruktora Birniša rajonā. Kā pārraudze šē strādā Rozālija Smiltiņa.

Medicīniskā palīdzība.

Kaut gan vecos dokumentos ir ziņas, ka ap 1736. gadu Liel-Vircavā atradusies aptieka, nekur nav uzglabājušās ziņas par to, ka te kādreiz, pirms pasaules kara, būtu dzīvojis ārsts. Tikai Latvijas pastāvēšanas laikā, izveidojot palīdzības sniegšanu lauku iedzīvotājiem līdz patreizējam stāvoklim, arī Liel-Vircava tika ietilpināta šai sistēmā. Vispirms Liel-Vircavas pagastu ietilpināja Sesavas ārsta rajonā, bet

1927. gadā tika nodibināts Vircavas ārsta rajons, ar ārsta sēdekli Kroņa-Vircavā, pie kam Liel-Vircavas pagastu sadalīja, apmēram pusi pagasta piedalot Vircavas ārsta rajonam, bet otru pusi, uz dienvidiem no Oglaines — Liel-Vircavas lielceļa, atstājot Sesavas ārsta rajonam.

Vircavas ārsta rajons dibināts 1927. gadā. Pirmais ārsts bija Dr. Eglītis līdz 1928. g., tad Dr. N. Rafaels (1928.-1934.). 1935. gadā uz Vircavu pārnāca Bauskas slimnīcas ārsts

Dr. Emīls Bērziņš, kuŗš šeit darbojas arī vēl tagad. Bez tam Liel-Vircavas „Kapteinās“ dzīvo un brīvi praktizē Dr. Roberts Kalniņš.

Pagasta vecmāte ir M. Aumeistars, Liel-Vircavas „Kārļos“.

Veterinārā palīdzība.

Liel-Vircavas pagasts ietilpināts Elejas veterinārārsta ra-

Dr. Emīls Bērziņš,
Vircavas rajona ārsts.

onā. Kā rajona veterinārārsts šeit jau ilgāku laiku strādā J. Belovs.

Bez tam Liel-Vircavas „Kārļos“ dzīvo veterinārfeldšers K. Aumeistars.

Aptiekas.

Senos dokumentos ir ziņas, ka ap 1736. gadu Liel-Vircavā ir bijusi aptieka. Sikākas ziņas par to nebija tomēr sameklējamas. Arī vēlākos laikos, līdz pat mūsu dienām, Liel-Vircavā nekad vairs aptiekas nav bijis, bet pagasta iedzīvotāji ārstniecisko palīdzību un zāles arvien ir saņēmuši no kaimiņu aptiekām. Tā piem. Vircavā jau pirms kara darbojās ārsts un aptieka. Arī pēc kara, ierīkojot Vircavā ārsta rajonu, tika ierīkota arī aptieka. To vada cand. pharm. A. Trofimova kundze. Bez tam tuvākās aptiekas vēl ir Elejā un Sesavā.

Pasts un tālrunis.

Liel-Vircavas pasta-tālruna palīgnodaļa ir padota Jelgavas pasta-tālruna kantora uzraudzībai un dibināta 1926. g. septembrī kā tālruna palīgnodaļa. Vēlāk šeit iekārtoja arī vienkāršu un ierakstītu sūtījumu operācijas. Pirmais pārzinis līdz savai nāvei — 1935. g. februārim bija Augusts Braunbergs. Tagad nodaļu pārzin A. Berķis (no 1935. g. marta). 1935. g. aprīlī pasta-tālruna palīgnodaļas darbību paplašināja, atļaujot tai izdarīt visas pasta operācijas.

Tālruna abonentu skaits 1937. g. sākumā bija 79.

Liel-Vircavas pagasta policija.

Liel-Vircavas pagasts ieskaitīts Jelgavas apriņķa policijas IV. iecirknī, kurš atrodas Elejā. Iecirkņa priekšnieks no 1936. g. šeit darbojas A. Upmalis. Liel-Vircavas pagasta vecākie policijas kārtībnieki bijuši Žanis Pāliņš no 16. janvāra 1920. g. līdz 1927. g. un Jānis Salnis no 1927. g.

Satiksmes.

Tuvu Liel-Vircavas pagasta robežām, tās gandrīz skārdams, iet Jelgavas—Meitenes dzelzceļš un tam paraleli t. s. Janišķes šoseja. Šoseja būvēta pirms pasaules kara, krievu valdības laikā, bet dzelzceļu uzbūvēja vācu okupācijas iestādes 1917. gadā, okupēto austrumu apgabalu satiksmei ar Vāciju.

Liel-Vircavas pagastam tuvākās dzelzceļa stacijas ir Platone un Brieži. Bez tam „skursteniešu“ novadu šķērso Meitenes—Bauskas šaursliežu dzelzceļš. Šeit tuvākā stacija ir Sesava un pieturas punkts „Narvaiši“.

Platones stacija.

Liel-vircavnieki dzelzceļu izmanto nevien satiksmei ar Jelgavu un Rīgu, bet arī lauku ražojumu transportēšanai uz pilsētu un mākslīgo mēslu, cukurbiešu grauzījumu u. c. preču transportam.

Platones stacijas darbinieki ir stacijas: priekšnieks Pēteris Caune, priekšnieka palīgs Kārlis Šimānis, pārmijnieki Kārlis Ramats un Vilis Meiliņš un ceļa meistara palīgs Jānis Ozoliņš.

Liel-Vircavas aizsargu nodaļa.

Doma radīt spēcīgu iekšējās aizsardzības organizāciju — aizsargus, mūsu valsts vadībai radās 1919. gadā, kad frontes aizmugurē stīprā mērā pieauga slepkavības, laupīšanas un zādzības. Aizsargu pienākumus tad pagasta priekšnieks uzlika uzticamākiem pilsoņiem. 1920. gadā ievēda jaunu kārtību — uzlikt aizsargu dienestu visiem pagasta ieročus nestspējīgiem vīriešiem. Aizsargu skaits pagastos dažkārt sniedzās simtos. Līdz ar to šai lietai bija arī savas negatīvās puses un 1921. g. Iekšlietu ministrija aizsargu organizāciju pārvērtā par brīvprātīgu militāru aizsardzības organizāciju, kāda tā arī palikusi līdz šai dienai.

1919. gadā, kad tika likti pirmie pamati aizsargu organizācijai, valdība izdeva sekojošus noteikumus pagastu aizsargu nodaļām :

Noteikumi par aizsargu nodaļām pagastos.

No laukiem nemitas pienākt ziņas par laupīšanām un zādzībām. Lai varētu pret šīm parādībām sekmīgi vest cīņu un lai vispār radītu uz laukiem plašāku drošību un likumības pamatu, Pagaidu valdība nolēmusi iekārtot vietējus aizsardzības spēkus, uzlikt šķirām, kuņas tagad no nedrošības uz laukiem visvairāk cieš, sevišķus aizsardzības pienākumus un nosaka :

1. Katrā pagastā nodibināma aizsargu nodaļa kārtības un miera uzturēšanai.

2. Aizsargu nodaļu ierīko un tās pienākumus izpilda pagastā dzīvojošie zemes īpašnieki, māju un muižu rentnieki, rūpnieki un tirgotāji. Pienākuma nesējs var sevišķi svarīgos gadījumos ar nodaļas priekšnieka piekrišanu, kuņam par to jāziņo aprinča priekšniekam, dot vietnieku, par kuņu pienākuma nesējam jāatbild.

3. Katrā pagastā izpildu komitejas priekšsēdētājs sasauca uz 30. martu otrā punktā minētos pagasta iedzīvotājus uz aiz-

sargu nodaļas sēdi, kuŗu vada paŗu dalibnieku izvēlēts priekšsēdētājs.

4. Aizsargu nodaļas pirmā sēdē saraksta nodaļas dalibniekus, izstrādā nodaļas darbības vispārīgo plānu, sadala pagastu iecirkņos un izvēl pagasta aizsargu nodaļas priekšnieku.

5. Saziņā ar aizsargu nodaļas priekšnieku katrs iecirknis, vai iecirkņi kopā, ievēl savu pārzini, kuŗš ir padots aizsargu nodaļas priekšniekam.

6. Par aizsargu nodaļas ierīkošanu jānosūta protokola noraksts apriņķa priekšniekam un iekšlietu ministrijai. Aizsargu nodaļas priekšniekam jāierodas arī pašam pie apriņķa priekšniecības.

7. Pagasta aizsargu nodaļas priekšnieks iesniedz nodaļas dalibnieku sarakstu apriņķa priekšniekam apstiprināšanai, kuŗš arī vispārīgi pārraudzības kustībā dod rīkojumus aizsargu nodaļām.

8. Apriņķu priekšnieki apgādā nodaļām ieročus un nosaka, saziņā ar atsevišķas nodaļas priekšnieku, kādiem nodaļas dalibniekiem ieroči izsniedzami.

9. Aizsargi pārskata noteiktā kārtībā savu iecirkni katru nakti no krēslas līdz gaismai un vajadzības gadījumā izpilda savus pienākumus arī dienā.

10. Atsevišķie iecirkņi uztura savā starpā sakarus un sniedz viens otram palīdzību.

11. Aizsargu nodaļu dalibniekiem ir tiesība apcietināt pie nozieguma pieķertus, kā arī ņemt pagaidu apcietinājumā šaubīgus un aizdomīgus. Tāpat aizsargu nodaļas dalibnieki var rīkoties ar policijas varas tiesībām visos gadījumos, kur tas izrādītos par nepieciešamu un kur valsts policijas varas priekšstāvis nav klāt.

12. Par visiem apcietināšanas gadījumiem jāziņo vēlākaais 24 stundu laikā vietējam policijas priekšstāvim un kur tāda nebūtu — apriņķa priekšniecībai 3 dienu laikā.

13. Aizsargu nodaļas dalibnieki lieto ieročus, kad viņiem uzbrūk vai kad nav citas iespējas apcietināt noziedznieku, vai novērst uzbrukumu.

14. Katram aizsargu nodaļas dalibniekam vajaga būt apliecībai no nodaļas priekšnieka.

15. Apriņķu priekšniekam jāgādā, ka nodaļu dalibnieki

iemācas lietot ieročus un zin savus pienākumus, kādam nolūkam apriņķu priekšnieki var ņemt palīgā sevišķus instruktorus.

16. Šie aizsargu pienākumi ir klausas par kara stāvokļa laiku un par tām atlīdzību neizsniedz.

17. Par klausu neizpildīšanu draud sods līdz 6 mēnešiem cietumā vai naudas sods līdz 10.000 rubļiem.

Liepājā, 20. martā 1919. g. Nr. 883

Ministru Prezidents K. Ulmanis.

Iekšlietu ministrs Dr. Valters.

Šie noteikumi ir uzskatāmi kā tagadējās aizsargu organizācijas dibināšanas akts. Pēc šo noteikumu saņemšanas apriņķu priekšnieki uzsāka aizsargu organizēšanu. Jelgavas apriņķī līdz noteikumos minētam termiņam — 30. martam noorganizēt aizsargus nebij iespējams, jo te vēl valdija vāci, kuŗi visiem līdzekļiem centās iznīcināt katru latviešu darbību.

Kad īsti dibināta Liel-Vircavas aizsargu nodaļa — nav zināms. No Jelgavas apriņķa aizsargu instruktora leitnanta Nik. Lepšes iesniegtā ziņojuma, kas datēts ar 1919. g. 17. septembra datumu, redzams, ka aizsargi jau noorganizēti 20 pagastos, to starpā arī Liel-Vircavā.

Par aizsargu nodaļas darbību un pārmaiņām vadošā sastāvā, šīs grāmatas autoram nebija iespējams dabūt attiecīgos datus, kamdēļ tie izpaliek.

Liel-Vircavas aizsargu nodaļu vada Fricis Kaļķenieks, vada komandieris Tāivalds Kīns un aizsardžu pulciņa priekšniece Ella Koškina. Pie nodaļas darbojas sporta pulciņš Elmara Sprūdes vadībā.

Liel-Vircavas sabiedriskās un saimnieciskās organizācijas.

Sabiedriskā dzīve Liel-Vircavas pagastā, tādā nozīmē, kā mēs to saprotam tagad, sākās tikai Latvijas neatkarības laikā, jo pirms pasaules kara Liel-Vircavā nav darbojusies neviena biedrība, izņemot Vircavas draudzes kori, kuŗš dibināts 1904. gadā. Bet Vircavas draudzes koris, kā pirmskara, tā pēckara laikā pastāvējis ne kā juridiska organizācija.

Pēc 1918. gada 18. novembra, pareizāki sakot, pēc brīvības cīņu sekmīgas nobeigšanas, atplauka kara laikā ruinētā dzīve un sparīgi sāka dibināties dažādas biedrības. Dažām no tām bija idejisks un materiāls pamats pastāvēšanai, citas tika dibinātas dažādu partiju politisko mērķu veicināšanai.

Arī Liel-Vircavas pagastā savā laikā ir pastāvējušas veselas 18 dažādas biedrības, vai lielāko organizāciju nodaļas.

Liel-Vircavas Lauksaimniecības biedrība

ir organizācija, kam nākotnē piekritis svarīgākā loma Liel-Vircavas sabiedriskā dzīvē, jo sakarā ar 1936. gadā izdoto jauno biedrību likumu, lauksaimniecības biedrības ir paredzēts izveidot nevien par zemnieku kulturālās dzīves veicinātāju, bet arī par viņa arodu interešu aizstāvi un sargātāju.

Liel-Vircavas Lauksaimniecības biedrību 1928. gadā dibinājuši: Jānis Steps, Jānis Kīns, Jānis Šļūka, Žanis Pāliņš, Kristaps Rudzītis un Jēkabs Skuja. Statūti reģistrēti Jelgavas apgabaltiesā 13. februārī 1928. gadā.

Pirmā laikā pēc nodibināšanās Liel-Vircavas Lauksaimniecības biedrība attīstīja tiešām rosīgu darbību, kas bija galvenokārt jaunā un enerģiskā Vidzemnieku saimnieka Jāņa Stepa nopelns, jo pēc Stepa iecelšanas par Centrālā Sēkļu Eksporta direktoru, biedrības darbība redzami apsīka. Tagad, sakarā ar visu lauksaimniecības biedrību pakļaušanu Latvijas Lauksaimniecības Kamerai, cerams, ka arī Liel-Vircavas Lauksaimniecības biedrība gūs jaunus darbības impulsus.

Savā darbības laikā biedrība sarīkojusi apskates un sacikstes, rīkojusi izbraukumus uz biedru saimniecībām un ekskursijas uz citu Latvijas novadu labākām saimniecībām. 1936. gadā pie biedrības nodibinājās dārzkopības sekcija, kuŗa algoja specialistu dārzkopi.

Biedrības valdē darbojušies:

1928. g. Jānis Kīns (priekšnieks), Jānis Steps, Kristaps Rudzītis, Kārlis Šnickovskis un Kārlis Aumeistars.

Vircavas draudzes padomes, valdes un revīzijas kommis. locekļi.

Sēd no kreisās: Kr. Zvirbulis, draudzes pr-ks J. Kokle, R. Eigenfelds un J. Šļūka.

Stāv no kreisās: Fr. Kaļķenieks, Ž. Aufmanis, P. Bredrichs, P. Annus un H. Platais.

1929. g. Jānis Kīns (priekšnieks), Jānis Steps, Kristaps Rudzītis, Kārlis Šnickovskis un Kārlis Aumeistars.

1930. g. Jānis Kīns (priekšnieks), Jānis Steps, Kristaps Rudzītis, Kārlis Šnickovskis un Kārlis Aumeistars.

1931. g. Jānis Šļūka (priekšnieks), Jānis Steps, Kristaps Rudzītis, Kārlis Šnickovskis un Kārlis Aumeistars.

1932. g. Jānis Šļūka (priekšnieks), Jānis Steps, Kristaps Rudzītis, Kārlis Šnickovskis un Kārlis Aumeistars.
1933. g. Jānis Šļūka (priekšnieks), Jānis Steps, Kristaps Rudzītis, Jānis Citrons un Kārlis Aumeistars.
1934. g. Jānis Šļūka, Jānis Steps, Kristaps Rudzītis, Jānis Citrons un Kārlis Aumeistars.
1935. g. Jānis Šļūka (priekšnieks), Jānis Kīns, Kristaps Rudzītis, Jānis Citrons un Kārlis Aumeistars.
1936. g. Jānis Šļūka (priekšnieks), Jānis Kīns, Kristaps Rudzītis, Jānis Citrons un Kārlis Aumeistars.

Revīzijas komisijā:

1928. g. Krišs Koškīns, Paulis Bredrihs un Voldemārs Šveicars.
1929. g. Andrējs Tētiņš, Jānis Kleķeris un Žanis Pāliņš.
1930. g. Krišs Koškīns, Miervaldis Aumeistars un Hermanis Platais.
1932. g. Fricis Kaļķenieks, Andrējs Pavītols un Pēteris Bruzinskis.
1933. g. Žanis Pāliņš, Paulis Bredrihs un Jānis Pinte.
1934. g. Andrējs Tētiņš, Jānis Borģis un Jēkabs Lazdiņš.
1935. g. Andrējs Tētiņš, Arturs Grinbergs un Jānis Borģis.
- No 1936. g. Fricis Kaļķenieks, Ervīns Tirumnieks un Jānis Lagzda.

Pie biedrības darbojas vaislas buļļa stacija un mašīnu koplietošanas punkts.

Par biedrības mašīnu pārzini 1936. g. pilnā sapulcē ievēlēts Jānis Kokle.

Biedrības grāmatveža pienākumus izpilda Jānis Borģis.

Liel-Vircavas Krāj-Aizdevu sabiedrība,

lielākā un spēcīgākā Liel-Vircavas saimnieciskā organizācija, dibināta 1923. gadā. Sabiedrības statūti reģistrēti Ielgavas apgabaltiesā 17. maijā 1923. gadā. Sabiedrības statūtus kā dibinātāji parakstījuši: agr. Oskars Klucis, Jānis Šļūka, Pauls Bredrihs, Krišs Koškīns, Hermanis Platais, Augusts Braunbergs, Jēkabs Melkus, Krišjānis Zvirbulis un Gothards Eigenfelds. Pirmā Liel-Vircavas Krāj-Aizdevu Sabiedrības pilna biedru sapulce sanākusi 19. dec. 1923. g. Šajā sapulcē nosprausts

turpmākais darbības plāns, izvēlēti pārvaldes orgāni un uzņemti jauni biedri.

Liel-Vircavas Krāj-Aizdevu sabiedrība ir viena no ne daudzām organizācijām, kur ievēlētā vadība sekmīgi un godīgi strādājot nav mainījusies veselus 12 gadus. Pirmā pilnā biedru sapulcē ievēlēja valde sekojošā sastāvā: Jēkabs Melkus (priekšsēdis), Jānis Šļūka un Krišjānis Zvirbulis (valdes locekļi).

Liel-Vircavas Krāj-Aizdevu Sabiedrības padome un valde.

Sēd no kreisās: pad. loc. J. Jākobsons, valdes loc. P. Bredrichs, valdes pr-jis J. Šļūka un valdes loc. K. Zvirbulis.

Stāv no kreisās: padomes loc. Latv. Centr. Sēklu Eksports direkt.-rīk. J. Steps, agr. P. Mitulis, O. Reichmanbergs un padomes pr-jis J. Kins

Ievēlētā valde darbojusies visu laiku. Pēc Jēkaba Melkus nāves (1930. g.) valdē ievēl Pauli Bredrichu. Patreiz sabiedrības valde darbojas sekojošā sastāvā: Janis Šļūka (priekšsēdis), Pauls Bredrichs (kasieris) un Krišjānis Zvirbulis (sekretārs). Pirmā pilnā biedru sapulcē ievēlēja padome sekojošā sastāvā: agr. Paulis Mitulis, Jānis Pinte, Kristis Koškins. 1926. gadā ievēlēti jauni padomes locekļi: Jānis Steps, Otto Reichmanbergs, Jānis Kins un Indriķis Jākobsons. Padomes loceklis Krišs Koškins miris 1936. g.

1936. g. padome darbojās sekojošā sastāvā: Jānis Kīns (priekšsēdis), Otto Reichmanbergs, Indriķis Jākobsons, Jānis Steps un Paulis Mitulis (padomes locekļi).

Pirmā pilnā biedru sapulcē ievēlēja revīzijas komisija sekošā sastāvā: Hermans Platais, Gothards Eigenfelds un Augusts Braunbergs. 1933. gadā Hermana Platā un Gotharda Eigenfelda vietā ievēlēja Žani Pāliņu un Emilu Pinceru un 1935. g. mirušā Augusta Braunberga vietā Frici Kaļķenieku.

Patreiz revīzijas komisija darbojās sekošā sastāvā: Žanis Pāliņš (priekšsēdis), Emīls Pincers un Fricis Kaļķenieks.

Liel-Vircavas Krāj-Aizdevu sabiedrība daudz darījusi novada saimnieciskā progresa labā. Ar samērā lētu kredītu tā atbalstījusi lauksaimniekus, dodot pēdējiem iespēju uzlabot savas saimniecības, tā paceļot visa novada saimniecisko labklājību.

Gadu pārskatu bilances izraksts par Liel-Vircavas Krāj-Aizdevu sabiedrības darbību notecējušos 12 gados:

Gads. Uz 1. janv.	Dažāda veid- a aizdevumi biedriem	Vērts- papīri	Paju kapi- tāls	Rezer- ves kapi- tāls	No- guldī- jumi	Tīrs atli- kums	Apgrozīj. bilance	Biedri
1925.	22.865	104	2.820	135	176	333	24.517	59
1926.	59.175	604	6.120	350	1.576	1.251	60.867	108
1927.	82.605	604	9.050	931	11.308	2.843	85.966	148
1928.	102.829	764	11.190	1.961	20.535	1.370	107.814	175
1929.	107.220	764	14.050	2.332	20.392	716	112.515	194
1930.	129.530	804	16.240	2.636	25.783	2.046	136.203	208
1931.	127.255	804	17.030	3.512	27.598	904	136.024	213
1932.	125.102	300	17.480	3.638	26.904	1.080	133.635	218
1933.	130.028	300	18.150	4.131	26.831	1.141	137.191	220
1934.	125.135	1.220	19.090	4.646	31.830	1.021	140.478	224
1935.	109.055	11.751	19.734	5.124	28.292	239	134.130	224
1936.	114.895	24.716	20.654	5.268	31.670	2.002	145.912	225

Liel-Vircavas Krāj-Aizdevu sabiedrības grāmatveža pienākumus visu laiku izpilda Krišjānis Zvirbulis.

Liel-Vircavas Patērētāju biedrība.

Liel-Vircavas Patērētāju biedrība dibināta 1920. gadā un 15 gadu laikā izveidojusies par ļoti spēcīgu saimniecisku organizāciju Liel-Vircavas pagastā. Pēc pirmā darbības posma, kuŗu var apzīmēt par ļoti sekmīgu, ir gan nākuši vairāki neveiksmīgi gadi, kam par iemeslu bijis labas vadības trūkums, šī organizācija ir atkal pēdējos gados strauji progresējusi, par ko jāpateicas valdes priekšsēža Žaņa Pāliņa enerģijai un veiklvedes Annas Albiņas darba prasmei. Biedrības progresu vislabāk raksturo pēdējo trīs gadu skaitļi. Tā — 1934. gadā pārdotas preces par Ls 22.249,24. 1935. g. par Ls 25.822,48 un 1936. g. par Ls 31.505,—. Tā kā biedrības veikala apgrozījumi joprojām uzrāda augošu tendenci, ar pilnu tiesību viņu var nosaukt par vienu no stabilākām patērētāju kooperatīvām organizācijām Latvijā. Jāatzīmē, ka biedrībai nav nekādu parādu.

Biedrības valdes un revīzijas komisijas locekļi notecējušos 15 darbības gados bijuši:

Valdē:

- 1922. g. Gothards Eigenfelds, Jānis Sļūka (priekšsēdis), Hermanis Platais, Krišs Koškins.
- 1923. g. Jānis Sļūka (priekšsēdis), Augusts Braunbergs, Žanis Vāvere, Krišs Koškins un Gothards Eigenfelds.
- 1924. g. Krišs Koškins (priekšsēdis), Gothards Eigenfelds, Augusts Putraims, Krišjānis Zvirbulis un Otto Reichmanbergs.
- 1925. g. Krišs Koškins (priekšsēdis), Jānis Steps, Jānis Kokle, Augusts Putraims, Krišjānis Zvirbulis.
- 1926. g. Krišs Koškins (priekšsēdis), Hermanis Platais, Jānis Kīns, Augusts Braunbergs un Jānis Kokle.
- 1927. g. Krišs Koškins (priekšsēdis), Jānis Kīns, Hermanis Platais, Augusts Braunbergs un Otto Reichmanbergs.
- 1928. g. Jānis Steps (priekšsēdis), Gothards Eigenfelds un Jēkabs Lazdiņš.
- 1929. g. līdz 1932. g. Jānis Osītis (priekšsēdis), Gothards Eigenfelds un Jēkabs Lazdiņš.
- 1932.—1934. g. Žanis Pāliņš (priekšsēdis), Gothards Eigenfelds un Jēkabs Lazdiņš.
- 1934.—1936. g. Žanis Pāliņš (priekšsēdis), Roberts Eigenfelds un Jēkabs Lazdiņš.

No 1936. g. Žanis Pāliņš (priekšsēdis), Roberts Eigenfelds un
Ervīns Tirumnieks.

Revīzijas komisijā:

1922. g. Pauls Bredrichs (priekšsēdis), Fridrichs Kaufmanis un
Žanis Pāliņš.

1923. g. Pauls Mitulis (priekšsēdis), Jānis Landmanis un Jēkabs
Skadiņš.

1924. g. Pauls Bredrichs (priekšsēdis), Ansis Bredrichs un
Jānis Šļūka.

1925. g. Andrējs Tētiņš (priekšsēdis), Augusts Ilziņš un Jānis
Sauķitēns.

1926. g. Pauls Bredrichs (priekšsēdis), Pauls Mitulis un Jānis
Šļūka.

1927. g. Jānis Steps (priekšsēdis), Andrējs Tētiņš un Jēkabs
Lazdiņš.

1928. g. Jānis Osītis (priekšsēdis), Mārtiņš Zvirgzdiņš un Jānis
Jambickis.

No 1929.—1932. g. Jānis Borģis (priekšsēdis), Žanis Pāliņš un
Andrējs Tētiņš.

1932.—1935. g. Jānis Borģis (priekšsēdis), Ella Koškina un
Andrējs Tētiņš.

1935. g. Ervīns Tirumnieks (priekšsēdis), Ella Koškina un
Andrējs Tētiņš.

No 1936. g. Jānis Sauķitēns (priekšsēdis), Ella Koškina un
Andrējs Tētiņš. Pēdējam atteicoties, viņa vietā nāca
Kārlis Aumeistars.

Biedrības veikalveži no 1921.—1936. g. bijusi:
Azbiņš Helēne no 1920.—1933. g., Brencis Madliene no 1933.
līdz 1934. g. un Albiņš Anna no 1934. g.

Biedrības grāmatvežu pienākumus izpildījuši Al-
biņš Anna no 1921.—1935. g. un Borģis Jānis no 1935. g.

Liel-Vircavas Patērētāju biedrībā uz 1. janvāri 1937. g.
skaitās 62 biedri.

Biedrības „Latvijas Sargi” Liel-Vircavas nodaļa

dibināta 8. jūlijā 1928. gadā. Biedrības mērķis pulcēt nacionāli
noskaņotu jaunatni. Tā bija nacionālo aktivistu organizācija,
kuŗa jau partiju laikos sludināja 15. maija ideālus. Tai laikā,
kad cits citu centās pārspēt „demokrātismā”, kad gluži prātīgi

vīri teica, ka autoritāra iekārta Latvijā neies, saujiņa jauniešu no visdažādākām aprindām ticēja, ka vajaga nākt lūzumam Latvijas politiskā iekārtā, ka demokrātiskās pārmērības un nepareizi saprasts demokratisms ilgi nevar valdīt Latvijā, kuŗa ir īsta lauksaimnieku zeme. Jāatzīmē, ka biedrībai „Latvijas Sargi“ nebija nekādu sakaru ar „Tēvijas Sargu“, „Pērkonkrustu“ u. c. tml. organizācijām, kuŗu vadoņi centās no šīm organizācijām izsist sev politisku kapitālu. Biedrības „Latvijas Sargi“ Liel-Vircavas nodaļa savā sešu gadu ilgā darbības laikā nevar uzrādīt spilgtus sasniegumus, bet viņas nopelns ir Liel-Vircavas jaunatnes noskaņošana nacionālā virzienā. Viņas nopelns ir arī tas, ka ap 1930. g. skaitliski mazā Liel-Vircavas aizsargu nodaļa tika papildināta jauniem aizsargiem, kas citos apstākļos varbūt nebūtu noticis. Un kad 1930. g. 23. jūnijā no Jelgavas uz Liel-Vircavu bija izbraukusi kāda S.S.S. grupa ar nolūku izsist „Latvju Jaunatnes“ izrikojumu, „Latvijas Sargu“ tautieši bij tie, kuŗi kopā ar policijas kārtībnieku daudzoņas savaldīja.

Biedrība „Latvijas Sargi“ savu darbību izbeidza 1935. g. Nodaļas valdē darbojušies:

Pagaidu valdē: Arnolds Kalniņš (pr-ks), Žanis Zoltners un Bruno Pincers.

1928. g. Arnolds Kalniņš (pr-ks), Andrējs Liepa un Augusts Līgotnis.

1929. g. Arnolds Kalniņš (pr-ks), Ludvigs Pārups un Žanis Zoltners.

1930. g. Arnolds Kalniņš (pr-ks), Ludvigs Pārups un Volde-mārs Mucnieks.

1931. g. Ervins Akermanis (pr-ks), Arvids Kalniņš un Volde-mārs Mucnieks.

1932. g. Arvids Kalniņš (pr-ks), Arnolds Kalniņš un Volde-mārs Mucnieks.

1933. g. Arvids Kalniņš (pr-ks), Harijs Putraims un Voldemārs Mucnieks.

Revīzijas komisijā:

1928. g. Bruno Pincers (pr-ĵs), Jānis Līgotnis un Žanis Mucnieks.

1929. g. Voldemārs Mucnieks (pr-ĵs), Žanis Mucnieks un Jānis Petrovs.

1930. g. Žanis Mucenieks (pr-ks), Žanis Zoltners un Jēkabs Grablovskis.

1931. g. Arnolds Kalniņš (pr-js), Ludvigs Pārups un Žanis Mucenieks.

1932. g. Ludvigs Pārups (pr-js), Harijs Putraims un Žanis Lagzda.

1933. g. Arnolds Kalniņš (pr-js), Ludvigs Pārups un Žanis Lagzda.

Nodaļas goda tautietis bija „Vidzemnieku“ saimnieks — tag. Latv. Centr. Sēklu Eksporta direktors-riks. Jānis Steps.

Nodaļas tautietis Ervins Akermanis bija arī „Latvijas Sargu“ Centrālās valdes un Arnolds Kalniņš, centrālās revīzijas komisijas loceklis.

Biedrības „Latvju Jaunatne“ Liel-Vircavas nodaļa

dibināta 1928. g. 11. novembrī un Rīgas apgabaltiesā reģistrēta 16. janvārī 1929. g. Dibinātāji ievēl pagaidu valdi sekošā sastāvā: Augustu Ilziņu (pr-js), Kārli Šņickovski (pr-ja biedrs), Almu Mucenieks (sekr.) un Teodoru Kokli (kasieri). Sākot ar 1929. gadu nodaļas vadību uzņēmās jaunais un enerģiskais sabiedriskais darbinieks Kārlis Šņickovskis un nodaļa uzsāk intensīvu darbību. Pie nodaļas nodibinas dramatiskās un sporta sekcijas, no Kultūras fonda nodaļa pārņem savā pārziņā likvidētās mazsaimnieku veicināšanas biedrības K. F. biblioteku. Tiek pieprasīts no C. Z. ierīcības komitejas zemes gabals Skursteņu muižas eglājā, kuŗu arī vēlāk piešķir un kur nodaļa ierīkojusi izrikojumu laukumu. 8. maijā 1932. g. nodaļa sasauca visu Liel-Vircavas organizāciju pārstāvju apspriedi lai lemtu par rakstnieka Jura Alunana 120. dzimšanas dienas atceres svinību sarīkošanu. Šīs svinības arī tiek sarīkotas un izdodas teicami.

11. jūlijā 1932. g. nomirst nodaļas dibinātājs un viņas dvēsele — Kārlis Šņickovskis. Lidz ar viņa nāvi nodaļas darbība apstājas un visi vēlākie mēģinājumi to atdzīvīnāt ir cietuši neveiksmi. Tagad nodaļa biedru pasivitātes dēļ atrodas likvidēšanas stadijā.

1934. g. 26. augustā nodaļa atklāja Vircavas baznīcā piemīņas plāksni pasaules karā un Latvijas brīvības cīņās kritušiem Vircavas draudzes locekļiem. Svinībās ņem dalību armī-

jas mācītājs P. Apkalns, Jelgavas Sv. Annas draudzes virsmāc. J. Ķullītis un vietējais māc. J. Romanis. Baznīcā garīgo koncertu izpildīja Vircavas draudzes koris, solists E. Pincers un V. Dunciša orķestrs. Plāksnes atklāšanu izdara toreizējais zemkopības ministrs J. Kauliņš. Sarīkojuma laicīgā daļā biedrības dramatiskā sekcija uzveda Lejiņa lugu „Nebrauc tik dikti“.

Nodaļas dramatiskā sekcija vairākas reizes izaicinājusi speciālistus-režisorus lugu iestudēšanai. Nodaļas aktīvākie darbinieki bijuši: Kārlis Šnickovskis, Teodors Taurītis, Miervaldis Aumeistars, Alīda Zvingelis-Platais un Elmars Sprūde. Patreiz nodaļai skaitās 36 biedri, nodaļas pārziņā atrodas Kultūras fonda biblioteka un skatuves iekārta.

Bez tam nodaļa sarīkojusi vienu rakstnieku vakaru, kuŗā piedalījās un savus darbus lasīja Valdemārs Dambergs, Ed. Rudzītis, Pēteris Atspulgs, Alberts Birzmalnieks, Alfrēds Kvālis un Ervīns Tirumnieks, kā arī sarīkojusi vairākus priekšlasījumus un ļautājumu vakarus.

Nodaļai pavērtas plašas iespējamības kulturālā laukā, bet žēl, ka biedru pasivitātes dēļ tā nonākusi līdz likvidācijai.

Nodaļas valdes un revīzijas kommisijas locekļi no 1928. līdz 1936. gadam bijuši:

Valdē:

- 1929. g. Kārlis Šnickovskis (priekšnieks), Jānis Borģis, Alma Muceniēks.
- 1930. g. Kārlis Šnickovskis (pr-ks), Jānis Kleķeris, Miervaldis Aumeistars.
- 1931. g. Kārlis Šnickovskis (pr-ks), Alīda Zvingelis-Platais, Teodors Taurītis.
- 1932. g. Teodors Taurītis (pr-ks), Alīda Zvingelis-Platais, Emīls Pincers.
- 1933. g. Kristaps Rudzītis (pr-ks), Elvīra Šnickovskis-Strautnieks, Teodors Taurītis.
- 1934. g. Andrējs Pavītols (pr-ks), Elvīra Šnickovskis-Strautnieks, Teodors Taurītis.
- 1935. g. Elmars Sprūde (pr-ks), Elvīra Šnickovskis-Strautnieks, Teodors Taurītis.
- No 1936. g. Elmārs Sprūde (pr-ks), Andrējs Pavītols un Kristaps Rudzītis.

Revīzijas komisijā:

1929. g. Miervaldis Aumeistars (pr-ījs), Jānis Kleķeris un Milda Zvirgzdiņa.
1930. g. Jānis Borģis (pr-ījs), Anna Albiņa un Kristaps Rudzītis.
1931. g. Miervaldis Aumeistars (pr-ījs), Jānis Borģis un Arvīds Kalniņš.
1932. g. Ella Koškina (pr-ījs), Alma Mucenieks un Marta Steps.
1933. g. Marta Steps (pr-ījs), Alīda Zvingēlis-Platais un Alma Mucenieks.
1934. g. Marta Steps (pr-ījs), Elmars Sprūde un Pēteris Alksnis.
1935. g. Kristaps Rudzītis (pr-ījs), Jānis Borģis un Jānis Jambickis.
No 1936. g. Jānis Borģis, Jānis Jambickis un Arvīds Kalniņš.

Latviešu Zemnieku Savienības Liel-Vircavas nodaļa

dibināta 1920. gadā un apvienoja Liel-Vircavas pagasta veco un jauno zemniecību. Savā laikā nodaļa bija spēcīgākā un darbīgākā organizācija Liel-Vircavas pagastā. Nodaļa likvidēta pēc 15. maija 1934. g.

Nodaļas valdē darbojušies:*)

1929. g. Paulis Mitulis (pr-ījs), Jānis Šļūka, Jānis Steps, Jēkabs Melkus, Emīls Pincers, Jānis Kīns un Fricis Kaļķenieks.
1930.—33. g. Paulis Mitulis (pr-ījs), Jānis Šļūka, Jānis Steps, Paulis Bredrihs, Emīls Pincers, Jānis Kīns un Fricis Kaļķenieks.
1933. g. Jānis Šļūka (pr-ījs), Jānis Steps, Paulis Bredrihs, Kristaps Rudzītis un Jānis Kīns.
1934. g. Jānis Šļūka (pr-ījs), Jānis Steps, Paulis Bredrihs, Fricis Kaļķenieks un Kristaps Rudzītis.

Revīzijas komisijā:

- 1929.—32. g. Krišs Koškīns (pr-ījs), Krišjānis Zvirbulis un Kristaps Rudzītis.
1933. g. Žanis Pāliņš (pr-ījs), Emīls Pincers un Fricis Kaļķenieks.
1934. g. Žanis Pāliņš (pr-ījs), Jānis Pinte un Arturs Grīnbergs.

Jaunsaimnieku un Sīkgruntnieku partijas Liel-Vircavas nodaļa

dibināta 1930. gadā un pēc pāris gadiem piekritēju trūkuma dēļ likvidējusies.

*) Ziņas bija pieietamas tikai sākot ar 1929. gadu.

Nodaļas valdē darbojušies :

1930. g. Voldemārs Šveicars (pr-js), Jānis Kleķers un Volde-
mārs Kiršolts.

1931. g. Voldemārs Šveicars (pr-js). Jānis Kleķers un Arvīds
Kalniņš.

Revīzijas komisijā:

1930. g. Teodors Skuja (pr-js), Zidonija Šteinhardts un Līda
Kleķeris.

1931. g. Andrējs Tētiņš (pr-js), Arnolds Kalniņš un Jānis Kokle.

Sociāldemokrātiskās strādnieku partijas Liel-Vircavas nodaļa

dibināta 1927. g. un darbojās kopā ar S.S.S. vietējo nodaļu.
Cik vērojams, biedru skaits abām organizācijām bijis ļoti mazs,
jo abu šo organizāciju nodaļu pārvaldes orgānos vienmēr vē-
lētas vienas un tās pašas personas.

Nodaļas valdē darbojušies :

1930. g. Kristaps Goldbergs (pr-js), Jēkabs Koškins un Pēteris
Jansons.

1931. g. Ansis Goldbergs (pr-js), Teodors Krauklis un Pēteris
Jansons.

1932. g. Kristaps Goldbergs (pr-js), Teodors Krauklis un Pēteris
Jansons.

1933. g. Jānis Dicmanis (pr-js), Teodors Krauklis un Pēteris
Jansons.

1934. g. Ansis Goldbergs (pr-js), Kristaps Jansons un Vilis
Zāģeris.

Revīzijas komisijā:

1930. g. Ansis Goldbergs, Kristaps Jansons un Jānis Miežis.

1931. g. Jēkabs Koškins, Jānis Dicmanis un Pēteris Redisons.

1932. g. Jānis Dicmanis, Vilis Zāģeris un Jēkabs Koškins.

1933. g. Jēkabs Koškins, Vilis Zāģeris un Roberts Ozols.

1934. g. Jēkabs Koškins, Eduards Ieviņš un Roberts Ozols.

Nodaļas darbība izbeigta 15. maijā 1934. g.

S.S.S. Liel-Vircavas nodaļa

dibināta 1927. gadā. Nekādu sevišķu aktivitāti nodaļa nav
izrādījusi un tā „darbojās“ līdzīgi citām S.S.S. lauku nodaļām.

Valdē darbojušies:

1930. g. Jēkabs Koškins (pr-js), Klements Raškovskis, Jānis Dicmanis, Ansis Goldbergs un Pēteris Krūmiņš.
1931. g. Jānis Dicmanis (pr-js), Jēkabs Koškins, Teodors Krauklis, Ansis Goldbergs, Klements Raškovskis.
1932. g. Teodors Krauklis (pr-js), Klements Raškovskis, Ansis Goldbergs, Jānis Dicmanis.
1933. g. Teodors Krauklis (pr-js), Kristaps Jansons, Ansis Goldbergs un Klements Raškovskis.

Revīzijas komisijā:

1930. g. Kristaps Goldbergs, Staņislavs Raškovskis un Līne Goldbergs.
1931. g. Kārlis Purvenas, Kristaps Jansons un Zuzanna Miezis.
1932. g. Kārlis Purvenas, Alberts Ozols un Zuzanna Miezis.
1933. g. Jānis Zāģeris, Zuzanna Miezis un Staņislavs Raškovskis.

Saskaņā ar Rīgas apgabaltiesas 1933. g. 12. decembra lēmumu S.S.S. tika slēgta un 1934. gadā turpināja darbību zem nosaukuma:

Strādnieku sporta biedrība „Cīņa”,

kuņas nodaļa dažus mēnešus pastāvēja arī Liel-Vircavā.

Nodaļas valdē bija ievēlēti: Jēkabs Koškins (pr-js), Teodors Krauklis un Arturs Liepiņš.

Revīzijas komisijā: Jānis Birkenbaums, Zuzanna Miezis un Roberts Ozols.

Nodaļa darbību izbeidza 15. maijā 1934. g.

Progresīvās Apvienības Skursteņu nodaļa

dibināta 1931. g. Biedru skaits bijis niecīgs. 1934. gadā pārvaldes orgāni nemaz nav pārvēlēti.

Valdē darbojušies:

1931. g. Jānis Kalniņš (pr-js), Jānis Vanags, Hermanis Pitka, Teodors Brīviņš un Kārlis Stunda.
1932. g. Jānis Krūmiņš (pr-js), Krišjānis Silis, Hermanis Pitka, Fricis Zilišķis, Jānis Netlavs.
1933. g. Jānis Krūmiņš (pr-js), Krišj. Silis, Osvalds Mežsargs, Hermanis Pitka un Jānis Netlavs.

Revīzijas komisijā:

1931. g. Jānis Remesis, Jānis Šnore un Pēteris Bārdiņš.

1932. g. Jānis Polis, Voldemārs Stilģeris un Jānis Remesis.

1933. g. Pēteris Bārdiņš, Jānis Remesis un Jānis Elmanis.

Progresīvās Apvienības Briežu nodaļa

dibināta 1933. g. decembrī. Sastāvēja no divām ģimenēm.

Valdē darbojušies: Fricis Kreņģelis (pr-ģs), Mirdza Kreņģelis un Ģederts Villerušs.

Revīzijas komisijā: Mālnieks Kārlis, Voldemārs Villerušs un Elza Kreņģelis.

Darbību izbeigusi 15. maijā 1934. g.

Liel-Vircavas II lopkopības pārraudzības biedrība

dibināta 1929. g. Biedrība darbojusies līdz 1935. gadam, kad biedru skaitam samazinoties, apvienota ar Liel-Vircavas I lopkopības pārraudzības biedrību.

Valdē darbojušies:

1929.—31. g. Paulis Bredrichs (pr-ks), Miervaldis Aumeistars un Roberts Zusters.

1931.—35. g. Paulis Bredrichs (pr-ks), Jānis Zaķis un Roberts Zusters.

Revīzijas komisijā:

1929.—31. g. Augusts Braunbergs, Voldemārs Šveicars un Jēkabs Lazdiņš, bet no 1931.—35. g. Lazdiņa vietā Voldemārs Jekals.

Liel-Vircavas Cukurbiešu audzētāju biedrība

dibināta 1933. g. Tai pašā gadā arī likvidējusies.

Valdē darbojušies: Jēkabs Lazdiņš (pr-ks), Roberts Eingenfelds, Arvids Kalniņš, Augusts Rozenbachs un Voldemārs Kalenbergs.

Revīzijas komisijā: Kārlis Prūsis, Arnolds Kalniņš un Voldemārs Mucenieks.

Liel-Vircavas-Skursteņu izglītības biedrība

darbības pirmā posmā uzrādīja lielu aktivitāti un teicamus sasniegumus. Biedrība rīkoja teātra izrādes, priekšlasījumus, kursus u. t. t. Tad radās daži sarežģījumi un biedrības dar-

bība apsika. 1930. gadā biedrība pārdēvēja statūtus un turpmāk saucās

Skursteņu izglītības biedrība «Gaisma».

„Gaismas“ valdē darbojušies:

- 1930.—31. g. Jānis Vanags (pr-ks), Osvalds Mežsargs, Kārlis Silis, Hermanis Pitka, Voldemārs Stilģers, Eduards Eķis un Juris Priede.
1932. g. Eduards Eķis (pr-ks), Krišjānis Silis, Juris Priede, Hermanis Pitka, Eduards Strautiņš, Juris Netlavs, Iānis Krūmiņš.
1933. g. Eduards Eķis (pr-ks), Juris Priede, Juris Netlavs, Hermanis Pitka, Vilis Zāģeris, Jānis Krūmiņš un Krišjānis Silis.
1934. g. Eduards Eķis (pr-ks), Juris Priede, Fricis Zilišķis, Hermanis Pitka, Vilis Zāģeris, Janis Krūmiņš un Krišjānis Silis.

Revīzijas komisijā:

- 1930.—31. g. Kārlis Ziemelis, Jēkabs Elmanis un Žanis Kupče.
1932. g. Jānis Kupče, Jēkabs Elmanis un Jānis Ziemelis.
1933. g. Jānis Polis, Jānis Vanags un Otilija Pitka.
1934. g. Jānis Netlavs, Krišjānis Silis un Otilija Pitka.
- Biedrība likvidējusies 1935. gadā.

Liel-Vircavas Piensaimnieku sabiedrība

dibināta 1923. gadā un pirmos piecos darbības gados tiešām izveidojās par plašu organizāciju. Tad dažādu iemeslu dēļ sabiedrības darbība apsika, tā grima arvien dziļāk parādos līdz beidzot biedrību nolēma likvidēt, pie kam biedri dabūja samaksāt stipri augstu papildu atbildību. 1936. gadā sabiedrības pilna sapulce ievēlēja likvidācijas komisiju, kurā iegāja: Jānis Kins (priekšsēdis) un Jānis Šļūka un Otto Reichmanbergs kā locekļi. Pateicoties Valsts Zemes Bankas starpniecībai, daļu parāda strīpoja un sabiedrības ipašumu — bij. Baznīckrogu pārņēma Piensaimnieku sabiedrība „Zemgale“.

Liel-Vircavas I lopkopības pārraudzības biedrība

dibināta 1925. gadā un apvieno 22 saimniecības. Pie biedrības pastāv vaislas buļļu stacija, Audruvē.

Biedrības valdē kā priekšnieks no dibināšanas darbojas

Jānis Kīns un sekretārs Jānis Steps. Kasieri bijuši: Alberts Zeķe, Andrējs Tētiņš un no 1939. gada Tālivaldis Kīns.

Revīzijas kommisijā 1936. gadā ievēlēti: Marta Steps, Ella Koškina un Kārlis Aumeistars.

Kā pārraudze šeit jau vairākus gadus strādā R. Smiltiņa.

Liel-Vircavas novada priekšzīmīgās saimniecības.

Vidzemnieki.

Īsi pēc Latvijas brīvības cīņu noslēguma, sadalot Jauno muižu jaunsaimniecībās, Liel-Vircavas pagasta zemes ierīcības komiteja piešķīra Latvijas armijas atvaļinātam leitnantam Jānim Stepam šīs muižas laukos, Vircavas upes krāstā, jaunsaimnie-

Modernās celtniecības paraugs — J. Stepa „Vidzemnieku“
saimniecības dzīvojamā ēka.

cību 37 pūrvietas kopplatībā. Steps savu saimniecību nosauca par „Vidzemniekiem“, jo abi ar dzīves biedri bija vidzemnieki. Šīs 37 pūrvietas ir tagadējās „Vidzemnieku“ saimniecības pamats. Kā Steps pats saka, viņiem toreiz, izņemot četras jaunas un spēcīgas rokas, dažas LB govīs, nedaudz naudas un šīs 37 pūrvietas, vairāk nekā nav piederējis. Tagad pēc 15 gadiem „Vidzemnieku“ saimniecība ir pacēlusies tālu pāri apkārtnes vidusmēra saimniecībām.

Pāris gadus pēc jaunsaimniecības piešķiršanas Jānis Steps bija uzcēlis nelielu dzīvojamo ēku, plašu, modernu kūti un nopircis klāt otru jaunsaimniecību. Jau pašā sākumā Marta un Jānis Stepī ir likuši lopkopību savas saimniecības pamatā. Izējot no tā, šai virzienā ir nostādīta visa saimniecība.

Tagad „Vidzemnieku“ saimniecības kopplatība ir 140 pūrvietas. Saimniecībā 7 darba zirgi un 12 tīrsugas LB. govīs. Ir visas vajadzīgās lauksaimniecības mašīnas. Sastādīts meliorācijas plāns visai saimniecībai un uzsākta zemes drenāža.

Laukuaugu ražas, izņemot divus pēdējos gadus, kuņi lielvircavniekiem vispār bijuši ļoti smagi, viemēr bijušas ļoti augstas. Steps par normālām ražām savā saimniecībā uzskata iekūlumumu no kviešiem 85 pudī, auzām — 70, rudziem 80 pudī no pūrvietas. Lopbarības bietes vienmēr ievāktas pāri par 2000 pudu no pūrvietas, cukurbiešu augstākā raža bijusi 835 pudī netto no pūrvietas. Saimniecībā audzē arī pupas lopbarībai. Audzējot tās tīrsējā, ar 4—6 kg auzu piejaukumu uz pūrvietu, nokults līdz 65 pudī no pūrvietas. Sava vieta saimniecībā ierādīta arī āboliņa sēklaudzēšanai, nokuļot līdz 7 pudī bastarda un 12 pudī agrā sarkanā āboliņa sēklu no pūrvietas.

Sevišķi ievēribas cienīgas ir daudzās labierīcības, kādas Steps ierīkojis savā saimniecībā. No tām būtu vispirmā kārtā minama ūdens piegāde kūti un dzīvojamā ēkā. Kūti ierīkota automātiskā dzirdināšana, pie kam ūdens līmeni regulē ar paškonstruētas pludiņu sistēmas palīdzību. Ūdeni pievada no upes, betona rezervuārā, kuņš atrodas virs kūts griestiem. Otrs pumpis ierīkots akā un dzen ūdeni uz dzīvojamo ēku, šeit rezervuārs ierīkots trešā stāvā (tornī. Skat. attēlu). Dzīvojamā ēka koka, no ārpuses apšūta ķieģeļiem, celta 1935. gadā. Celtne divstāvu, ļoti moderna un tajā iebūvētas visas iespējamās labierīcības.

Jānis Steps kā saimnieks ir uzskatāms par latvju modernā lauksaimnieka paraugu, kuņš katram darbam pamatā licis nevien rokas, bet arī galvu, resp. aprēķinu. Piemērošanās tirgus prasībām un sekošana mūsu laika straujajam tempam labi raksturo „Vidzemnieku“ saimniecību. Tā piem., laikā, kad labi maksāja cūkgaļa, Steps pārdevis līdz 40 bekonus gadā. Tāpat šai laikā, mājās taisīti sierī un vājpiens izbarots cūkām. Tagad

pienu sūta uz Rīgu, Latvijas Piensaimnieku Centrālajai Savienībai.

Beidzot esam nonākuši pie Martas Stepa kundzes darba lauka. Tas ir „Vidzemnieku“ augstvērtīgais ganāmpulks. Tā pamatā ir vairākas gaļu cilti un konstantām iedzemdēšanas spējām LB. govīs. Šis ganāmpulks arī vairākus gadus no vietas ir turējis Zemgales rekordu.

„Vidzemnieku“ saimniecību labi raksturo sekoši skaitļi. Pēdējos piecos gados „Vidzemnieku“ saimniecības ganāmpulks izdevis sekojošas caurmēra ražas:

Gads	Gada govju skaits	Piens, kg.	t. ‰	Sviests, kg.
1931./32.	9,9	4747	4,16	228,0
2932./33.	10,0	4644	4,30	231,0
1933./34.	11,2	4853	4,36	244,0
1934./35.	12,8	4251	4,45	219,0 (pirmpienes)
1935./36.	10,9	4340	4,58	230,0

Ganāmpulka labākā govī Līga LB. 2541 izdevusi 1935./36. pārraudzības gadā 361 kg. sviesta ar tauku ‰ 4,0.

Marta Stepa kundze ar savu labi izkopto ganāmpulku ir pacēlusi interesi pret lopkopības izkopšanu arī savā tuvākā apkārtnē, sakarā ar ko arī Liel-Vircavas novadā veidojas vairāki izcili ganāmpulki.

Pēc 1936. gada, kad Jānis Steps tika iecelts par Sabiedrības „Latvijas Centrālais Sēklu Eksports“ direktoru-rikoģtāju, saimniecību vada Marta Stepa kundze.

1928./29. gadā „Vidzemnieku“ saimniecību godalgojusi Zemkopības ministrija. Bez tam vairākās izstādēs godalgots „Vidzemnieku“ ganāmpulks.

Literātūra.

- Fr. Zālītis** — Latvijas vēsture.
R. Ērglis — Zemgales neatkarības vēsture.
Ed. Virza — Kārlis Ulmanis.
Cand. hist. **V. Bilkins** — Zemgaliešu cīņas ar bīskapiem un ordeni.
J. Juškevics — Kurzemes hercogi un viņu laikmets.
J. Juškevics — Hercoga Jēkaba laikmets Kurzemē.
E. Mauriņš — 16. Jelgavas Aizsargu pulks 1919.—1929.
J. Straubergs — Sipeles pagasts zenās dienās.
K. Tīgeris — Remtes pagasta vēsture.
Indriķa Livonijas hronika.
Atskaņu (Rīmju) hronika.
A. Grīns, red. — Pasaules vēsture.

Periodika :

- Prof. **A. Švabe** — „Kurzemes muižu tiesības“, Izglītības Ministr.
Mēnešraksts 1931. g.
A. Dzennevičs — „Liel-Vircavas novads“, „Zemg. Balss“ 1929. g.

Archīvi:

- Valsts vēsturiskais archīvs.
Liel-Vircavas pagasta archīvs.
Liel-Vircavas draudzes archīvs.
Liel-Vircavas skolu archīvi.
Liel-Vircavas sabiedrisko organizāciju archīvi.
Baronu Klopmaņu ģimenes archīvs.
-

Saturs.

	Lpp.
Priekšvārds	7
Ievads	9
Ģeogrāfisks pārskats	9
Senvēsture	14
Liel-Vircavas novada muižas	17
Vircavas draudze	28
Kapsētas	34
Vircavas draudzes pašvaldība	38
Vircavas draudzes dāmu komiteja	41
Liel-Vircavas pagasta vēsture	45
Pagastu pirmsākumi	46
Liel-Vircavas pagasts	46
1905. gads	47
Pagasta pārvalde neatkarīgās Latvijas laikā	50
Pagasta padome un valde	52
Pagasta revīzijas komisija	54
Zemes vērtēšanas komisija	54
Ienākumu nodokļa vērtēšanas komisija	56
Būvkomisija	56
Žūpības apkaņošanas kurators	56
Citas komisijas	57
Liel-Vircavas pagasta tiesa	57
Liel-Vircavas pagasta darbveži	60
Liel-Vircavas pagasta nams	61
Liel-Vircavas pagasts jaunajā Latvijā	61
Liel-Vircavas pagasta dzimtssarakstu nodaļa	62
Liel-Vircavas pagasta apdzīvotās vietas	62
Liel-Vircavas pagasta skolas	68
Liel-Vircavas pamatskola	69
Briežu skola	73
Skursteņu skola	74
Liel-Vircavas novada sabiedriskās iestādes	76
Agronomiskā palīdzība	76
Medicīniskā palīdzība	77
Veterinārā palīdzība	77
Aptiekas	78
Pasts un tālrunis	78
Liel-Vircavas pagasta policija	78

	Lpp.
Satiksme	78
Liel-Vircavas aizsargu nodaļa	80
Liel-Vircavas sabiedriskās un saimnieciskās organizācijas	83
Liel-Vircavas lauksaimniecības biedrība	83
Liel-Vircavas krāj-aizdevu sabiedrība	85
Liel-Vircavas patērētāju biedrība	88
Biedrības „Latvijas Sargi“ Liel-Vircavas nodaļa	89
Biedrības „Latvju Jaunatne“ Liel-Vircavas nodaļa	91
Latviešu Zemnieku Savienības Liel-Vircavas nodaļa	93
Sociāld.-strādnieku partijas Liel-Vircavas nodaļa	94
S.S.S. Liel-Vircavas nodaļa	94
Strādnieku sporta biedrība „Cīņa“	95
Progresīvās apvienības Skursteņu nodaļa	95
Progresīvās apvienības Briežu nodaļa	96
Liel-Vircavas II lopkop. pārraudzības biedrība	96
Liel-Vircavas cukurbiešu audzētāju biedrība	96
Liel-Vircavas-Skursteņu izglītības biedrība	96
Skursteņu izglītības biedrība „Gaisma“	97
Liel-Vircavas piensaimnieku sabiedrība	97
Liel-Vircavas I lopkopības pārraudzības biedrība	97
Liel-Vircavas novada priekšzīmīgās saimniecības	99
Literatūra.	102

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0306124117

ab
25- K. 48

**Vāku zīmējis
mākslinieks PĒTERIS ZUTIS.**

Ls 2.—